

EFFEKTFULDE INDSATSER I BOLIGOMRÅDER TIL AT ØGE BØRNS TRIVSEL OG FORBEDRE FORÆLDRES KOMPETENCER

EN SYSTEMATISK FORSKNINGSOVERSIGT, NR. 4 AF 4

16:13

LINE MEHLSEN
RUNE CHRISTIAN HOLGER JØRGENSEN
MIKKEL GIVER KJER
VIBEKE JAKOBSEN

16:13

EFFEKTFULDE INDSATSER I BOLIGOMRÅDER TIL AT ØGE BØRNS TRIVSEL OG FORBEDRE FORÆLDRES KOMPETENCER

EN SYSTEMATISK FORSKNINGSOVERSIGT, NR. 4 AF 4

LINE MEHLSSEN
RUNE CHRISTIAN HOLGER JØRGENSEN
MIKKEL GIVER KJER
VIBEKE JAKOBSEN

KØBENHAVN 2016
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

EFFEKTFULDE INDSATSER I BOLIGOMRÅDER TIL AT ØGE BØRNS TRIVSEL OG
FORBEDRE FORÆLDRES KOMPETENCER

Afdelingsleder: Lisbeth Pedersen

Afdelingen for beskæftigelse og inklusion

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-373-2

e-ISBN: 978-87-7119-374-9

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Ole Bo Jensen

Oplag: 300

Tryk: Rosendahls a/s

© 2016 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Hertuf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

INDHOLD

	FORORD	5
	SAMMENFATNING	7
1	INDLEDNING	13
	Formål og baggrund	13
	Rapportens opbygning	15
2	METODE	17
	Begreber og afgrænsninger anvendt i forskningsoversigten	17
	Søgning og screening af litteratur	19
	Kvalitetsvurdering	22
	Beskrivelse af indsatserne	23
	Realiserbarhed	24

3	PRÆSENTATION AF INKLUDEREDE INDSATSER	27
	Gruppeindsatser for forældre og/eller børn	29
	Indsatser med individuel hjælp til den enkelte familie	67
	Koordinerende indsatser uden prædefinerede aktiviteter	83
4	FÆLLESTRÆK I STUDIERNE	113
	Anvendte forskningsdesign	113
	Geografi	115
	Indsatsernes målgrupper	115
	Indsatsernes institutionelle og fysiske placering	116
	Indsatsernes primære aktører	116
	Indsatsernes varighed	117
	BILAG	119
	Bilag 1 Grå litteratur	119
	LITTERATUR	123
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2015	129

FORORD

Landsbyggefonden har i perioden 2011-14 uddelt 1,76 mia. kr. til boligsociale indsatser og huslejestøtte som led i en boligaftale, der blev indgået i 2010 om en styrket indsats i de såkaldte ghettoområder. Formålet med de boligsociale indsatser er at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder. Det gælder i ghettoområder, men i høj grad også forebyggende i områder, der er i fare for at komme ind i en negativ udviklingspiral.

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd evaluerer sammen med Rambøll Management Consulting og Professionshøjskolen Metropol Landsbyggefondens 2011-14-pulje. Evalueringen har til formål at tilvejebringe viden om boligsociale aktiviteterets effekter og resultater inden for følgende fire temaer: 1) *Kriminalitetsforebyggelse*, 2) *skole og uddannelse*, 3) *beskæftigelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet* og 4) *forældrekompetencer og børns trivsel*. Evalueringen blev igangsat i sommeren 2014 og afsluttes i 2020.

Denne rapport indgår som et led i den samlede evaluering. Rapporten indeholder en systematisk forskningsoversigt over indsatser rettet mod at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer, som kan foregå i en boligsocial kontekst. Forskningsoversigten er den fjerde og sidste i rækken af forskningsoversigter – den første forskningsoversigt omhandler kriminalitetsforebyggelse (SFI-rapport 15:46), mens den an-

den og tredje forskningsoversigt omhandler dels indsatser rettet mod at forbedre skole- og uddannelsesniveaet, og dels indsatser rettet mod at flytte ledige tættere på arbejdsmarkedet (SFI-rapport 16:12).

Der er en stor politisk bevågenhed omkring løsningen af de udfordringer, der forbindes med at have boligområder med beboere, der på forskellig vis har ringere livschancer, end hovedparten af danskerne har. Denne rapport peger på en række aktiviteter, der har vist at have en effekt i forhold til at øge trivslen blandt børn og forbedre forældres kompetencer, og som kan inspirere det boligsociale arbejde og bringe større fokus på at arbejde evidensbaseret og målrettet.

Rapporten er skrevet af videnskabelig assistent Line Mehlsen, videnskabelig assistent Rune Jørgensen, videnskabelig assistent Mikkel Giver Kjer og seniorforsker Vibeke Jakobsen, der også har fungeret som projektleder.

Denne forskningsoversigt er blevet diskuteret i en workshop bestående af boligsociale aktører med særlig erfaring med indsatser i et boligsocialt regi, som har til formål at forbedre forældrekompetencer og børns trivsel. I den forbindelse vil vi gerne rette en stor tak til de aktører, der deltog i workshopen.

København, april 2016

AGI CSONKA

SAMMENFATNING

BAGGRUND OG FORMÅL

I 2010 indgik Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre en boligaftale om styrket indsats i de såkaldte ghettoområder. Formålet med de boligsociale indsatser er at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder. Som led i boligaftalen har Landsbyggefonden i perioden 2011-14 uddelt 1,76 mia. kr. til boligsociale indsatser og huslejestøtte.

Denne rapport er et delelement i evalueringen af indsatserne under Landsbyggefondens 2011-14-midler. Rapporten indeholder en systematisk forskningsoversigt over indsatser rettet mod at forbedre forældres kompetencer og øge børns trivsel, som kan foregå i en boligsocial kontekst. Formålet med rapporten er at bidrage med inspiration til fremtidige indsatser, der kan igangsættes i en dansk boligsocial kontekst. Målgruppen for de indsatser, som er medtaget i denne forskningsoversigt, er børn i alderen op til 15 år og deres forældre.

Denne rapport er den tredje af i alt tre rapporter baseret på systematiske forskningsoversigter, der skal give viden om boligsociale aktiviteterets effekter og resultater inden for temaerne: 1) kriminalitetsforebyggelse, 2) skole og uddannelse, 3) beskæftigelse og aktiviteter, der flyt-

ter ledige tætttere på arbejdsmarkedet og 4) forældrekompetencer og børns trivsel.¹

RESULTATER

Forskningsoversigten giver viden om internationale undersøgelser af indsatser rettet mod at forbedre forældrekompetencer og øge børns trivsel. De inkluderede studier omhandler indsatser, der:

- vurderes at kunne iværksættes i en boligsocial kontekst
- er målrettet beboere i udsatte boligområder
- dokumenterer en positiv virkning på forældrekompetencer eller børns trivsel.

Den anvendte kortlægningsmetode betyder bl.a., at vi ikke har inkluderet studier, der blot beskriver indsatser uden at forsøge at evaluere virkningen af dem. Da det især er i Nordamerika, at der er en stærk tradition for effektstudier og andre systematiske evalueringer, betyder det, at der er en overvægt af nordamerikanske studier.

Forskningsoversigten beskriver 15 indsatser, som undersøges i 18 studier.

STUDIERNES ANVENDTE METODER

De 18 studier anvender forskellige metoder til at undersøge de 15 indsatser. Et af de inkluderede studier er et ”systematisk review”. Syv af de inkluderede studier anvender et ”RCT-design” (randomized controlled trial), der i en dansk sammenhæng typisk kaldes ”lodtrækningsforsøg”. Ni af de inkluderede studier måler indsatserne med et kontrolgruppedesign. Indsatserne er i disse tilfælde, i lighed med indsatserne undersøgt med RCT-design, blevet målt på en indsats- og en kontrolgruppe. Indsatsen er dog ikke tildelt tilfældigt. Et af de inkluderede studier undersøger indsatsen via før- og eftermålinger.

STUDIERNES GEOGRAFISKE KONTEKST

Syv af de 18 inkluderede studier er fra USA. Fire af de inkluderede studier er fra Canada, tre studier er fra Holland og to fra Australien. Endelig

1. I den første rapport fra SFI i forbindelse med evalueringen af indsatserne under Landsbyggefondens 2011-14-midler, som udkom i 2015, skriver vi, at der i alt udkommer fire rapporter, baseret på systematiske forskningsoversigter. SFI har dog efterfølgende valgt at præsentere forskningsoversigterne omkring *skole og uddannelse* og *beskæftigelse* i den samme rapport.

er der inkluderet et enkelt studie fra Sverige og et enkelt studie fra England. De fleste af indsatserne i denne forskningsoversigt er dermed gennemført og evalueret i en kontekst, der er meget forskellig fra den danske boligsociale kontekst. Derfor skal de beskrevne indsatser typisk også tilpasses og udvikles, hvis de skal anvendes i en dansk boligsocial sammenhæng.

INDSATSER

I forskningsoversigten har vi kategoriseret de 15 indsatser inden for tre indsatsklynger på baggrund af indsatsernes opbygning og indhold:

1. Gruppeindsatser for forældre og/eller børn
2. Indsatser med individuel hjælp til den enkelte familie
3. Koordinerende indsatser uden prædefinerede aktiviteter.

GRUPPEINDSATSER FOR FORÆLDRE OG/ELLER BØRN

Dette er den største af indsatsklyngerne og indeholder syv indsatser. De syv indsatser inden for denne klynge har det til fælles, at de er målrettede grupper af forældre og eventuelt også deres børn med henblik på at styrke børnenes trivsel. Nogle af indsatserne består af undervisningsforløb for grupper af forældre, der løber over flere uger, mens andre indsatser består af enkelte forældremøder. Undervisningsforløbene og møderne indeholder forskellige elementer såsom klasseundervisning, gruppearbejde og rollespiløvelser. Nogle af indsatserne er udelukkende henvendt til forældre, mens andre er henvendt til både forældre og børn.

Formålet med undervisningsforløbene og møderne varierer fra indsats til indsats, ligesom de enkelte indsatser inden for denne klynge også er målrettede forskellige grupper af forældre og børn. Nogle indsatser er målrettede forældre til børn i førskolealderen med henblik på at styrke deres forældrekompetencer og derigennem påvirke børnenes adfærd og trivsel i en positiv retning. Andre indsatser er målrettede forældre til børn i teenagealderen med henblik på at give forældrene redskaber til at undgå et uønsket alkohol- og/eller stofforbrug hos deres børn. Det faglige indhold varierer derfor også mellem indsatserne.

INDSATSER MED INDIVIDUEL HJÆLP TIL DEN ENKELTE FAMILIE

Dette er den mindste af indsatsklyngerne. Klyngen indeholder tre indsatser. Indsatserne inden for denne klynge er målrettet familier, der har behov for hjælp, hvad enten det skyldes, at forældrene har få økonomiske ressourcer, eller at børnene viser tidlige tegn på aggressiv adfærd. Indsatserne har det til fælles, at de indeholder individuel hjælp til den enkelte familie. Den individuelle hjælp til familien kan bestå i en frivillig ”familieven”, der ugentligt besøger familien for at aflaste og hjælpe forældrene og derved skabe større trivsel i familien. Den individuelle hjælp til familien kan også bestå i, at en opsøgende medarbejder tager ud til den enkelte familie og lægger en handleplan for familien, som indeholder konkrete tiltag, der skal imødekomme familiens behov. Fælles for indsatserne er, at en del af indsatsen er fysisk placeret i familiernes egne hjem.

De tre indsatser består ikke nødvendigvis udelukkende af individuel hjælp til den enkelte familie, men den individuelle hjælp indgår som minimum i indsatsen. I to af de tre indsatser foretages indsatsen af frivillige, der er trænet i at have kontakten med familier.

KOORDINERENDE INDSATSER UDEN PRÆDEFINEREDE AKTIVITETER

Denne indsatsklynge indeholder fem indsatser. Indsatserne inden for denne klynge har det til fælles, at de *ikke* består af konkrete aktiviteter og servicetilbud, hvorved de adskiller sig fra indsatserne i de to andre klynger. I indsatserne i denne klynge arbejdes der i stedet med en model for, hvordan man i det enkelte boligområde eller for den enkelte familie kan koordinere og eventuelt planlægge aktiviteter og servicetilbud. I indsatsen ”Den bedste start” ansættes en ”facilitator”, der skal hjælpe med at etablere et partnerskab bestående af politikere og andre centrale lokale aktører, som har til opgave at udvikle og levere sundheds- og trivselsfremmende aktiviteter i boligområdet. I indsatsen ”Børnevenlige lokalsamfund” varetages koordineringen af aktiviteter og servicetilbud i stedet af en NGO i samarbejde med lokalsamfundet. Fælles for begge indsatser, og for flere af de andre indsatser i denne indsatsklynge, er, at lokalsamfundet – herunder beboere, lokale myndigheder og lokale erhvervsdrivende – bliver inddraget i processen med henblik på at planlægge og koordinere aktiviteter, der skræddersys til det enkelte boligområde med det formål at imødekomme lokale behov.

Den grundlæggende teori, der ligger bag flere af indsatserne i denne indsatsklynge, er, at trivslen i det enkelte boligområde eller i den

enkelte familie kan forbedres inden for rammerne af de allerede eksisterende aktiviteter og tilbud, hvis koordineringen af disse tilbud forbedres, og hvis kendskabet til tilbuddene øges. Flere af indsatserne har derfor til formål både at styrke koordineringen af eksisterende aktiviteter og servicetilbud og forbedre informationen til beboerne om de lokale tilbud.

REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

Blandt de inkluderede studier i denne forskningsoversigt er der en overvægt af nordamerikanske studier. Man kan dog godt i en dansk sammenhæng hente inspiration til indsatser fra fx amerikanske. Indsatserne skal dog typisk tilpasses og udvikles, hvis de skal anvendes i en dansk boligsocial kontekst, hvor den faglige og organisatoriske kontekst med et samarbejde mellem boligsociale aktører, kommunale medarbejdere og frivillige organisationer er anderledes end fx i USA.

I Danmark skal boligsociale medarbejdere agere i en kontekst med en meget stærk kommunal sektor, der i (i vidt omfang) står for daginstitutioner, skoler, beskæftigelsesindsatser og de sociale indsatser. Et samarbejde mellem kommuner og boligsociale medarbejdere vil formentlig ofte være frugtbart, da kommunerne og de boligsociale medarbejdere har forskellige styrker i forhold til at udføre socialt arbejde i udsatte boligområder. De boligsociale medarbejdere har fx typisk et godt kendskab til og gode relationer til beboerne, hvilket betyder, at de har gode forudsætninger for at rekruttere beboere til forskellige aktiviteter og indsatser og til at motivere dem til fortsat at deltage. De gode relationer med borgerne fremmes b.l.a. af, at de boligsociale medarbejdere ikke repræsenterer en myndighed og af, at de fysisk opholder sig i boligområderne. Nogle af de indsatser, som vi beskriver i denne forskningsoversigt, vil i en dansk kontekst være hensigtsmæssige at gennemføre som et samarbejde med fx kommunale institutioner

DATAINDSAMLING OG METODE

Søgningen efter relevante studier om boligsociale indsatser rettet mod at øge børns trivsel og forbedre forældrekompetencer er gennemført som søgning i internationale databaser, søgning efter såkaldt ”grå” litteratur og som referencesøgning (også kaldet ”snowball”-søgning). Forskningsoversigtens søgeprofil er udviklet på baggrund af et samarbejde med Landsbyggefonden og fagspecialister på SFI.

I forskningsoversigten er der kun medtaget studier, som er fra år 2000 og fremefter. Geografisk er der medtaget studier af indsatser gennemført i OECD-lande.

Da sigtet med forskningsoversigten er at identificere indsatser, der forventes at have gennemslagskraft i boligområder, har vi kun medtaget indsatser, hvor der er dokumenteret en virkning. Det betyder, at indsatser, hvor der ikke er fundet en virkning, eller hvor der er påvist en negativ virkning, ikke er medtaget.

Et krav til indsatserne, der medtages i denne forskningsoversigt, er, at deres effekt er undersøgt på baggrund af følgende typer forskningsdesign: RCT-design, kontrolgruppedesign eller før- og eftermåling. Om en indsats har en decideret effekt kan man kun slutte på baggrund af studier med et RCT-design eller et kontrolgruppedesign. Før- og eftermålinger er mindre sikre end RCT-design og kontrolgruppedesign i forhold til at henføre ændringer for en gruppe til indsatsen. Vi har alligevel valgt at tage studier med, som anvender før- og eftermålinger, og som finder indikationer af en positiv virkning af indsatserne, for at øge antallet af potentielle indsatser.

Ud over at beskrive indsatserne og evalueringernes nøglefund perspektiverer vi hver indsats i forhold til, hvordan det vil være muligt at realisere dem i en dansk boligsocial sammenhæng. For at kvalificere vores betragtninger omkring realiserbarhed, har vi afholdt en workshop med boligsociale aktører, hvor indsatserne er blevet diskuteret i forhold til realiserbarhed.

INDLEDNING

FORMÅL OG BAGGRUND

Denne rapport er en systematisk forskningsoversigt, hvori vi præsenterer forskningsundersøgelser af en række indsatser rettet mod at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer i boligområder. Formålet med forskningsoversigten er at levere viden og bidrage med inspiration til fremtidige indsatser, der kan igangsættes boligsocialt.

Denne systematiske forskningsoversigt er en del af en landsdækkende evaluering af boligsociale indsatser. I det følgende beskriver vi først den samlede evaluering og dernæst de fire forskningsoversigter, som udarbejdes i forbindelse med evalueringen (hvor denne rapport er en af de fire forskningsoversigter). Til sidst i kapitlet beskriver vi rapportens opbygning.

DEN SAMLEDE EVALUERING

Landsbyggefondens 2011-14-puljer er en væsentlig videreførelse af den igangværende indsats mod den øgede segregering i samfundet, hvor socialt svage og sårbare borgere koncentrerer sig i det almene boligbyggeri. Boligpolitisk er der stor bevågenhed omkring og opbakning til at påvirke

disse segregeringsprocesser. Samtidig er der stor opmærksomhed rettet mod at forbedre beboernes livschancer. Det betyder, at de områdebase-rede indsatser – det vil sige boligsociale indsatser og huslejenedsættelser – bevæger sig i et spændingsfelt mellem det områdespecifikke og det in-dividiorienterede sociale arbejde.

Formålet med denne landsdækkende evaluering af de boligsociale indsatser, der er gennemført med støtte fra 2011-14-puljen, er at tilve-jebringe viden om:

- De boligsociale aktiviteters effekter og resultater for forskellige mål-grupper
- Hvilke arbejdsmetoder der har vist at have særligt gode effekter og resultater
- Hvilke arbejdsmetoder der *kan* anvendes i forhold til kriminalitets-forebyggelse, skole og uddannelse, beskæftigelse samt forældrekom-petencer og børns trivsel, fordi de viser gode effekter og resultater
- Effekten af huslejenedsættelser for henholdsvis udlejningssituatio-nen og beboersammensætningen i de støttede boligområder.

Den landsdækkende evaluering skal dermed levere viden med henblik på:

- Yderligere kvalificering af grundlaget for Landsbyggefondens frem-tidige støttetildeling til boligsociale indsatser og huslejenedsættelse
- En udbygning af viden af så høj evidens som muligt om sammen-hæng mellem indsats, målgruppe og effekt
- En fortsat udvikling og forbedring af den boligsociale indsats.

I evalueringen er der fokus på boligsociale indsatser inden for følgende temaer: 1) kriminalitetsforebyggelse, 2) skole og uddannelse, 3) beskæfti-gelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet, og 4) forældrekompetencer og børns trivsel.

Inden for de fire temaer udbygges viden om, hvilke effekter der kan opnås med hvilke indsatser og aktiviteter til hvilke grupper. Desuden udbygges viden om, hvordan arbejdsmetoderne bedst anvendes og im-plementeres i forhold til de forskellige strukturelle og organisatoriske kontekster, der er gældende i forskellige boligsociale indsatser.

Evalueringen er tilrettelagt således, at de konkrete aktiviteter in-den for hvert tema indledningsvist er systematiseret i forhold til mål-

grupper, effektmål og arbejdsmetoder. Denne systematisering har til formål at skabe grundlag for udvælgelse af aktiviteter til effektmåling og progressionsmåling, således at resultater og effekter af udvalgte konkrete aktiviteter kan identificeres. Der foretages ligeledes casestudier i de udvalgte aktiviteter med henblik på at opnå viden om implementeringsvilkår, arbejdsmetoder og forandringsteorier.

DE SYSTEMATISKE FORSKNINGSOVERSIGTER

Som en del af den samlede evaluering udarbejdes fire systematiske forskningsoversigter af indsatser rettet mod hvert af de fire temaer beskrevet i det forrige afsnit. Forskningsoversigterne har følgende titler: 1) Effektfulde indsatser i boligområder til forebyggelse af kriminalitet, 2) Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse, 3) Effektfulde indsatser i boligområder til at øge voksnes arbejdsmarkedsparathed, og 4) Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer.

Forskningsoversigterne har til formål at bidrage med international viden om indsatser, der kan igangsættes boligsocialt, og de skal sammen med evalueringen af indsatserne, der er gennemført med støtte fra 2011-14-midlerne, skabe mulighed for, at flere aktiviteter i fremtiden udføres på baggrund af resultater fra forskningsundersøgelser.

RAPPORTENS OPBYGNING

Forskningsoversigtens metodiske grundlag gennemgår vi i kapitel 2. Her beskriver vi dels rapportens begrebsmæssige indramning og processen for litteratursøgning og screening. Dels beskriver vi, hvordan vi præsenterer indsatserne og evalueringen af indsatserne i rapporten.

I kapitel 3 beskriver vi hver af de 15 indsatser, der er undersøgt i 18 studier. I beskrivelserne er der fokus på bl.a. indsatsernes indhold, studierne nøglefund og indsatsernes realiserbarhed i en dansk boligsocial kontekst.

I kapitel 4 foretager vi en tværgående opsamling af indsatserne, hvori vi beskriver en række af indsatsernes fællestræk. Der er fokus på indsatsernes fordeling, bl.a. i forhold til deres målgruppe, geografiske oprindelse og deres institutionelle og fysiske placering. Rapportens hovedresultater beskriver vi i sammenfatningen.

METODE

Dette kapitel redegør for metoderne i denne systematiske forskningsoversigt. Vi præsenterer først rapportens begrebsmæssige ramme, litteratursøgningen og screeningsprocessen. Dernæst præsenterer vi, hvilke kriterier vi har anvendt i kvalitetsvurderingen af studierne. Til sidst præsenterer vi en skabelon for rapportens beskrivelse af indsatserne, evalueringen af indsatserne og rammerne for en diskussion af indsatsernes realiserbarhed i en dansk boligsocial kontekst.

BEGREBER OG AFGRÆNSNINGER ANVENDT I FORSKNINGSOVERSIGTEN

BOLIGSOCIALE INDSATSER

Boligsociale indsatser defineres som sociale interventioner målrettet beboere i et boligområde. Det vil sige, at indsatserne for at blive medtaget i forskningsoversigten skal være af social karakter og være rettet mod individer, der bor i et afgrænset geografisk område. De boligsociale indsatser skal dermed være lokalt forankret og have betydning for områdets beboere. Hele eller dele af selve indsatsen kan godt foregå uden for det geografiske område. Indsatser med karakter af myndighedsopgaver, fx

bekæmpelse af hård kriminalitet og indsatser til forebyggelse af anbringelse uden for hjemmet, er ikke medtaget.

MÅLGRUPPE

Målgruppen for de effektfulde indsatser, som er medtaget i denne forskningsoversigt, er børn i alderen op til 15 år og deres forældre.

DESIGN OG EFFEKT

Det er sigtet med forskningsoversigten at identificere indsatser, der forventes at have en gennemslagskraft i boligområder. Derfor har vi kun medtaget indsatser, hvor der er dokumenteret en virkning. Det betyder, at indsatser, hvor der ikke er fundet en virkning, eller hvor der er påvist en negativ virkning, ikke er medtaget.

Et krav til indsatserne, der er medtaget i denne forskningsoversigt, er, at deres effekt er undersøgt på baggrund af følgende typer forskningsdesign: RCT-design, kontrolgruppedesign eller en før- og eftermåling. I afsnittet senere i dette kapitel om kvalitetsvurdering redegør vi kort for de tre typer af design. Her fremgår det bl.a., at før- og eftermålinger er mindre sikre end RCT-design og kontrolgruppedesign i forhold til at henføre ændringer for en gruppe til indsatsen. Om en indsats har en decideret effekt, kan man kun slutte på baggrund af studier med et RCT-design eller et kontrolgruppedesign. Vi har alligevel valgt at tage studier med, som anvender før- og eftermålinger, og som finder indikationer af en positiv virkning af indsatserne, for at øge antallet af potentielle indsatser.

Nogle af de inkluderede studier har kombineret et RCT-design, et kontrolgruppedesign eller en før- og eftermåling med kvalitative analyser. I disse tilfælde vil resultaterne fra de kvalitative analyser indgå i diskussionen af studiet.

GEOGRAFI OG ÅRSTAL

Alle undersøgelserne i forskningsoversigten er fra år 2000 og fremefter. Geografisk er der tale om studier af indsatser gennemført i OECD-lande.

SØGNING OG SCREENING AF LITTERATUR

Søgningen efter relevante studier om boligsociale indsatser rettet mod at øge børns trivsel og forbedre forældrekompetencer er gennemført som søgning i internationale databaser, søgning efter såkaldt ”grå” litteratur og som referencesøgning (også kaldet ”snowball”-søgning).

INTERNATIONALE DATABASER

KILDER

I internationale databaser er der foretaget søgninger med fokus på fire emneområder inden for det boligsociale felt: kriminalitetsforebyggelse, skole og uddannelse, beskæftigelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet, samt børns trivsel og forældrekompetencer. Der er søgt i følgende internationale databaser:

- Academic Search Premier: Tværfaglig
- EconLit: Økonomi
- ERIC: Uddannelse
- PsycINFO: Psykologi
- SocIndex: Sociologi
- Teacher Reference Center: Uddannelse

Søgningen i databaserne er afgrænset til peer reviewede-publikationer fra år 2000 og frem. Søgningen er udført i sommeren 2015.

SØGEPROFIL

Udviklingen af søgeprofilen har fundet sted på baggrund af et samarbejde mellem Landsbyggefonden og fagspecialister i SFI inden for de fire emneområder. I den samlede søgning er der anvendt specifikke emneord, der er relevante for de fire emneområder. Det vil sige, at der for denne forskningsoversigt om indsatser rettet mod at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer er brugt dels forskningsfeltets emneord om det ”boligsociale”, dels feltets emneord om ”børns trivsel” og ”forældrekompetencer”.

Der er anvendt følgende søgeprofil/søgehistorier til fremsøgning af litteratur om børns trivsel og forældrekompetencer i de internationale databaser:

(DE parenting OR DE parent & child OR DE child rearing OR DE parent & teenager OR DE mother & child OR DE child welfare OR DE motherhood OR DE father & child OR DE family life education OR DE fatherhood OR DE custody of children OR DE parental influences OR DE parent child relation OR DE COMMUNITY-based child welfare OR DE COMMUNITY-based family services OR DE COMMUNITY-based social services OR DE GRANDPARENTING OR DE PARENTING education OR DE Parenting OR DE Parent Training OR DE Parenting Skills OR DE Parenting Skills OR DE Parenthood Education OR DE Child Rearing) OR (parenting OR "parent management training" OR "parent training") OR (PATHS N3 program OR "multisystemic therapy" OR "dare to be you" OR "incredible years" OR PMT OR PMTO)

ØVRIGE SØGNINGER

Ud over søgninger i internationale databaser er der søgt efter ”grå” litteratur. De ”grå” studier er typisk undersøgelser, der er publiceret i mindre tilgængelige kilder, der fx kan være særlige hjemmesider.

Udvalget af relevante ressourcer til afsøgning af den grå litteratur er kommet på plads i et samarbejde mellem Landsbyggefonden og fagspecialister hos SFI. I bilag 1 findes en oversigt over de kilder, hvori der er søgt efter grå litteratur.

Ud over denne ”grå søgning” på institutioners hjemmesider har vi kontaktet et udvalg af internationale eksperter med henblik på identificering af øvrige mulige referencer.

Der er endvidere foretaget en såkaldt referencesøgning, også kaldet en ”snowball”-søgning. Hensigten med referencesøgningen er at fremskaffe yderligere relevante referencer, som de inkluderede studier selv identificerer som relevante. Referencesøgningen er foretaget ved, at referencelisten i listen af inkluderede studier er gennemgået for yderligere referencer.

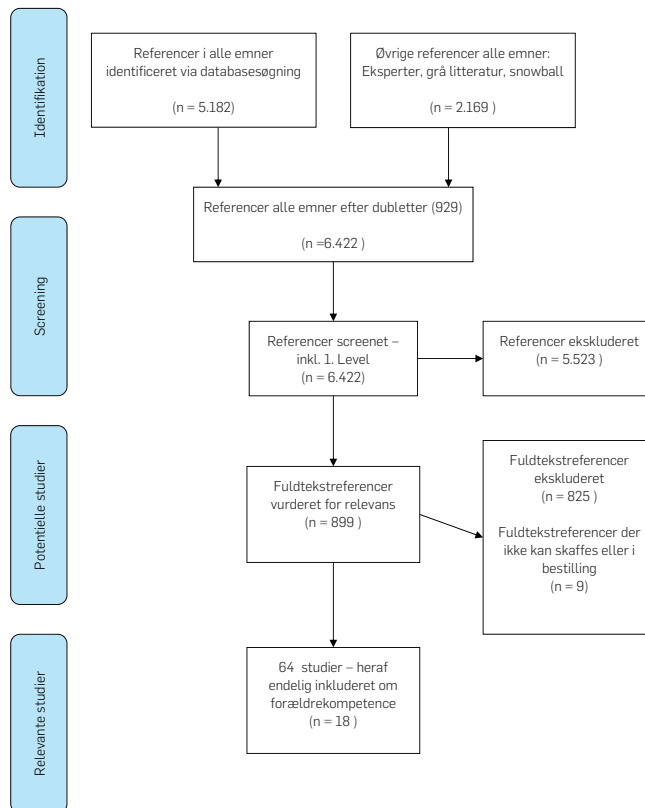
SØGNINGS- OG SCREENINGSPROCES

Der er fundet i alt 7.351 mulige referencer på baggrund af henholdsvis databasesøgning, grå søgning og referencesøgning.

Søgnings- og screeningsprocessen er illustreret i et flowchart i figur 2.1.²

FIGUR 2.1

Søgnings- og screeningsprocessen for studier om boligsociale indsatser rettet mod at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. Screeningsfase og antal studier.

Der er foretaget screening af referencerne på studierne på titel og abstracts og endelig på studierne fuldttekst. Efter screening på titel og abstract blev 899 referencer inkluderet. Efter fuldttekstscreening blev 64 referencer på de fire emneområder inkluderet. Heraf blev 18 studier med

2. Søgningen af relevante studier er foretaget af informationsspecialist Anne-Marie Klint Jørgensen og forskningsbibliotekar Kurt Mathiesen. Videnskabelig assistent Mai Tødso Jensen og studenterne Ulrik Højmark Pedersen og Julie Kaas Seerup har forestået kodning af studier.

fokus på indsatser rettet mod udvikling af forældrekompetencer og børns trivsel endeligt inkluderet.

Softwaren EPPI-Reviewer 4.4.2.0 er anvendt i forbindelse med screening af litteraturen.

KVALITETSVURDERING

Formålet med forskningsoversigten er at beskrive indsatser med positiv virkning, hvilket stiller krav til studiernes metodiske design. Identifikation af en decideret effekt kræver et forskningsdesign med en kontrolgruppe. En før- og eftermåling er mindre sikker i forhold til at fastslå effekten af en indsats. Nedenfor beskrives kort de inkluderede metode-design.

RCT-DESIGN

RCT-design (randomized controlled trial) kaldes i en dansk sammenhæng ofte for ”lodtrækningsforsøg”. Tildelingen af en indsats sker ved lodtrækning, hvilket betyder, at det er tilfældigt, om en given person ender i indsats- eller kontrolgruppen. Om indsatsen har en effekt, undersøges ved at sammenligne indsats- og kontrolgruppe. Styrken i et RCT-design er, at lodtrækningen af deltagerne til en indsats- og en kontrolgruppe indebærer, at de to grupper ligner hinanden mest muligt, både hvad angår målbare og ikke-målbare faktorer.

KONTROLGRUPPEDESIGN

Med et kontrolgruppedesign er indsatserne, som ved et RCT-design, målt på baggrund af en indsats- og en kontrolgruppe. Indsatsen er dog ikke tildelt tilfældigt. Derimod er kontrolgruppen sammensat, så den ligner indsatsgruppen på en række variable, der formodes at være centrale for, om indsatsen har en effekt. Ved måling af indsatsens effekt betragtes kontrolgruppedesign sædvanligvis som værende mindre sikre end RCT-design. Det skyldes, at der kan være en vis (selv-)selektion ind i indsatsgruppen, således at de personer, der får indsatsen, ikke er helt sammenlignelige med de personer, der indgår i kontrolgruppen, på en række faktorer, som ikke kan måles i det pågældende studie.

FØR- OG EFTERMÅLING

Ved før- og eftermåling er der ingen kontrolgruppe. Der foretages udelukkende en måling af indsatsgruppen, før indsatsen igangsættes og ved indsatsens afslutning. Formålet er at vurdere, om der er sket forandringer på de faktorer, som indsatsen sigter mod at forandre. Udfordringen i dette design er, at der ikke tages højde for, hvordan gruppen ville have udviklet sig, hvis ikke den havde modtaget en indsats. Den principielle svaghed ved dette design er, at der, selvom det viser sig, at der er sket forandringer, ikke er nogen sikkerhed for, at det er indsatsen, der er årsagen.

BESKRIVELSE AF INDSATSERNE

Beskrivelsen af hver af de 15 indsatser og deres effekter, der undersøges i 18 studier, følger en bestemt skabelon, således at det er nemt at få et overblik over ligheder og forskelle mellem de 15 indsatser, fx hvem der er målgruppen for indsatsen eller hvilke effekter indsatsen har. Beskrivelsen af hver af de undersøgte indsatser indeholder følgende elementer:

- Formål med indsatsen
- Indsatsens målgruppe
- Indsatsens indhold
- Indsatsens organisering
- Indsatsens primære aktører
- Indsatsens varighed
- Evaluering af indsatsen
- Studiets/studiernes forskningsdesign
- Studiets/studiernes nøglefund.

De inkluderede studier varierer væsentligt i forhold til, hvor grundige beskrivelserne af indsatsen, implementeringsvilkårene og de organisatoriske rammer er.

REALISÉRBARHED

Ud over at beskrive indsatserne indeholder rapporten også diskussioner af, hvordan hver enkelt indsats kan indgå i en dansk boligsocial kontekst. For at kvalificere denne diskussion, har vi afholdt en workshop med boligsociale aktører, hvor indsatserne er blevet diskuteret i forhold til realisérbarhed i en dansk boligsocial kontekst.

De inkluderede studier er fra USA, Canada, Australien, England, Holland og Sverige, dog med en overvægt af nordamerikanske studier. USA adskiller sig fx meget fra Danmark, bl.a. ved at velfærdsstaten er mindre udbygget i USA end i Danmark, og ved at graden af udsathed i nogle af boligområderne er meget større i USA end i Danmark. Alligevel kan man i en dansk sammenhæng i høj grad hente inspiration fra andre lande. Indsatserne skal dog typisk tilpasses og udvikles, hvis de skal anvendes i en dansk boligsocial kontekst, hvor den faglige og organisatoriske kontekst med et samarbejde mellem boligsociale aktører, kommunale medarbejdere og frivillige organisationer er anderledes end fx i USA.

I Danmark skal boligsociale medarbejdere agere i en kontekst med en meget stærk kommunal sektor, der i (i vidt omfang) står for daginstitutioner, skoler, beskæftigelsesindsatser og de sociale indsatser. Et samarbejde mellem kommuner og boligsociale medarbejdere vil formentlig ofte være frugtbart, da kommunerne og de boligsociale medarbejdere har forskellige styrker i forhold til at udføre socialt arbejde i udsatte boligområder. På den førnævnte workshop med boligsociale aktører blev det fremhævet, at de boligsociale medarbejdere har et godt kendskab til og gode relationer til beboerne, hvilket betyder, at de har gode forudsætninger for at rekruttere beboere til forskellige aktiviteter og indsatser og til at motivere dem til fortsat at deltage. De gode relationer med borgerne fremmes bl.a. af, at de boligsociale medarbejdere ikke repræsenterer en myndighed, og af, at de fysisk opholder sig i boligområderne.

Endvidere mener mange af de boligsociale medarbejdere, at de især er gode til at have en koordinerende rolle i forhold til andre aktører (fx kommuner og frivillige organisationer), mens begrænsede medarbejderressourcer kan betyde, at de kun i et vist omfang selv kan stå for udførelsen af forskellige aktiviteter. Det boligsociale arbejde indebærer i stedet ofte et samarbejde med kommuner og frivillige organisationer. Dette inkluderer fx udveksling af information om borgere, som kræver samtykkeerklæringer fra borgerne. Nogle af de indsatser, som vi beskri-

ver i denne forskningsoversigt, vil i en dansk kontekst være hensigtsmæssige at gennemføre som et samarbejde med fx kommunale institutioner.

Det næste kapitel indeholder (ud over en beskrivelse af indsatserne og evalueringernes nøglefund) en diskussion af, hvordan de forskellige indsatser kan overføres til en dansk boligsocial kontekst, og hvilke overvejelser der i den forbindelse er væsentlige at gøre sig. Afsnittene om realiserbarhed har en lidt anden karakter end de afsnit, hvor vi beskriver indsatserne og evalueringerne af indsatserne, idet de er lidt mere diskuterende.

I afsnittene om realiserbarhed inddrager vi forskellige danske undersøgelser, især undersøgelser gennemført af Center for Boligsocial Udvikling (CFBU), som er en vigtig aktør i forhold til at indsamle og formidle viden om boligsociale indsatser i Danmark. Det skal dog bemærkes, at de danske undersøgelser, vi har fundet det relevant at inddrage, ikke er deciderede effektstudier. Vi inddrager også eksempler på, at den beskrevne indsats eller indsatser, der minder om den beskrevne indsats, er implementeret i en dansk sammenhæng. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at afsnittene ikke indeholder udtømmende beskrivelser af danske undersøgelser og indsatser implementeret i en dansk sammenhæng.

PRÆSENTATION AF INKLUDEREDE INDSATSER

I dette kapitel præsenterer vi de 15 indsatser, der er undersøgt i forskningsoversigtens 18 inkluderende studier. Indsatserne har til hensigt at udvikle forældrekompetencerne og/eller trivslen hos børn i alderen 0-15 år. Indsatserne favner vidt: fra familierettede indsatser, der fokuserer på udfordringer i den enkelte familie, over gruppeforløb, hvor forældre modtager undervisning og deler erfaringer, til indsatser, der fokuserer bredt på lokalområder og inddrager en lang række lokale organisationer, tilbud og frivillige.

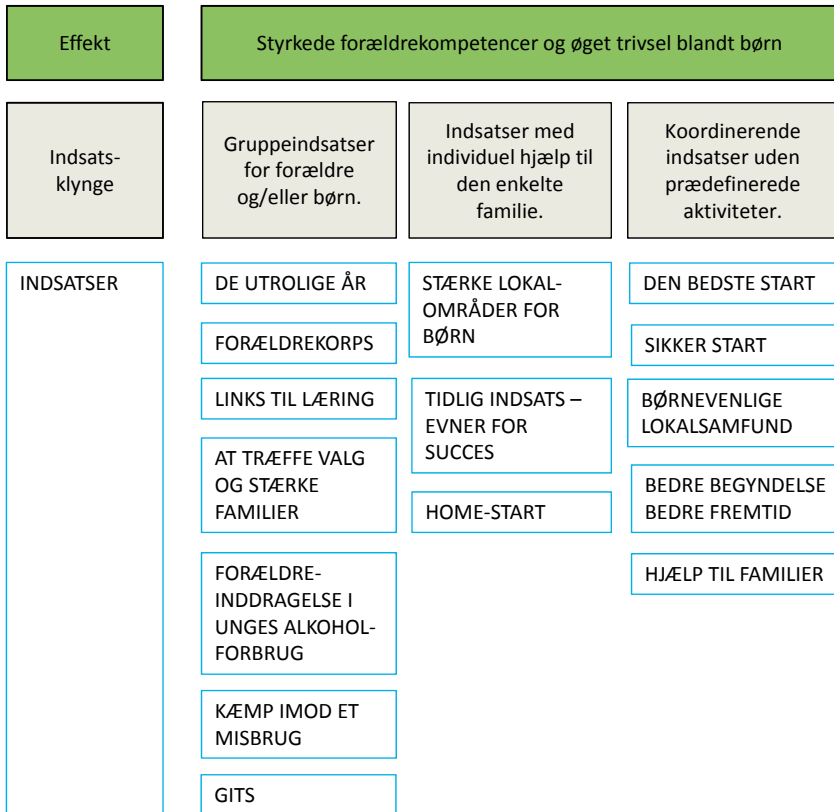
De 15 indsatser i forskningsoversigten har vi kategoriseret inden for tre indsatsklynger på baggrund af indsatsernes opbygning og indhold:

1. Gruppeindsatser for forældre og/eller børn
2. Indsatser med individuel hjælp til den enkelte familie
3. Koordinerende indsatser uden prædefinerede aktiviteter.

I figur 3.1 illustrerer vi, hvordan vi har fordelt de 15 indsatser i de tre indsatsklynger.

FIGUR 3.1

Indsatserne i de inkluderede studier fordelt i tre indsatsklynger.

Gruppeindsatser for forældre og/eller børn er den største af indsatsklyngerne og indeholder syv indsatser. Indsatserne inden for denne klynge har det til fælles, at de retter sig imod forældre og eventuelt også deres børn. Nogle af indsatserne retter sig alene imod grupper af forældre, mens andre retter sig imod både forældre og børn. Ingen af indsatserne henvender sig udelukkende til børnene. Nogle af indsatserne består af flere sessioner, mens andre består af enkelte møder. Indsatsernes formål varierer fra indsats til indsats, ligesom de enkelte indsatser inden for denne klynge også er målrettet forskellige grupper af forældre og børn.

Indsatser med individuel hjælp til den enkelte familie er den mindste af indsatsklyngerne. Klyngen indeholder tre indsatser. Indsatserne inden for denne klynge har det til fælles, at de tilbyder individuel hjælp til den enkelte familie. Den individuelle hjælp til familien består fx af en frivillig ”familieven”, der ugentligt besøger familien for at aflaste og hjælpe forældrene og derved skabe større trivsel i familien.

Koordinerende indsatser uden prædefinerede aktiviteter er en indsatsklynge, der indeholder fem indsatser. Indsatserne inden for denne klynge har det til fælles, at de ikke består af bestemte aktiviteter og servicetilbud – herved adskiller de sig fra indsatserne i de to andre klynger. Indsatserne i denne klynge indeholder i stedet en model for, hvordan man lokalt kan koordinere og eventuelt planlægge aktiviteter og servicetilbud.

I det følgende beskriver vi de enkelte indsatsklynger hver for sig, herunder hver enkelt indsats. Vi indleder med en sammenfattende beskrivelse af de forskellige indsatser under hver indsatsklynge, hvor vi fremhæver fællestræk på tværs af indsatserne i den pågældende klynge, som igen danner baggrund for nogle overordnede pointer i forhold til indsatsernes realiserbarhed i en dansk boligsocial kontekst.

Derefter beskriver vi de enkelte indsatser mere i dybden. Vi indleder hver beskrivelse med at præsentere formålet med indsatsen og målgruppen. Herefter følger en beskrivelse af, hvad indsatsen består i. Ligeledes beskriver vi indsatsens organisering, primære aktører samt varigheden af indsatsen i det omfang, der er oplysninger om disse forhold i studierne. Derefter præsenterer vi forskningsdesignet for evalueringen af indsatsen. Endelig præsenterer vi studiets nøglefund samt vores refleksioner over, hvordan indsatsen kan realiseres i en dansk boligsocial kontekst.

GRUPPEINDSATSER FOR FORÆLDRE OG/ELLER BØRN

De syv indsatser inden for denne klynge har det til fælles, at de er målrettede grupper af forældre og eventuelt også deres børn med henblik på at styrke børnenes trivsel. Nogle af indsatserne består af undervisningsforløb for grupper af forældre, der løber over flere uger, mens andre indsatser består af enkelte forældremøder. Undervisningsforløbene og møderne indeholder forskellige elementer såsom klasseundervisning, gruppear-

bejde og rollespilsøvelser. Nogle af indsatserne er udelukkende henvendt til forældre, mens andre er henvendt til både forældre og børn.

Formålet med undervisningsforløbene og møderne varierer fra indsats til indsats, ligesom de enkelte indsatsen inden for denne klynge også er målrettet forskellige grupper af forældre og børn. Nogle indsatsen er målrettet forældre til børn i førskolealderen med henblik på at styrke deres forældrekompetencer og derigennem påvirke børnenes adfærd og trivsel. Andre indsatsen er målrettet forældre til børn i teenagealderen med henblik på at give forældrene redskaber til at undgå et uønsket alkohol- og/eller stofforbrug hos deres børn. Det faglige indhold varierer derfor også mellem indsatsen.

INDSATSERNES REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

Der eksisterer allerede gruppeindsatsen for forældre og/eller børn i nogle udsatte boligområder i Danmark. Indsatsen inden for denne klynge kan, ifølge de boligsociale aktører, der deltog i workshoppen, enten overføres direkte til en dansk boligsocial kontekst eller give inspiration til at iværksætte lignende indsatsen. De boligsociale medarbejdere kan i nogle tilfælde selv være med til at udføre indsatsen, fx som undervisere på gruppeforløbene. De boligsociale aktører vurderer dog, at de boligsociale medarbejders rolle i højere grad er at initiere og koordinere indsatsen i samarbejdet med de relevante aktører såsom kommuner og frivillige organisationer, der konkret kan udføre indsatsen. Derudover vurderer de boligsociale aktører, at boligsociale medarbejdere har en helt central rolle i forhold til at sprede information om indsatsen til målgruppen, rekruttere deltagere (beboere) til indsatsen, og understøtte det fastholdende arbejde i forhold til deltagerne i indsatsen, så de også gennemfører indsatsen.

Indsats 1 – ”De Utrolige År – forældreprogram” – er den eneste boligsociale indsats inden for denne klynge, der allerede er realiseret i Danmark. Under beskrivelsen af indsatsen beskriver vi nærmere, hvordan ”De Utrolige År – forældreprogram” kan realiseres, herunder hvorfra interesserede kan indhente danske erfaringer med indsatsen.

Der er også andre gruppeindsatsen for forældre, som er realiseret i udsatte danske boligområder med henblik på bl.a. at styrke forældrekompetencer, og som minder om flere af indsatsen inden for denne indsatsklynge. En af disse indsatsen er *MindSpring-forældregrupper*, der er en

forældrerettet indsats, som er implementeret i fem boligområder i København. MindSpring-forældregrupper er et otte-ugers kursus for forældre med etnisk minoritetsbaggrund. Kurset handler bl.a. om opdragelse, kulturmøder, stress og traumer. Kurset ledes af en frivillig MindSpring-træner, som selv har minoritetsbaggrund, og som underviser på deltagerens modersmål. Der er også en professionel medtræner, som deltager i alle kursusgangene.³ MindSpring-forældregrupper er evalueret af Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse med kursusdeltagerne. Her blev de spurgt om deres egen vurdering af, hvad de havde fået ud af indsatsen (Frederiksen m.fl., 2016). Hovedparten af deltagerne giver udtryk for, at de har opnået bedre kommunikation med deres børn, og at de er blevet bedre til at håndtere konflikter med deres børn (ibid.) CFBU's evaluering er dog ikke en effektevaluering baseret på et kontrolgruppedesign, hvorfor man skal være påpasselig med at tolke på resultaterne. CFBU's evaluering peger dog i retning af, at MindSpring-forældregrupper kan implementeres i en dansk kontekst, og at indsatsen har nogle positive virkninger.

En anden dansk boligsocial gruppeindsats målrettet forældre er *Familiekurset*, der er iværksat som en del af helhedsplanen for Sundholmsvej kvarteret på Amager (Sundholmsvej kvarterets helhedsplan, 2008). Familiekurset er målrettet forældre til udsatte og kriminalitetstruede børn og unge i boligområdet. Formålet med Familiekurset er at give forældrene viden og derigennem motivere dem til aktivt at tage ansvar for deres børns skole- og fritidsliv. Familiekurset er et kursusforløb på seks måneder, hvor familierne mødes fire gange om måneden. Forløbet veksler mellem sociale og kulturelle arrangementer og undervisnings- og debataftener. Nogle aktiviteter er for hele familien, mens andre kun er for voksne eller kun er for børn. Forældrene i Familiekurset har, ifølge helhedsplanen, gennemgået en positiv udvikling, hvor de "er gået fra en tilstand af resignation til et aktivt forsøg på at påvirke deres børn i en positiv retning" (Sundholmsvej kvarterets helhedsplan, 2008, s. 29).

Da MindSpring-forældregrupper og Familiekurset minder om flere af de forældrerettede gruppeindsatser under denne indsatsklynge, virker det sandsynligt, at de inkluderede indsatser i klyngen også vil kunne implementeres succesfuldt i en dansk boligsocial kontekst. Vi henleder dog også opmærksomheden på, at indsatserne, som indgår i denne forskningsoversigt, ikke er identiske med de danske indsatser, og indsat-

3. Læs mere på www.mindspring-grupper.dk.

sernes formål varierer en smule. Det er derfor afgørende at vælge indsatsen ud fra de konkrete behov, der er i et givet boligområde.

I Danmark findes også en del gruppeindsatser, der har til formål at give forældrene redskaber til at undgå, at deres børn får et uønsket alkohol- og/eller rusmiddelforbrug. Det er, ifølge de boligsociale aktører, der deltog i workshoppen, en indsatsstype, som typisk varetages af kommunen på folkeskolerne, hvor SSP-medarbejdere og alkoholkonsulenter spiller en afgørende rolle. Københavns Kommune udbyder fx indsatsen ”En teenager i familien” til alle interesserede 7.- og 8.-klasser med henblik på at få skabt en åben og positiv dialog mellem teenagere og deres forældre om bl.a. alkohol og rusmidler (SSP København, 2017). ”En teenager i familien” består af forskellige aktiviteter, der kan vælges af læreren i klassen. En af aktiviteterne er et dialogmøde, der kun er for forældrene, hvor SSP-undervisere holder oplæg og gruppedrøftelser. En anden er et undervisningsforløb i klassen og et efterfølgende fællesmøde med både forældre og elever. Som en del af denne aktivitet kommer en ungeguide ud i klassen, hvor vedkommende følger op på lærerens undervisning og taler med klassen om flertalsmisforståelser (ibid.). Flertalsmisforståelser handler om, at de unge har en urealistisk forståelse af, hvad flertallet af andre unge gør. De unges forestillinger om, hvad flertallet gør, har potentielt betydning for de enkelt unge, da de gerne efterligner flertallet. Mange danske unge tror eksempelvis, at deres kammerater og andre unge drikker tidligere, mere og oftere end dem selv. Det kan få dem at efterligne den adfærd, selvom den ikke har hold i virkeligheden⁴.

Ifølge de boligsociale aktører, der deltog i workshoppen, fungerer de kommunale indsatser, som vedrører bekæmpelse af unges uønskede alkohol- og/eller rusmiddelforbrug, udmærket, hvorfor der ikke nødvendigvis er et behov for, at indsatsen rykkes over i boligsocialt regi. Unges alkoholforbrug kan dog indgå som et underliggende tema i nogle af de boligsociale indsatser – fx i forbindelse med øvrige gruppeforløb, der har til hensigt at styrke forældrekompetencer. I den sammenhæng vil det være oplagt at udbygge samarbejdet mellem de boligsociale medarbejdere, de lokale skoler og SSP-medarbejderne.

4. <http://klarsnak.com/alkoholpolitik-paa-skoler/flertalsmisforstaaelser/> [besøgt 22-03-2016].

INDSATS 1: DE UTROLIGE ÅR – FORÆLDREPROGRAM

ORIGINALTITEL: THE INCREDIBLE YEARS PARENTING PROGRAM

”De utrolige år” (DUÅ) er en indsats, der er bredt anvendt både nationalt og internationalt. DUÅ består overordnet af tre programtyper: et børneprogram, et forældreprogram og et program henvendt til fagprofessionelle såsom pædagoger og lærere. I denne litteraturoversigt fremhæver vi resultaterne fra et review og fra et studie, der måler effekten af forældreprogrammet.

FORMÅL MED INDSATSEN

Et formål med DUÅ er at styrke forældrekompetencer og tilknytningen mellem forældre og børn og derigennem fremme børns sociale kompetencer og faglige indlæring.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Målgruppen for DUÅ er forældre til børn i alderen 0-12 år.

INDSATSENS INDHOLD

DUÅ består af ugentlige gruppesessioner for 8-15 forældre. Programmet består af 12-18 sessioner, og hver session varer to timer. Programmet indeholder følgende elementer: leg, undervisning i sociale, følelsesmæssige og faglige evner, ros og belønning, grænsehåndtering og bearbejdelse af dårlig opførsel. I gruppesessionerne bruges videooptagelser til at illustrere eksempler på forældre-barn-relationer, og gruppediskussioner af emner, som forældrene selv vælger at tage op – det gælder eksempelvis, hvordan forældrene skal håndtere konflikter mellem søskende, brainstorming og rollespil, hvor forældrene kan øve sig i at anvende den nye adfærd, de lærer i programmet. Sessionerne bygger på en samarbejdende tilgang, hvor forældrene betragtes som eksperter i forhold til deres egne børn. Forældrene vejledes til at opsætte ugentlige mål. Forældrene opfordres til at læse i programmets manual, til at øve sig på programmets opgaver, når de er hjemme, og til at have ugentlig telefonkontakt med en anden forælder fra gruppen.

Programmet anvendes i sin oprindelige form, men i tilfælde, hvor der er en større andel af deltagere med etnisk minoritetsbaggrund – og et andet modersmål end majoritetssproget – tilføjes en række ekstra

billeder til at illustrere de opgaver, som forældrene opfordres til at lave uden for sessionerne. Det gør opgaverne mere tilgængelige.

Uddannede gruppeledere udfylder tjeklister efter hver session. Forældrene udfylder evalueringer hver uge og ved programmets afslutning.

INDSATSENS ORGANISERING

Indsatsen organiseres som et gruppeforløb, hvor forældre undervises i en række metoder og har mulighed for at tale om en række emner sammen med andre forældre. Gruppeforløbene ledes af uddannede gruppeledere med socialfaglig baggrund, eksempelvis socialrådgivere, der har modtaget undervisning eller uddannelse i DUÅ. Alle sessioner optages på video og diskuteres efterfølgende på supervisionsmøder, der afholdes hver anden uge. Familierne, der deltager i DUÅ, henvises enten til indsatsen via psykiatrisk ambulatorium eller rekrutteres aktivt i udsatte boligområder, eksempelvis via informationsmøder i de lokale grundskoler.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de uddannede gruppeledere, der underviser i programmets sessioner.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen varer mellem 12 og 18 uger.

EVALUERING AF INDSATSEN

Forældreprogrammet i ”De utrolige år” undersøges i en lang række internationale studier. I denne forskningsoversigt fokuserer vi særligt på indsatser, der kan anvendes i en boligsocial kontekst. Derfor medtager vi et studie, der undersøger effekten af DUÅ i et udsat boligområde i Holland:

- Leijten, P., M.A.J. Raaijmakers, B. Orobio de Castro, & W. Matthys (2015): ”Effectiveness of the Incredible Years Parenting Program for Families with Socioeconomically Disadvantaged and Ethnic Minority Backgrounds”. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, DOI: 10.1080/15374416.2015.1038823.

Derudover medtager vi i forskningsoversigten et review af DUÅ:

- Menting, A.T., B. Orobio de Castro & W. Matthys (2013): "Effectiveness of the Incredible Years parent training to modify disruptive and prosocial child behavior: A meta-analytic review". *Clinical Psychology Review*, 33(8), s. 901-13.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Leijten m.fl. (2015) anvender et randomiseret kontrolleret forsøg (RCT) til at undersøge effekten af forældreprogrammet. 154 mødre udvælges til at deltage på baggrund af udfordringer med forældrerollen og adfærdsproblemer hos deres børn. Mødrenes børn er mellem tre og otte år. Mødrene fordeles tilfældigt til enten indsatsen eller en venteliste (ventelistegruppen modtager indsatsen senere). Mødrene udfylder et spørgeskema, inden de starter i programmet, et spørgeskema, når de afslutter programmet, og et opfølgende spørgeskema tre måneder efter programmets afslutning. Familierne modtager op til 45 euro pr. udfyldt spørgeskema. Beløbet gives som kompensation.

På baggrund af de spørgeskemaer, som mødrene udfylder, vurderer Leijten m.fl. børnenes forstyrrende og aggressive adfærd ud fra tre validerede skalaer: Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI), Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og Parent rating of aggression. Derudover anvendes der en skala til at vurdere mødrenes forældreadfærd, Parenting Practices Interview (PPI), og en skala, som vurderer mødrenes niveau af stress ift. forældrerollen, Parenting Stress Index (PSI). Endelig anvendes der kvalitative interview med mødrene for at vurdere, om børnene har symptomer på ADHD eller adfærdsforstyrrelser.

Menting m.fl. (2013) inkluderer 50 studier i deres metaanalyse-review. Fælles for de 50 studier er, at de bygger på et forskningsdesign, hvor en indsatsgruppe, der modtager forældreprogrammet, sammenlignes med en kontrolgruppe, der *ikke* modtager indsatsen. Metaanalysen fokuserer særligt på indsatsens effekt på børns adfærd.

STUDIETS NØGLEFUND

Leijten m.fl. finder, at DUÅ reducerer børnenes forstyrrende adfærd. 38 pct. af forældrene rapporterer en forbedring af deres børns forstyrrende adfærd. DUÅ fører ligeledes til en forbedring af børnenes hyperaktive adfærd og opmærksomhed, ligesom det fører til en forbedring af forældrenes adfærd i forældrerollen. Mødre, der deltager i indsatsen, rapporterer, at de i mindre omfang gør brug af hård og inkonsistent disciplin og i

større omfang gør brug af ros og opmuntring af børnene. Studiet finder dog ikke en forbedring i forhold til passende disciplin, mindre brug af fysisk afstraffelse eller øget brug af tydelige forventninger til børnene. Studiet finder heller ingen sammenhæng mellem indsats og forbedring af mødrenes stressniveau.

Studiet viser, at størrelsen af effekten af DUÅ ikke varierer med familiernes etniske eller socioøkonomiske forhold. Der er altså ikke forskel på effekten af indsatsen for familier med forskellige etniske eller socioøkonomiske forhold – alle subgrupper af deltagere i programmet oplever en lige stor effekt af indsatsen. I studiet peges der på, at årsagen til, at der ikke kan findes en forskel på tværs af socioøkonomiske og etniske grupper er, at DUÅ tager højde for og kan tilpasses til kulturelle forskelle.

Menting m.fl. (2013) konkluderer på baggrund af deres metaanalyse-review, at DUÅ er en effektiv indsats. Metaanalysen viser positive effekter af indsatsen på børnenes forstyrrende adfærd, der mindskes, og på børnenes sociale adfærd, der øges.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

DUÅ er meget udbredt i en dansk kontekst og anvendes i mere end hver tredje kommune (Socialstyrelsen, 2015). DUÅ anvendes som et bredt kommunalt tilbud til familier med en begyndende negativ udvikling, hvor der er behov for at indlede – eller genoprette – et positivt samspil og hermed styrke tilknytningen mellem barn og forældre (ibid.). DUÅ har ikke nødvendigvis et særligt fokus på børnefamilier i udsatte boligområder. Erfaringerne fra Holland viser dog, at forældreprogrammet kan implementeres som en succesfuld boligsocial indsats (Leijten m.fl., 2015).

DUÅ indgår også som en boligsocial indsats i en dansk kontekst, fx som en del af helhedsplanen 2012-2016 for Ådalen – Engen i Struer Kommune (Ådalen – Engen helhedsplan, 2012) – dog kender kommunen endnu ikke effekten af indsatsen. I helhedsplanen har DUÅ til formål at skabe en tidlig og ensartet fælles indsats over for børnefamilier i området, da mange af familierne har komplekse problemstillinger. Derudover er formålet, at DUÅ skal give forældre kompetencer til at håndtere dagligdagssituationer omkring deres børn mere hensigtsmæssigt. Helhedsplanen har desuden til formål at uddanne eksperter (såkaldte ”fyr-tårne”) inden for DUÅ til at fastholde og videregive kompetencer til kommende familier. I helhedsplanen for Ådalen – Engen planlægges et

samarbejde med lokale daginstitutioner og skoler, med kommunens familieafdeling samt med sundhedsplejersker og tandplejen.

Inden indsatsen skal implementeres i et andet dansk boligområde, kan det måske være en idé at indhente erfaringer, dels fra helhedsplanen for Ådalen – Engen, dels fra Socialstyrelsen, hvorfra man kan få tilsendt materiale.

Den effektfulde hollandske implementering af DUÅ baserer sig bl.a. på en aktiv rekruttering i de udsatte boligområder, som kan varetages af boligsociale medarbejdere, der typisk har et stort kendskab til familierne i området. I øvrigt kan der hentes inspiration fra det hollandske studie af Leitjen m.fl. (2015) i forhold til at kønsopdele forældregruppesessionerne. I studiet er indsatsen målrettet kvinder, da det forventes, at flere af minoritetskvinderne vil komme til gruppesessionerne, hvis de ikke er kønsblandede.

INDSATS 2: FORÆLDREKORPS

ORIGINALTITEL: PARENTCORPS

FORMÅL MED INDSATSEN

Indsatsen ”Forældrekorps” har til formål at styrke forældrenes opdragelsesfærdigheder inden for tre nøgleområder:

- Støtte af positiv adfærd hos deres børn, eksempelvis ved at anvende proaktive opdragelsesstrategier og have fokus på at forstærke børnenes ønskede adfærd frem for at straffe dem for uønsket adfærd.
- Styring af deres børns adfærd, eksempelvis ved at være konsistente i deres anvendelse af belønning og straf over for børnene, herunder ikke at anvende tomme trusler.
- Tidlig involvering i børnenes læring, eksempelvis ved at læse for børnene og kommunikere med børnenes pædagoger og lærere.

Forældrenes udvikling skal fremme læring, adfærd og sundhed hos deres børn.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Målgruppen for ”Forældrekorps” er forældre og deres børn i førskolealderen (ca. fire år), der bor i udsatte boligområder. Indsatsen tilbydes til alle familier med førskolebørn, der er knyttet til de skoler, hvor indsatsen udbydes. Hovedparten af familierne, der evalueres i det inkluderede studie, har minoritetsbaggrund og lave indkomster.

INDSATSENS INDHOLD

Indsatsen er et familieprogram, der baserer sig på evidensbaserede opdragelsesstrategier. Indsatsen består grundlæggende af to parallelle og delvist integrerede undervisningsforløb: ét for forældre og ét for børnene. ”Forældrekorps” tilbydes på skoler, der forvejen har et førskoleforløb, og udbydes i forbindelse med dette førskoleforløb. Inden indsatsen startes, introduceres personalet i førskoleforløbet til ”Forældrekorps”. Introduktion omhandler bl.a. gruppebaserede aktiviteter af flere dages varighed. Personalet får mulighed for individuel vejledning og hjælp til at implementere og skræddersy strategien til specifikke forældrebehov. De lærere og pædagoger, der i samarbejde med sundhedspersonale med spe-

ciale i mentalt helbred skal facilitere selve familieprogrammet, modtager yderligere træning to dage om året, coaching én time om ugen og kompensation for ekstraarbejde.

Indsatsen består af 13 ugentlige gruppesessioner af to timers varighed, der foregår på den lokale skole. Forældrene indgår i en *forældregruppe* med ca. 15 forældre. Gruppen gennemgår et forløb, samtidig med at deres børn indgår i et andet forløb i en *børnegruppe*. Gruppesessionerne foregår typisk fra kl. 17-19. Mindre og ældre søskende tilbydes pasning under gruppesessionerne. For at motivere familierne til at deltage, serveres der middag under sessionerne, ligesom programmet udlover gavekort for deres deltagelse.

INDHOLD I FORÆLDREGRUPPER

Sundhedspersonalet underviser ud fra detaljerede sessionsmanualer. Manualerne sikrer, at forældrene får kendskab til specifikke opdragelsesstrategier, der vedrører daglige rutiner, positive forældre-barn-interaktioner gennem leg, bøger, forstærkning af positiv adfærd, proaktive strategier, selektiv ignorering af mildt dårlig opførsel, konsekvenser ved svær grad af dårlig opførsel, at hjælpe børnene i forhold til at håndtere følelser og forældres evne til at tage vare på sig selv. Programmet designes til at motivere til deltagelse, men også til at få forældrene til at reflektere over, hvordan de kan anvende de forskellige evidensbaserede opdragelsesstrategier afhængigt af forskellige kulturer og kontekster. Programmet opfordrer desuden forældrene til at afprøve de nye og erfarede strategier.

I de første sessioner inviteres forældrene til at fortælle og diskutere, hvordan kultur indvirker på opdragelse og børnenes udvikling. Til samme sessioner opstiller forældrene mål for deres børn og deler målene med medlemmer af forældregruppen, undervisningsledere i børnegruppen og andre aktører omkring barnet. Forældrene introduceres til konkrete emner, eksempelvis i forhold til børneopdragelse, gennem en ”forældrekorps”-video. Derefter får forældrene spørgsmål omkring kulturs indflydelse på opdragelse. Forældrene indgår også i eksperimenterende aktiviteter såsom rollespil og bruger gruppen til at diskutere forskellige emner og finde løsninger på problemer, der eksempelvis relaterer sig til de barrierer, som de oplever i forhold til at ændre deres børns adfærd.

INDHOLD I BØRNEGRUPPER

Børnegrupperne ledes af flere undervisere, der følger en fast undervisningsstruktur, hvori der fx indgår dukketeater. Gruppessionerne støtter børnene, herunder styrer deres adfærd, og styrker derigennem børnenes sociale og emotionelle færdigheder. Det gælder fx det at kunne dele med andre, at kunne fokusere og at kunne identificere andres følelser. Nogle sessioner handler om at hylde forskellighed og understøtte opbygning af børnenes identitet.

OVERLAP MELLEML FORÆLDRE- OG BØRNEGRUPPER

Indholdet i sessionerne for forældregruppen og for børnegruppen planlægges, så de er overlappende på flere områder: Undervisningslederne i børnegruppen introducerer fx nogle af de opdragelsesstrategier, som forældrene lærer om, således at det ikke er helt fremmed for børnene, når forældrene tager den nye strategi i brug. Det kan fx være at anvende ”timeout”. Programmet indeholder også fælles aktiviteter for børnene og deres forældre, hvor forældrene kan øve de nyerhvervede strategier og færdigheder. Ved afslutningen af de 13 sessioner giver undervisningslederne af børnegruppen feedback til forældrene i forhold til, hvorvidt børnene nærmer sig deres individuelle mål.

INDSATSENS ORGANISERING

”Forældrekorps” afholdes på lokale skoler i udsatte boligområder. Det er skolepersonalet (lærere, pædagoger og psykologer), der udfører sessionerne med forældrene og børnene. Familierne informeres om ”forældrekorps” via flyers og forskellige arrangementer på skolerne. Lærerne kontakter forældrene via telefon og ved at klistre ”Tag mig med til ”forældrekorps”-stickers” på børnenes jakker.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de ansatte på skolerne og sundhedspersonale med speciale i mentalt helbred, der faciliterer sessionerne – som undervisningsledere for enten forældregruppen eller børnegruppen.

INDSATSENS VARIGHED

Familieprogrammet består af 13 ugentlige sessioner, hvor hver session varer to timer. Familierne kan deltage i alle 13 sessioner, men kan også blot deltage i det omfang, de har mulighed for at deltage. Det er ikke et

krav, at familierne har deltaget i første session, for at de kan komme til at deltage i de andre sessioner.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen ”forældrekorps” evalueres i nedenstående studie, der undersøger effekten af indsatsen på fem skoler i udsatte boligområder i New York City i perioden fra 2005-2008.

- Dawson-McClure, S., E. Calzada, K.Y. Huang, D. Kamboukos, D. Rhule, B. Kolawole, E. Petkova & L.M. Brotman (2015): ”A Population-Level Approach to Promoting Healthy Child Development and School Success in Low-Income, Urban Neighborhoods: Impact on Parenting and Child Conduct Problems”. *Prevention Science*, 16(2), s. 279-90.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet afdækker, hvorvidt ”Forældrekorps” har haft en effekt i forhold til at forbedre forældrenes opdragelsestilgang, hvilket igen styrker børnenes adfærd, læring og trivsel.

Studiet anvender et randomiseret kontrolleret forsøg (RCT) til at afdække, hvorvidt ”Forældrekorps” forbedrer børnenes adfærd og udvikler forældreevnerne hos forældrene. Studiet undersøger tillige, om indsatsen forbedrer forældrenes viden om opdragelse, deres evne til at støtte og styre ønsket adfærd og involvere sig i deres børns tidlige læring.

Studiet undersøger indsatsen på ti skoler, der udtrækkes tilfældigt til enten at være en ”indsatsskole” (5) eller en ”kontrolskole” (5). På indsatsskolerne udbydes ”forældrekorps” som supplement til den enkelte skoles førskoleforløb. På kontrolskolerne udbydes alene et førskoleforløb for børnene, hvor forældrene fx ikke indgår i forældregrupper.

Forældrenes tilgang til opdragelse og børnenes adfærd måles både ved indsatsens start og efter indsatsens afslutning. Udviklingen for forældrene og børnene på indsatsskolerne sammenlignes med udviklingen for forældrene og børnene på kontrolskolerne. I den endelige analyse indgår i alt 831 forældre og 1.050 børn – 561 børn fra indsatsskolerne og 489 børn fra kontrolskolerne.

De primære udfaldsmål, som studiet måler på, er følgende:

- Graden af forældrenes involvering i deres børns skole- og førskoleforløb, der vurderes af lærerne og pædagogerne.
- Forældrenes viden om opdragelse, som måles ud fra forældrenes svar på, hvad den bedste reaktion er i en række scenarier.
- Forældrenes anvendelse af støttende og positiv opdragelse af deres børn, som måles ud fra forældrenes svar på, om de fx ofte roser deres børn.
- Forældrenes evne til styre børnenes adfærd, herunder forældrenes anvendelse af strenge og inkonsistente opdragelsesstrategier, målt ud fra forældrenes svar på, om de eksempelvis råber ad deres børn, og om de anvender tomme trusler.
- Børnenes adfærdsproblemer, som måles ud fra forældrenes svar på, hvorvidt børnene kan styre deres eget temperament, skubber andre børn osv.
- Børnenes adfærdsproblemer, målt ud fra forældrenes svar på, om barnet eksempelvis får raserianfald.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet viser, at ”forældrekorps” har en positiv effekt på forældrenes viden om opdragelse og deres anvendelse af støttende og positiv opdragelse. Derudover viser studiet, at forældre i forældrekorps i større omfang involverer sig i børnenes skole- og førskoleforløb. For forældre til børn med adfærdsproblemer medfører deltagelsen i ”forældrekorps” et fald i deres brug af barsk og inkonsistent opdragelse.

Studiet påviser ikke en generel effekt af indsatsen i forhold til at forbedre børnenes adfærd. Der ses dog en effekt for de drenge, der inden indsatsen vurderes at have adfærdsproblemer. Drengene, som deltager i indsatsen, oplever færre adfærdsproblemer, når de bliver seks år, end kontrolgruppen. Studiet viser desuden, at antallet af gruppesessioner, som forældre og børnene deltager i, har en betydning for effekten af indsatsen. Effekter af programmet er større for forældre og børnene, jo flere sessioner de deltager i. Studiet viser i øvrigt, at de arbejdsløse forældre i højere grad deltager end forældre i arbejde.

”Forældrekorps” foregår på skoler i New York City. Indsatsen er i den originale amerikanske kontekst *ikke* en boligsocial indsats. I en dansk kontekst kan indsatsen rykkes ud i børnehaver, ligesom indsatsen formentlig også kan udføres som en boligsocial indsats, der tilbydes til familier med førskolebørn, som er bosat i et bestemt boligområde. ”Forældrekorps” er i høj grad målrettet etniske minoriteter, da indsatsen inkluderer gruppearbejde, hvor forældrene diskuterer, hvilken betydning deres kultur har for deres måde at opdrage på.

Jo flere af sessionerne forældrene deltager i, desto mere får de ud af indsatsen. Det er således afgørende, at forældrene møder regelmæssigt op til sessionerne. Derfor bør sessionerne for det første lægges i et tidsrum, hvor det er muligt for målgruppen at deltage – evt. om eftermiddagen efter arbejdstid. For det andet bør sessionerne være så attraktive som muligt – initiativtagere kan derfor lade sig inspirere af den amerikanske indsats og servere gratis mad, arrangere børnepasning for søskende til børnene i målgruppen og udlove gavekort til deltagere. Gavekortene kan eventuelt gives til de deltagere, der deltager i flest sessioner. I en dansk kontekst er der gode erfaringer med, at deltagerne mødes tidligere og laver mad og spiser sammen, hvilket også kan styrke forældrenes sociale kompetencer.

Hvis ”forældrekorps” iværksættes i en dansk boligsocial kontekst, er det oplagt at samarbejde med lokale børnehaver og skoler – særligt med henblik på at få uddannede pædagoger, lærere og skolepsykologer ud og varetage rollerne som undervisningsledere for forældregruppen og børnegruppen. Det vil ligeledes være oplagt at skabe et samarbejde med socialpsykiatrien med henblik på at rekruttere undervisningsledere, som kan arbejde sammen med skolepersonalet.

Man kan også overveje at gøre som i indsatsen *MindSpring-forældregrupper* og få frivillige med indvandrer- eller flygtningebaggrund til at indgå som undervisningsledere – eventuelt i samarbejde med personale fra socialpsykiatrien.

INDSATS 3: LINKS TIL LÆRING

ORIGINALTITEL: LINKS TO LEARNING

FORMÅL MED INDSATSEN

Indsatsen ”Links til læring” har til formål at lære forældre at anvende bestemte læringsstrategier i hverdagen, som styrker deres børns forudsætninger for at lære og stimulerer børnenes evne til at tænke selvstændigt. De læringsstrategier, som forældrene skal anvende, er såkaldte *undersøgende læringsstrategier*, som indebærer, at forældrene stiller spørgsmål til deres børn, hvilket udfordrer børnene til at reflektere og rationalisere. Læringsstrategierne styrker børnenes evner til at bruge tidligere erfaringer og oplevelser til at planlægge, forudsige og foregribe lignende situationer. Børnene afkoder dermed i større grad en konkret kontekst i forhold til tidligere oplevelser, hvilket igen skaber en forventning om, hvad der kommer til at ske i situationen.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

”Links til læring” målrettes forældre (primære omsorgspersoner) til børn i 1. til 4. klasse (ca. 6-9-år). Indsatsen henvender sig særligt til arbejderklassefamilier og lavindkomstfamilier, da disse normalvis anvender en mindre grad af ”undersøgende læringsstrategier” sammenlignet med middelklassefamilier, og da børnene i disse hjem generelt klarer sig dårligere i skolesystemet.

INDSATSENS INDHOLD

”Links til læring” baserer sig på Irving E. Sigels ”distanceringsteori” om læring. Ifølge teorien udvikles og styrkes børns ”repræsentationskompetencer”, hvis forældrene anvender en undersøgende og spørgende tilgang til deres børn, der får børnene til at abstrahere fra det umiddelbare nu og reflektere over eksempelvis årsag/virkning.

”Links til læring” er en undervisningsindsats for forældre, der foregår på lokale skoler. Undervisningen adresserer forældrenes tænkning og adfærd via information om læring, rollespil og diskussioner. Undervisningen er gruppebaseret, og to ”facilitatorer” leder gruppearbejdet og gruppediskussionerne.

Indsatsen varer ti undervisningssessioner. Hver session fokuserer på et af følgende emner, der relaterer sig til indsatsens teori: 1) børns

fremtid, 2) hvordan læring skabes, 3) læring indlejret i familierutiner, 4) samtale som en måde at lære på, 5) at stille spørgsmål, 6) skole-hjem-relationer 7) skole-hjem-relationer, 8) fritidsaktiviteter, 9) biblioteker, 10) forældrenes forventninger til deres børn. Som det fremgår, har to af sessionerne fokus på skole-hjem-relationer.

Undervisningssessionerne inkluderer rollespil, diskussioner af kritiske hændelser for børnenes udvikling og diskussioner, som vedrører børns læring. Til hver af de ti sessioner udvikles en diskussionsguide, som indeholder relevant information om undersøgende læringsstrategier. Guiden designes til at sikre, at deltagerne diskuterer de væsentlige ting, og at diskussionerne holder sig inden for emnet. Forældre får udleveret en diskussionsguide, som de skal anvende i timerne. "Facilitatorerne" får udleveret en anden diskussionsguide, som indeholder spørgsmål, anvisninger og forslag til, hvordan hver session kan gennemføres. Facilitatorerne modtager derudover seks timers oplæring i "Links til læring", ligesom de ugentligt er i kontakt over telefon med en af indsatsens supervisorer.

INDSATSENS ORGANISERING

Indsatsen igangsættes og koordineres af supervisorer, der er tilknyttet selve indsatsen i samarbejde med de deltagende skoler og andre lokale institutioner. Det er dog "facilitatorerne", der konkret leder gruppeundervisningen. Forældrene rekrutteres til at deltage i "links til læring" via informationsbreve, der udleveres på de deltagende skoler.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de facilitatorer, der leder sessionerne med forældrene. Facilitatorerne arbejder sammen i teams af to. Den ene facilitator er uddannet skolelærer med viden om didaktik og pædagogik samt praktisk erfaring med børns læring. Den anden facilitator er en udvalgt forælder, der giver forældrene indflydelse i en ledende position i indsatsen.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen består af ti sessioner af 90 minutters varighed.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen ”Links til læring” undersøges i studiet nedenfor. I det inkluderede studie undersøges indsatsen på syv skoler i forskellige byer i USA.

- Powell, D., R. Peet & H. Susan (2008): ”Development and outcomes of a community-based intervention to improve parents’ use of inquiry in informal learning context”. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(4), s. 259-273.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et randomiseret kontrolleret forsøg (RCT) til at undersøge indsatsen. De forældre, der ønsker at deltage i ”Links til læring”, inddeles tilfældigt i enten en indsatsgruppe eller en kontrolgruppe. Forældre i indsatsgruppen deltager i ”Links til læring”-indsatsens første forløb. Forældre i kontrolgruppen kommer på venteliste til at deltage i ”Links til læring”. Både indsats- og kontrolgruppen måles før og efter første indsatsforløb, hvorefter de to grupper sammenlignes.

73 forældre fordeles til indsatsgruppen og 74 forældre til kontrolgruppen. 128 af forældrene, svarende til 87 pct., er både målt før og efter indsatsens første forløb. Studiets data indhentes via interview med forældrene. Studiet måler på nedenstående udfaldsmål:

- Forældrenes vurdering af, i hvor høj grad barnet deltager i de daglige rutiner i hjemmet, såsom at hjælpe med at rydde af bordet – målt ud fra The Daily Routine Scale.
- Forældrenes tilgang til problemløsning over for deres børn. Forældrene spørges, hvordan de vil handle over for deres børn i en række hypotetiske situationer, eksempelvis hvordan de vil reagere, hvis deres barn snyder i forbindelse med skoleopgaver, eller hvis barnet fortæller om noget, det har lært. Forældrenes svar vurderes i den sammenhæng ud fra, om de anvender en spørgende tilgang eller ej, og om deres reaktion er konsistent i forhold til, hvad barnet fortæller og gør.
- Forældrenes vurdering af, hvor vigtige forskellige faktorer er for, hvor godt barnet klarer sig i skolen – læreren, barnets lektievaner, hjemmemiljøet, barnets indsats i skolen, held og forældrenes hjælp.
- Forældrenes vurdering af, hvor ofte de taler med deres barn i relation til otte forskellige emner såsom venner og fritidsaktiviteter.

- Forældrenes vurdering af indsatsen lige efter indsatsens afslutning: om de finder indsatsen interessant, om de har til hensigt at agere på en anden måde over for deres børn, og om de vil anbefale ”Links til læring” til en ven.
- Forældrenes vurdering af indsatsen et år efter indsatsen. Via telefon-interview spørges forældrene i både indsats- og kontrolgruppen til: a) om de vurderer, at deres deltagelse i indsatsen var tiden værd, b) om de er fortsat med at tænke over de informationer, som de blev præsenteret for i indsatsen, c) om de kan huske specifikke aspekter af indsatsen, d) om de mener, at indsatsen har ændret deres tilgang til deres børns læring, e) om de vil anbefale indsatsen. Dette gøres med henblik på at afgøre, om der er nogen langvarige effekter af indsatsen.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder for det første, at indsatsen øger børnenes deltagelse i daglige rutiner. For det andet bevirker indsatsen, at forældrene i højere grad forstår de faktorer, der bidrager til, hvordan børnene klarer sig i skolen. For det tredje medvirker indsatsen til, at forældrene i højere grad forsøger at forstå deres børns perspektiv i forhold til problemløsning – at de i højere grad anvender en undersøgende og spørgende tilgang til deres børn. I forlængelse heraf viser studiet for det fjerde, at indsatsen medvirker til større lydhørhed hos forældrene over for deres børns perspektiver ved problemløsning. For det femte medvirker indsatsen til, at færre forældre er usikre på, hvordan de skal agere i en specifik situation over for deres barn. Alt i alt viser studiet, at indsatsen er succesfuld i forhold til at udvide forældrenes forståelse for læringsstrategier. Studiet finder dog ikke en effekt af indsatsen på, hvor ofte forældrene taler med deres børn.

Ved indsatsens afslutning rapporterer 96 pct. af forældrene i indsatsgruppen, at indsatsen har været interessant. 90 pct. af forældrene angiver, at de har til hensigt at interagere på en anden måde over for deres børn fremover, og 92 pct. vil anbefale ”Links til læring” til en ven.

Den positive holdning til indsatsen fastholdes i stort omfang af forældrene i det første år efter indsatsen. Af de 90 forældre, der ringes op et år efter afslutningen af indsatsens første forløb, svarer 84 pct., at deltagelsen i indsatsen var tiden værd, mens 86 pct. svarer, at de er fortsat med at tænke over de informationer, som de præsenteres for i indsatsen, 72 pct. svarer, at de oftere anvender samtaler som et redskab til at styrke

deres børns læring, end de gjorde før deres deltagelse i indsatsen, og 93 pct. svarer, at de vil anbefale indsatsen til en ven.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”Links til læring” er udviklet og iværksat i USA på forskellige skoler. Det er dog en indsats, som også udføres i beboerlokaler nær forældrenes hjem, evt. som en boligsocial indsats. Det er ganske oplagt, da indsatsen netop har fokus på den uformelle læring i hjemmemiljøet.

Man kan forestille sig, at boligsociale medarbejdere kan samarbejde med lokale skoler med henblik på at rekruttere både facilitatorer til at lede gruppeundervisningen og deltagere til indsatsen. Skolen har viden om, hvilke børn der har behov for ekstra læring i hjemmemiljøet, og dermed om, hvilke forældre der bør rekrutteres til at deltage i indsatsen. Derudover kan skolen hjælpe med at rekruttere lærere til at facilitere indsatsen.

Studiet af Powell m.fl. (2008) har ikke blot undersøgt effekterne af ”forældrekorps”, men også udviklingen af indsatsen, og de hæfter sig ved, at det til tider har været vanskeligt for facilitatorerne at holde forældrenes diskussioner inden for emnet. Det er derfor, der er udviklet en struktureret diskussionsguide til facilitatorerne. Det er afgørende, at facilitatorerne så vidt muligt holder sig til guiden.

Det kan eksempelvis overvejes at målrette ”links til læring” til en specifik etnisk minoritetsgruppe på gruppens eget sprog og i den sammenhæng lade den ene facilitator være en forælder fra samme etniske minoritetsgruppe.

INDSATS 4: AT TRÆFFE VALG OG STÆRKE FAMILIER

ORIGINALTITEL: MAKING CHOICES AND STRONG FAMILIES

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med de to indsatser ”At træffe valg” og ”Stærke familier” er at forhindre aggressiv opførsel blandt børn i børnehvealderen. Indsatserne bygger på en kombination af programmer, som henholdsvis fokuserer på udvikling af sociale og følelsesmæssige kompetencer hos barnet og vejledning af forældre i forhold til, hvordan de håndterer børnenes udvikling og opdragelse.

Formålet med ”At træffe valg” er at styrke børns sociale kompetencer, udvikle deres evner til at styre egne følelser, give dem redskaber til at indgå i relationer med jævnaldrende og øge deres accept blandt jævnaldrende.

Formålet med ”Stærke familier” er at fremme et positivt forhold mellem børn og deres forældre, at bryde dysfunktionelle familiemønstre og at forbinde familier til ressourcer i boligområdet.

Overordnet er målet med indsatserne at reducere aggressiv adfærd hos børnene ved at styrke de sociale og følelsesmæssige egenskaber hos børnene og forældreegenskaberne hos børnenes primære forsørgere.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Indsatsens målgruppe er børn i alderen 3-4 år og deres primære forsørgere (typisk deres forældre). Familierne kommer fra belastede boligområder præget af fattigdom, social isolation, dårlig infrastruktur og kriminalitet.

INDSATSENS INDHOLD

”At træffe valg” bygges op omkring teorien ”behandling af social information” (social information processing). Indsatsen består af gruppeforløb med fire børn i hver gruppe, hvor der er fokus på specifikke emner, aktiviteter og mål. Et emne kan fx være ”at finde spor/ledetråde for, hvad der foregår”, ”at forstå andre” og andre lignende emner. Hvert gruppeforløb er af 20 minutters varighed. Gruppeforløbene foregår to gange om ugen i 14 uger. Indsatsen foregår i førskolen.

Indsatsen ”Stærke familier” er en uddannelse for forældrene, som vejleder og informerer forældre om børneopdragelse og -udvikling, herunder hvordan forældre skaber tilknytning til børn, og hvordan for-

ældre opfylder børnenes basale behov i forhold til ernæring og sundhed. Derudover fokuserer indsatsen på forældrenes kompetencer i forhold til arbejdsmarkedet. Forældre, som deltager i ”Stærke familier”, modtager information om indsatsen ”At træffe valg”, som deres børn deltager i. Indsatsen ”Stærke familier” består af ugentlige gruppemøder af 45 minutters varighed. Møderne afholdes midt på dagen, og de inkluderer frokost for at sikre den højest mulige deltagelsesprocent.

Begge programmets læringsmaterialer og undervisningsforløb tilpasses til deltagerens behov i forhold til sprog og oversættelse.

INDSATSENS ORGANISERING

Indsatsen ”At træffe valg” organiseres som undervisning i grupper med fire børn i hver. Gruppeforløbene faciliteres af en studerende og en underviser på kandidatuddannelsen i socialt arbejde, der modtager undervisning i ”At træffe valg” af forskerteamet bag undersøgelsen. Den kandidatstuderende og underviseren, der faciliterer gruppeforløbene, modtager ugentlig supervision af en ph.d.-studerende i socialt arbejde. De børn, der har et andet modersmål end majoriteten, modtager undervisning af en tosproget underviser.

Indsatsen ”Stærke familier”, der er målrettet forældrene i indsatsgruppen, er også organiseret som ugentlige gruppeforløb. Hver undervisningsgang faciliteres af en lokal familiekoordinator og en lokal lægmand med minimum to års erfaring.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de studerende og underviserne, der faciliterer gruppeforløbene.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen varer 14 uger. I løbet af de 14 uger mødes grupperne to gange ugentligt.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen undersøges i studiet nedenfor. I det inkluderede studie undersøges indsatsen i et skoledistrikt i Canada.

- Conner, N.W. & M.W. Fraser (2011): ”Preschool Social-Emotional Skills Training: A Controlled Pilot Test of the Making Choices and

Strong Families Programs”. *Research on Social Work Practice*. 21(6), s. 699-711.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et randomiseret kontrolleret forsøg (RCT) til at undersøge indsatsen. Fire skoler, hvor eleverne kommer fra udsatte nabolag, deltager i projektet. I alt 104 børn og deres primære forsørgere deltager i studiet af indsatsen. Gruppens børn og deres primære forsørgere fordeles tilfældigt til enten at modtage indsatsen eller komme på venteliste til at modtage indsatsen på et senere tidspunkt (kontrolgruppen). 37 familier udgår, inden indsatsen starter, pga. flytning, skoleskift eller lignende. Af de tilbageværende 67 familier indgår 31 i indsatsgruppen og 36 i kontrolgruppen. Blandt de 67 familier er svarprocenten 100 pct. på før- og eftermålinger.

Familiernes indkomst placerer dem under fattigdomsgrænsen (i en amerikansk kontekst).

I studiet anvendes der to validerede skalaer til at vurdere børnenes faglige, sociale og psykiske kompetencer (Berkeley Puppet Interview (BPI) og North Carolina Family Assessment Scale (NCFAS)). Til at måle ændringer i den måde, som familierne fungerer på, herunder ændringer i børnenes adfærd, anvendes den validerede skala North Carolina Family Assessment Scale 2.0, der er målrettet børn i førskolealderen. Skalaen måler både på, hvordan familierne fungerer, niveauet af socialstøtte, tilknytning, børnenes relation til forældre og jævnaldrende børn, børnenes adfærd, samt hvordan børnene klarer sig i skolen.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder en effekt af indsatsen på de deltagende familier.

Forældrene i indsatsgruppen viser større forbedringer i deres forældreevner i forhold til tilknytning til deres børn, supervision af deres børn, kommunikation med deres børn og deres forventninger til børnenes udvikling sammenlignet med forældrene i kontrolgruppen.

Blandt børnene i indsatsgruppen falder omfanget af deres aggressive adfærd, mens den aggressive adfærd stiger blandt børnene i kontrolgruppen. Blandt børnene i indsatsgruppen ses der også en forbedring i børnenes relationer til deres forældre, deres relationer til jævnaldrende og i deres skolepræstationer sammenlignet med børnene i kontrolgruppen.

”At træffe valg” og ”Stærke familier” er at betragte som to delindsatser af samme overordnede indsats, og studiet af Conner m.fl. (2011) viser positive effekter, når indsatserne implementeres samtidigt. De to indsatser er ikke i udgangspunktet boligsociale indsatser, men de kan organiseres og koordineres inden for boligsocialt regi, eventuelt i samarbejde med lokale børnehaver og andre dagtilbud.

Selvom de to indsatser organiseres og koordineres inden for en boligsocial kontekst, behøver de ikke blive udført af boligsociale medarbejdere i det enkelte boligområde. Det er en mulighed at udføre ”At træffe valg” for børnene i beboerlokaler i boligområdet, men indsatsen kan også udføres i de lokale børnehaver. Det vil eventuelt være hensigtsmæssigt at udføre ”At træffe valg” i de lokale børnehaver for at undgå at skabe paralleltilbud, hvor de boligsociale tilbud ”konkurrerer” med børnehaven. Der kan eventuelt etableres samarbejde med socialrådgiveruddannelser og/eller uddannelser i socialt arbejde med henblik på at få studerende og kandidater til at facilitere gruppeundervisningen for børnene. En sådan løsningsmodel vil kræve, at der ansættes en socialrådgiver, som de studerende løbende kan få supervision af og sparre med. Gruppeundervisningen af børnene kan dog muligvis også faciliteres af pædagogerne i børnehaverne, hvis de forinden er blevet trænet i at undervise i ”At træffe valg”.

”Stærke familier” kunne udføres i boligområdet som en boligsocial indsats, hvor undervisningen eventuelt kan faciliteres af en boligsocial medarbejder, der har modtaget træning i at undervise i ”Stærke familier”, i samarbejde med en uddannet familiekoordinator.

INDSATS 5: FORÆLDREINDDRAGELSE I UNGES ALKOHOLFORBRUG

ORIGINALTITEL: THE ÖREBRO PREVENTION PROGRAM

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med indsatsen er at forebygge alkoholforbrug hos unge ved hjælp af forældreinddragelse. Indsatsens strategi er at påvirke forældrenes holdning til de unges alkoholforbrug for derigennem at ændre de unges alkoholvaner. Indsatsen bygger på viden fra undersøgelser, der konkluderer, at jo mere overbærende forældre er, desto større er alkoholforbruget hos deres børn. Forældres holdning til deres børns alkoholforbrug ser ud til at have en større betydning for deres børns alkoholforbrug end forældrenes eget alkoholforbrug. På denne baggrund forventes det, at hvis forældre kan overbevises om, at de skal være mindre overbærende i forhold til de unges alkoholforbrug, så vil de unges alkoholforbrug kunne udsættes eller reduceres. Derudover viser studier, at unges deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter kan reducere deres forbrug af alkohol og stoffer samt deres kriminelle aktiviteter. På denne baggrund søger indsatsen også at anspore forældrene til at tilskynde de unge til at deltage i organiserede fritidsaktiviteter.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Indsatsens målgrupper er 13-16-årige unge og deres forældre i både byer og landdistrikter.

INDSATSENS INDHOLD

Indsatsen består af tre elementer:

1. Skolen afholder for det første et forældremøde, hvor en projektarbejder, der er tilknyttet indsatsen, introducerer indsatsen og råder forældrene til *ikke* at tolerere alkoholforbrug og opstille klare regler for deres børn. Projektarbejderen anbefaler desuden forældrene at udforme og underskrive "aftaler" om deres holdning til unges alkoholforbrug. Aftalerne sendes efterfølgende til de deltagende forældre, inklusive de forældre, som ikke deltager i forældremødet. I alt deltager projektarbejderen i fem forældremøder: ét møde i 7. klasse og to

møder i 8. klasse og to i 9. klasse. Budskabet for møderne er: ”klare regler!”.

2. Dernæst udsender skolen informationsmateriale om indsatsen til de deltagende familier. Materialet indeholder informationer om forældres rolle i forhold til at reducere deres børns alkoholforbrug – fx at lave klare regler for børnene.
3. Forældrene modtager for det tredje et katalog over alle organiserede aktiviteter i lokalområdet. Forældrene opfordres til at gennemgå kataloget sammen med deres børn.

INDSATSENS ORGANISERING

Forældrene kontaktes primært gennem børnenes skoler, der afholder forældremøder, hvor forældrene informeres om indsatsen.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de projektarbejdere, der introducerer forældrene til indsatsen, og de deltagende skoler, der stiller lokaler til rådighed til informationsmøder for forældrene.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen varer 2½ år (5 semestre).

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen evalueres i studiet nedenfor. Studiet undersøger effekten af indsatsen blandt unge og deres forældre i Sverige.

- Koutakis N., H. Stattin & M. Kerr (2008): Reducing youth alcohol drinking through a parent-targeted intervention: The Örebro Prevention Program”. *Addiction*, 103(10), s. 1629-37.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et kontrolgruppedesign med før- og eftermålinger til at undersøge effekten af indsatsen. Førmålingen foretages, når eleverne går i 7. klasse, og de opfølgende målinger indhentes, når elevernes går i 8. og 9. klasse. Indsatskoler udvælges på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse om unges alkoholforbrug, der foretages af det lokale hospital. Der udvælges skoler i både byområder, almene boligområder og landdi-

striker. Kontrolskolerne udvælges på baggrund af sammenlignelighed med indsatskolerne ift. lokalområdets karakter, skolestørrelse, alkoholforbrug og ungdomskriminalitet. Kontrolskolerne udvælges under hensyn til, at de skal være geografisk langt nok fra indsatskolerne til at minimere sandsynligheden for spill-over-effekter fra indsatskoler til kontrolskoler. I 7. klasse deltog 393 elever i indsatsgruppen, og 418 elever deltog i kontrolgruppen.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder, at indsatsen har en positiv effekt på forældres restriktive holdning til unges alkoholforbrug. Mens holdningen blandt forældrene i kontrolgruppen bliver mere tolerant i forhold til unges alkoholforbrug, så fastholder forældrene i indsatsgruppen en restriktiv holdning i forhold til unges alkoholforbrug over den 2½-årige indsatsperiode (fra 7.-9. klasse). Derimod finder studiet ingen effekt af indsatsen på de unges deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter. Deltagelsen i organiserede fritidsaktiviteter falder i løbet af projektperioden for både indsats- og kontrolgruppe.

Studiet finder, at indsatsen har en effekt i forhold til at reducere de unges alkoholforbrug, da alkoholforbruget er større for kontrolgruppen end for indsatsgruppen. Alkoholforbruget stiger dog for begge grupper over indsatsperioden, mens stigningen er større for kontrolgruppen.

Studiet finder også, at kriminalitetsraten stiger mere i kontrolgruppen end i indsatsgruppen, hvilket i studiet betragtes som en indikation på, at effekten af indsatsen spredt sig fra alkoholforbrug til kriminalitet. Kriminalitetsraten stiger dog for begge grupper i perioden.

Studiet finder ikke nogen forskel mellem den effekt, som indsatsen har, i henholdsvis byer, landdistrikter eller almene boligområder.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”Forældreinddragelse i unges alkoholforbrug” er en svensk skoleindsats, der har til formål at reducere unges alkoholforbrug ved at få de unges forældre til at have en mere restriktiv holdning til deres børns alkoholforbrug, herunder at have klare regler for deres børn. Indsatsen virker efter hensigten i forhold til at påvirke de svenske forældres holdning og herigennem børnenes tilgang til alkohol.

En større undersøgelse af danske 9. klasse-elevs alkoholforbrug viser, at der er en sammenhæng mellem forældres alkoholpolitik og de unges alkoholforbrug (Järvinen & Østergaard, 2006). Dette sandsynliggør, at en lignende indsats også vil have en positiv effekt i en dansk kontekst. Den danske undersøgelse viser mere specifikt, at der er en kraftig sammenhæng mellem forældrenes regler for deres børn og børnenes alkoholforbrug. Det gælder regler vedrørende antallet af genstande, børnene maksimalt må drikke, når de er til fest, samt regler om, hvornår børnene skal komme hjem fra fester. De unge, der har mere lempelige regler for, hvor meget de må drikke, drikker således generelt mere end de unge, der har mere strikse regler. Ligeledes drikker de unge, der får lov til at være længst tid ude, også generelt mere end dem, der skal være tidligt hjemme (ibid.). Den danske undersøgelse peger således i retning af, at en dansk udgave af ”Forældreinddragelse i unges alkoholforbrug” med fordel kan fokusere på klare regler for, dels hvor meget de unge må drikke, dels hvornår de unge skal komme hjem. Forældrene og de unge i den danske undersøgelse har en klar forestilling om, at strikse regler ikke virker (ibid.). Forældrenes forestilling står således i modsætning til undersøgelsens resultater og resultaterne fra studiet af ”Forældreinddragelse i unges alkoholforbrug”. Det handler derfor om at overbevise forældrene om, at deres regler har en betydning.

I en dansk kontekst findes også ”Ringstedforsøget”, der i et randomiseret kontrolleret forsøg afprøver en række forebyggelsestiltag i forhold til unges brug af rusmidler. Et af de tiltag, der blev vurderet, var fænomenet ”social overdrivelse” på rygeområdet, rettet mod skoleelever i 5., 6. og 7. klasse. Indsatsen omhandlede rygning, men forsøget viste, at også alkoholforbruget blandt de deltagende elever faldt som følge af indsatsen (Balvig, 2005).

”Forældreinddragelse i unges alkoholforbrug” er grundlæggende set en skoleindsats. Ved at udvide indsatsen til et boligsocialt regi kan boligsociale medarbejdere potentielt påvirke flere grupper af unge, som måske ikke går på samme skole, men som bor i samme boligområde og hænger ud sammen. Det er afgørende at påvirke så mange af de unges venner som muligt, da alkoholforbrug blandt unge overvejende er en social aktivitet (Demant & Järvinen, 2006). Boligsociale medarbejdere kan i den sammenhæng arrangere forældremøder i boligområdet – eventuelt i samarbejde med lokale skoler og fritidsklubber. ”Forældreinddra-

gelse i unges alkoholforbrug” kan eventuelt indgå som et delelement i andre forældrerettede indsatser.

Den svenske skolerettede indsats viser ingen effekt i forhold til de unges deltagelse i fritidsaktiviteter. En boligsocial indsats kan tænkes at have en større effekt på dette område, da de boligsociale medarbejdere ofte har en bedre og mere tillidsfuld kontakt til de unge og deres forældre. De boligsociale medarbejdere kan opfordre og motivere de unge og deres forældre til, at de unge bør begynde at gå til fritidsaktiviteter. I den henseende kan de boligsociale medarbejdere indgå i et samarbejde med lokale foreninger, og de boligsociale medarbejdere kan virke som brobyggere mellem familierne i boligområdet og forskellige fritidstilbud til de unge.

INDSATS 6: KÆMP IMOD ET MISBRUG

ORIGINALTITEL: THE DARE PLUS PROJECT (DRUG ABUSE RESISTANCE EDUCATION)

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med ”Kæmp imod et misbrug” (DARE) er at reducere forbruget af stoffer, alkohol og rygning samt mindske voldelig adfærd blandt unge. Indsatsen retter sig mod klasseundervisning, familier og lokalsamfundet.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Målgruppen er elever i de ældste klasser i grundskolen.

INDSATSENS INDHOLD

Der er to udgaver af DARE-programmet. DARE Plus er et udvidet program, som indeholder flere komponenter end DARE. Begge udgaver af DARE arbejder med at lære de unge at modstå gruppepres fra jævnaldrende, ”at sige fra” og at håndtere stress. Derudover har DARE Plus til formål at reducere vold og aggressivitet blandt de unge.

Indsatsen indeholder et 10-sessioners undervisningsforløb, hvor unge i grundskolen lærer, hvilke redskaber de kan bruge til at modstå påvirkning i forhold til brug af stoffer og håndtering af voldelige situationer. Undervisningen forgår på skolerne og foretages af politibetjente, der modtager undervisning i DARE-programmet.

DARE Plus-skolerne modtager ekstra delindsatser, der består i aktiviteter for forældre, unge og lokalsamfundet, som igen begrænser unges adgang til – og eksponering for – stoffer, alkohol og vold. DARE arrangerer endvidere aktiviteter for de unge uden alkohol og vold.

Den første komponent af DARE Plus består af undervisning, som involverer både unge og deres forældre. Undervisningen fokuserer på påvirkning, evner, sociale grupper, medier og rollemodeller. Undervisningen indeholder også hjemmeopgaver, som eleverne laver sammen med deres forældre. Den anden komponent, som DARE Plus indeholder, er grupperelaterede aktiviteter for eleverne. I grupperne planlægger og implementerer de unge bestemte aktiviteter i lokalområdet. Som en del af indsatsen ansættes otte boligområdekoordinatorer til at facilitere aktivitetsgrupperne. Den sidste komponent af DARE Plus er aktivitets-

grupper i lokalområdet, der adresserer misbrug- og voldsudfordringer i skolen og lokalområdet. Det er de samme otte boligområdekoordinatorer, der organiserer aktivitetsgrupperne og grupperne for beboere i lokalområdet. Boligområdekoordinatorerne modtager undervisning i bl.a. arbejde med retshåndhævelse, arbejde med unge, information om alkohol, stoffer, rygning og vold blandt unge og tilgange til sundhed.

Indsatsen består af fem faser:

- Første fase er en evaluerende fase, der afgør de fire efterfølgende. I denne fase lærer hver boligområdekoordinator lokalområdet at kende, bl.a. ved at blive bekendt med områdets udfordringer, men også ressourcer. En central del hertil er møder og samtaler ansigt til ansigt med forældre, skolepersonale, repræsentanter for lokalområdet, forretningsfolk, medlemmer af det lokale trossamfund og lokalpolitik. Denne vurdering bidrager med en central indsigt i interessenternes bekymringer, interesser og overvejelser i projektet. De lokale unge deltager også i samtalerne, så boligområdekoordinatorerne får en føling med, hvilke aktiviteter de unge ønsker at involvere sig i. Denne fase fastlægges til at vare mellem to og tre måneder.
- Anden fase består i at danne et voksen- og et ungdomsaktionsteam. Medlemmerne af de to teams er de beboere, der under samtalerne har udtrykt begejstring for projektet.
- Tredje fase består i, at ungdomsteamet og voksteamet udformer aktionsplaner, der løbende revurderes og opdateres i takt med opnåelse af mål og inddragelse af nye emner. Alkohol er oftest det emne, der behandles.
- Fjerde fase består i at mobilisere de forskellige teams. Ungteamene afholder gennemsnitligt 53 møder pr. skole (mellem 27 og 104 møder) over en 19-måneders periode, mens voksteamene gennemsnitligt afholder 19 møder pr. skole (mellem 19 og 25 møder) over en 20-måneders periode. Et afgørende element i denne fase er at udvikle lederskab blandt teamdeltagerne.
- Femte fase består i at implementere indsatsen.

INDSATSENS ORGANISERING

Indsatsen foregår dels i form af undervisning på skolerne og dels via indsatser i lokalområdet.

INDSATSSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de involverede skoler, der modtager indsatsen, og de boligområdekoordinatorer, skolen ansætter til at sikre, at indsatsen implementeres i lokalområdet.

INDSATSSENS VARIGHED

Indsatsen varer to år.

EVALUERING AF INDSATSSEN

Indsatsen evalueres i studierne nedenfor: Begge studier undersøger effekten af indsatsen blandt unge i Minneapolis, USA.

- Bosma, L.M., K.A. Komro, C.L. Perry, S.V. Mortenson & K. Farbakhsh (2005): "Community Organizing to Prevent Youth Drug Use and Violence: The D.A.R.E. Plus Project", *Journal of Community Practice*. 13(2), s. 5-19.
- Perry, C.L., K.A. Komro, S.V. Mortenson, L.M. Bosma, K. Farbakhsh, K.A. Munson, M.H. Stigler & L.A. Lytle (2003): "A Randomized Controlled Trial of the Middle and Junior High School D.A.R.E. and DARE Plus Programs", *Arch Pediatr Adolesc Med*. 157(2), s. 178-84.

STUDIETS FORSKNINGSDSIGN

Studiet af Perry m.fl. (2003) anvender et randomiseret kontrolleret forsøg (RCT). 24 skoler fordeles tilfældigt i én af de to indsatsgrupper eller kontrolgruppen. Otte skoler modtager udelukkende "DARE". Andre otte skoler modtager "DARE Plus", der består af et særligt undervisningsprogram, der involverer de unges forældre, samt aktiviteter ledet af de unge selv og aktivitetsgrupper for voksne i lokalområdet. Otte skoler fungerer som kontrolgruppe.

I baselinemålingen, før interventionen implementeres, ses der ikke nogen forskel på misbrug eller vold blandt unge i DARE, DARE Plus og kontrolgruppen.

STUDIETS NØGLEFUND

Begge studier konkluderer, at DARE Plus-projektet er succesfuldt i forhold til at engagere unge og voksne i forebyggende aktiviteter i forhold til misbrug og voldelig adfærd blandt unge.

Der er forskel på, hvordan indsatsen virker for henholdsvis piger og drenge. Der ses positive forandringer efter indsatsen hos drenge, men ikke hos piger. Efter halvandet år med DARE Plus-indsatsen har drengene mindre stigning i forbruget af cigaretter, alkohol, stoffer samt vold sammenlignet med drengene i kontrolgruppen. I sammenligningen mellem drenge, der modtager DARE Plus, og drenge, der kun modtager DARE, ses der kun en forskel i forbruget af cigaretter og vold.

Studiet af Bosma m.fl. (2005) viser, at seks ud af otte boligområder etablerer voksenaktionsteams, der med succes tager fat i emnerne misbrug og vold. I alle otte boligområder etableres ungdomsaktionsteamet aktiviteter, og det har ligeledes succes med at tage fat i de samme emner. Der er en stærk korrelation mellem antallet af aktionsteammøder og ungdomsaktiviteter. Ud af de 721 aktiviteter, der implementeres af ungdomsaktionsteamet, handler størstedelen af aktiviteterne om socialisering såsom dans, ridning, se film og fiskeri. Herefter følger uddannelsesrettede og samfundsnyttige aktiviteter som tutorindsats, udflugter til museum, madlavningskurser, velgørenhedsarrangementer og frivilligt arbejde i et hjemløsecenter.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”DARE Plus” kan umiddelbart implementeres som en dansk boligsocial indsats i samarbejde med lokale skoler og det lokale politi. I den sammenhæng kan undervisningssessionerne eventuelt rykkes ud i et beboerlokale i boligområdet i stedet for at foregå på skolen. Derudover kan nye og eksisterende fritidsaktiviteter for de unge sættes ind i en større ramme med et overordnet fokus på at forebygge og reducere unges adgang til miljøer med misbrug og vold. Denne rammesætning kan med fordel realiseres i en dansk boligsocial kontekst, hvor boligområdekoordinatoren eller den boligsociale medarbejder sørger for, at fritidsaktiviteter bindes sammen og kobles med eksempelvis gruppesessionerne om at vælge de gode aktiviteter til og de dårlige fra. Fritidsjobindsatser kan i den sammenhæng også tænkes som en fritidsaktivitet for de unge. Desuden bør de boligsociale medarbejdere have en afgørende rolle i forhold til at rekruttere medlemmer til henholdsvis voksen- og ungeteamet, da de boligsociale medarbejdere ofte vil have en god fornemmelse af, hvem der er interesserede i at deltage, og hvem der er vigtige at få til at deltage som rollemodeller.

Som et led i ”Kæmp imod et misbrug” kan der iværksættes netværksmøder, som er en række møder mellem den enkelte unge i risiko, den unges forældre og de professionelle aktører omkring den unge, faciliteret af en uvildig mødeleder, der er uddannet i inddragende metoder. ”Netværksmøder” er en del af en større gadeplansindsats, som er iværksat i Vollsmose, og som ifølge Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) har haft positive effekter for langt hovedparten af de deltagende unge, der er kommet i beskæftigelse eller uddannelse (www.cfbu.dk). Netværksmøderne kan eventuelt indgå som en rekruttering til ungenetværket i ”Kæmp imod et misbrug”, således at de unge, der kommer på ret køl efter at have indgået i netværksmøder, kan indgå i ungeteamet.

INDSATS 7: GITS: "GÅ DIN VEJ, IGNORÉR, TAL OM DET, SØG HJÆLP"

ORIGINALTITEL: WITS – THE ROCK SOLID PRIMARY PROGRAM (WITS: "WALK AWAY, IGNORE, TALK IT OUT, SEEK HELP")

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med indsatsen ”Gå din vej, ignorér, tal om det, søg hjælp” (GITS) er at forebygge og håndtere truende adfærd, konflikter og mobning blandt jævnaldrende børn i grundskolerne, på legepladser og i børnenes hjem. Målet er at gøre børnenes skoler og familier i stand til at hjælpe børnene med at håndtere disse konflikter, så børnene lærer, at konflikterne kan løses, og at de voksne er i stand til at hjælpe dem.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Indsatsen er udviklet til børn i børnehaven og op til 3. klasse samt deres forældre og lærere.

INDSATSENS INDHOLD

GITS-programmet indeholder et fælles sprog og fælles strategier, der giver de voksne redskaber til at hjælpe børn med at håndtere voldelig adfærd fra jævnaldrende. Betegnelsen for strategierne, ”GITS”, står for: Gå din vej, ignorér, tal om det, søg hjælp. GITS er grundlæggende nogle værktøjer til børnene, som de kan anvende, når de er i konflikt med andre børn, eller når de bliver udsat for mobning. Helt overordnet skal børnene lære, hvordan de i sådanne situationer bør vælge at gå deres vej, ignorere det, tale om det og søge hjælp. GITS fungerer som retningslinjer, men også som kodeord, som genkendes og bakkes op af voksne omkring børnene – forældre, skolepersonale og andre i lokalområdet. Børnene lærer eksempelvis om GITS-metoderne i skolen ved at læse børnebøger, hvor hovedrollen i historien står over for nogle konflikter, som skal løses, og som kan løses ved hjælp af GITS-metoden.

Indsatsen målrettes primært børn og forældre, men rettes også mod lærere, redningsmandskab, skolebiblioteker og sportsudøvere (der bruges som rollemodeller). For hver af de fem ovenstående målgrupper er der udviklet en manual for, hvordan der arbejdes med GITS-programmet. GITS-indholdet beskrives nedenfor:

- Læreplaner: Indeholder litteratur og aktiviteter, der bruges til at styrke GITS i klasseværelset. Programaktiviteterne omhandler udvikling af sociale kompetencer, socialt ansvar, personlig planlægning, sproglig og visuel kunst samt drama.
- Manual til indsats- og redningsmandskab: Manualen gennemgår edsaflyggelsesceremonien for politi, brandmænd, og paramedicinere. Edsaflyggelsesceremonien går ud på, at børnehave til 3.-klasse elever udnævnes som hjælpere for politi, brandmænd eller paramedicinere på deres skoler. Eleverne får til opgave at passe på deres skole og hjælpe andre børn. Der gives en bamse til hver skole som maskot for indsatsen.
- Program til biblioteker: Indeholder pensum og aktiviteter i en række populære billedbøger, der kan anvendes på skolebiblioteket. Der inkluderes også information, som er vigtig for den enkelte bibliotekars opgaver, herunder læsefærdighedsteknikker, der bruges i historie- og ordforrådsopbygning.
- Program til sportsudøvere på universitetet. Sportsudøverne fra universitetet bruges som positive rollemodeller. Rollemodellerne skal via korte besøg i skoleklasserne opfordre børnene til at bruge GITS.
- GITS for søskende og venner: Indeholder bøger og tv-programmer, der kan hjælpe og guide forældre til at bruge GITS i konfliktløsningen mellem søskende eller mellem barnet og dets venner.

INDSATSENS ORGANISERING

GITS-programmet involverer lokalsamfund, familier og skoler i arbejdet med at reducere omfanget af voldelige konflikter mellem jævnaldrende børn. Programmet udvikles i samarbejde mellem lærere i grundskolen, en lokal non-profit-politigruppe ved navn The Rock Solid Foundation og en gruppe forskere i udviklingspsykologi. Programmet knyttet til skoledistrikternes mål om at skabe et inkluderende og sikkert miljø, der styrker elevernes sociale kompetencer, sociale ansvarlighed og skolekarakterer.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

De primære aktører i GITS-programmet er de skoler, som indsatsen implementeres på.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen varer i tre år – fra børnene starter i 1. klasse, til de slutter i 3. klasse⁵.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen evalueres i studiet nedenfor. Studiet undersøger effekten af indsatsen på 17 grundskoler i byer i Canada.

- Leadbeater, B. & W. Hoglund (2006): ”Changing the social contexts of peer victimization”. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 15(1), s. 21–26.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et kontrolgruppedesign til at undersøge indsatsen, og programmet evalueres med paneldata for elever fra 41 klasser på i alt 17 skoler. Den første dataindsamling foretages ved starten af 1. klasse, hvor 409 elever deltager (290 elever fra indsatskoler og 119 elever fra kontrolskoler). Herefter laves der dataindsamlinger af eleverne ved afslutningen af 1. klasse, 2. klasse og 3. klasse. Efter 3. klasse slutter den formelle evaluering af programmet. Ved afslutningen af 5. klasse laves der en opfølgende dataindsamling.

De udfaldsmål, der undersøges, er omfanget af fysisk voldelig adfærd og voldelige konflikter mellem jævnaldrende.

Det er frivilligt for skolerne at deltage i indsatsen. Lærerne vælger med relativt stor frihed, hvilke af redskaberne de ønsker at implementere i den klasse, de underviser.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder et fald i forekomsten af psykiske overgreb/konflikter for eleverne i de skoleklasser, der deltager i indsatsen. Effekterne af indsatsen er lave til moderate, men for skoler med høj andel af elever fra fattige familier er effekterne stærke.

Studiet finder, at omfanget af fysiske overgreb og konflikter falder mere for eleverne på de skoler, der deltager i indsatsen, sammenlignet med eleverne, der ikke deltager i indsatsen, med en tilsvarende høj andel af elever fra fattige familier.

5. Denne varighed er knyttet til studiet. Der står ingen steder, at indsatsen skal vare et bestemt antal år.

Studiet konkluderer, at voldelig adfærd blandt jævnaldrende børn reduceres via et program, der fokuserer på både voksne og børn. Forfatterne bag studiet påpeger dog, at det er uvist, hvilke dele af programmet der leder til de positive effekter. Det kan både være det element, der lærer børn og voksne at bruge redskaber til at stoppe den ubehagelige adfærd, og ændringen af omgivelsernes accept af den ubehagelige adfærd ved at sikre børnene opbakning fra lærere og forældre i forhold til at håndtere konflikterne.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST
GITS er i udgangspunktet ikke en boligsocial indsats. GITS kan dog passende have et boligsocialt element, fx med henblik på at udbrede metoden bag GITS til også at omfatte det boligområde, børnene vokser op i.

GITS er udviklet i Canada og hedder oprindeligt ”WITS”, hvilket står for Walk away, Ignore, Talk it out, Seek help. Bøger og andet materiale, som kan anvendes med henblik på at lære børn og voksne om GITS-metoden, er på engelsk og kan anskaffes via hjemmesiden www.witsprogram.ca. Hjemmesiden indeholder en masse information om indsatsen, herunder videoer, hvor børn bliver undervist i metoden i deres klasseværelse. Hjemmesiden er oplagt at besøge, hvis man ønsker at udvikle en dansk boligsocial pendant til den canadiske indsats.

GITS-metoden kan eventuelt implementeres i en dansk boligsocial kontekst ved, at de boligsociale medarbejdere og andre lokale aktører bliver uddannet i at anvende GITS-metoden og anvender metoderne i deres møder med børnene i boligområdet. Børnenes forældre kan med fordel også uddannes i metoden, så de kan støtte børnene i aktivt at bruge metoden som konfliktløsning i hjemmet. Jo flere voksne omkring børnene, der kender til metoderne, desto bedre er børnene stillet i forhold til at få hjælp til at håndtere konflikter med jævnaldrende. Forældrene kan eventuelt blive undervist i GITS-metoden i forbindelse med andre forældrerettede indsatser – fx ”Forældrekorps” og ”De Utrolige År”, som også er beskrevet i rapporten. Det er optimalt, hvis GITS-metoden anvendes af så mange voksne omkring børnene som muligt. Det er derfor oplagt, at de boligsociale medarbejdere indgår i et samarbejde med lokale skoler og fritidstilbud med henblik på at ensrette de voksnes tilgang til børnene. De boligsociale medarbejdere kan eventuelt være initiativtagere til en omfattende indsats i lokalområdet.

INDSATSER MED INDIVIDUEL HJÆLP TIL DEN ENKELTE FAMILIE

Indsatserne inden for denne klynge er målrettet familier, der har behov for hjælp, hvad enten det skyldes, at forældrene har få økonomiske ressourcer, eller at børnene viser tidlige tegn på aggressiv adfærd. Indsatserne har det til fælles, at de indeholder individuel hjælp til den enkelte familie. Den individuelle hjælp til familien kan bestå i en frivillig ”familieven”, der ugentligt besøger familien for at aflaste og hjælpe forældrene og derved skabe større trivsel i familien. Den individuelle hjælp til familien kan også bestå i, at en opsøgende medarbejder tager ud til den enkelte familie og lægger en handleplan for familien med henblik på at imødekomme familiens behov. Fælles for indsatserne er, at en del af indsatsen er fysisk placeret i familiernes egne hjem.

De tre indsatser består ikke nødvendigvis udelukkende af individuel hjælp til den enkelte familie, men den individuelle hjælp indgår som minimum i indsatsen. I to af de tre indsatser foretages indsatsen af frivillige, der er trænet i at have kontakten med familien.

INDSATSERNES REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

I Home-Start indgår frivillige som en familieven i en belastet børnefamilie, hvor de hjælper familien og derved aflaster forældrene. Home-Start er således en indsats, der er realisérbar i en dansk boligsocial kontekst. Det er mere uklart, om de to øvrige indsatser inden for denne klynge – ”Stærke lokalområder for børn” og ”Tidlig indsats – evner for succes” også er realisérbare i en dansk kontekst.

”Stærke lokalområder for børn” baserer sig ligesom ”Home-Start” på frivillige, der yder en uformel service til børnefamilier. Det er en indsats, som kan igangsættes af boligsociale medarbejdere, men som på længere sigt kan overtages af frivillige.

Både i forhold til etableringen af ”Home-Start” og ”Stærke lokalområder for børn” kan de boligsociale medarbejdere spille en afgørende rolle i forhold til rekruttering af såvel frivillige som familier, der er i målgruppen for indsatserne. Det kan potentielt set styrke beboerfællesskabet at rekruttere frivillige fra boligområdet til at hjælpe familier i samme boligområde. Der er dog samtidig en risiko for, at den enkelte familie finder det grænseoverskridende, hvis den frivillige også bor i om-

rådet. Rekrutteringsprocessen af de frivillige kan evt. tilpasses på baggrund af størrelsen på boligområdet.

Det vil sandsynligvis være muligt at rekruttere frivillige, hvis der tages direkte kontakt til potentielle kandidater. I 2004 svarede cirka halvdelen af samtlige ikke-frivillige danskere, at de godt kunne tænke sig at deltage i frivilligt, ulønnet arbejde, hvis nogen bad dem om det (Fridberg m.fl., 2006). Specielt blandt unge bør der være et stort potentiale for at rekruttere frivillige. Således svarede ca. 2 ud af 3 af de yngste ikke-frivillige, at de kunne tænke sig at deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det (ibid.). Dansk Flygtningehjælp og Røde Kors kan også tænkes at spille en afgørende rolle i forhold til rekruttering af frivillige.

Det er i øvrigt oplagt at kontakte det lokale frivilligcenter og få det til at hjælpe med at udvikle den planlagte frivillige indsats, herunder hjælpe med at planlægge og søge finansiering. Frivilligcentre støtter, udvikler og formidler det frivillige arbejde i Danmark, og de arbejder for at forbedre rammerne og vilkårene for den frivillige indsats (se mere på www.frise.dk).

”Tidlig indsats – evner for succes” adskiller sig fra de to øvrige indsatser i denne klynge. Det skyldes bl.a., at indsatsen ikke baserer sig på frivilligt arbejde. Den individuelt orienterede hjælp i ”Tidlig indsats – evner for succes” består i høj grad i at afdække familiens behov og iværksætte de rette tiltag med henblik på at hjælpe familien. Medarbejderne i indsatsen har i høj grad en rolle, hvor de skal bygge bro til relevante aktiviteter og tilbud. Denne rolle kan varetages af boligsociale medarbejdere i det omfang, at der ikke er tale om meget belastede familier, hvor det i stedet vil være en opgave for kommunens sagsbehandlere.

INDSATS 8: HOME-START

ORIGINALTITEL: HOME-START

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med Home-Start er at yde social støtte til børn i udsatte familier for at forebygge kriser og sammenbrud. Den sociale støtte skal reducere stressniveauet i familierne, styrke forældrenes selvværd, forbedre forældrenes sociale relationer og forbedre børnenes adfærd.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Indsatsens målgruppe er familier med børn i aldersgruppen 0-6 år med behov for social støtte for at få hverdagen til at hænge sammen.

INDSATSENS INDHOLD

Home-Start-programmets primære indhold består i at give social støtte til familierne i deres eget hjem. Indsatsen foregår som hjemmebesøg, hvor frivillige ”familievenner” hjælper familierne med at håndtere forælderrollen, inklusive husholdning, skabelsen af et socialt netværk og kontakt til offentlige tilbud. Fokus i indsatsen er særligt på at reducere stressniveauet i familierne, styrke forældrenes selvværd og forbedre forældrenes sociale relationer.

Indsatsen bygger på en forventning om, at social støtte i familiernes hjem gør følgende:

- Forbedrer mødrenes velbefindende
- Øger familiernes oplevelse af egne forældrekompetencer
- Udvikler de deltagende forældres forældreadfærd
- Forbedrer børnenes adfærd.

Hjemmebesøgene varer minimum to timer om ugen.

INDSATSENS ORGANISERING

Familier henvises til Home-Start-indsatsen af sundhedsfagligt personale eller socialmedarbejdere. Indsatsen organiseres som et besøg i familiernes hjem. Besøgene foretages af frivillige, som forinden besøgene deltager i et tredages undervisningsprogram, hvor de lærer at give behovsori-

enteret støtte til udsatte familier. De frivillige opdateres med undervisningslektioner to gange om året. Derudover superviseres de frivillige månedligt af en lokal koordinator.

Home-Start findes i mere end 20 lande. I Holland er Home-Start implementeret på nationalt niveau, og undervisningen i Home-Start tilbydes af nationale organisationer, der også certificerer lokale initiativer under indsatsen. I Danmark findes 11 lokalafdelinger. Hver lokalafdeling har mindst én lønnet koordinator med ansvar for drift af afdelingen, herunder at rekruttere og støtte de frivillige⁶.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de frivillige med en Home-Start-uddannelse i at støtte udsatte familier.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen varer i gennemsnit 10½ måneder.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen evalueres i studiet nedenfor. Studiet undersøger effekten af indsatsen blandt familier med behov for støtte i Holland.

- Hermansa, J.M.A, J.J. Asschera, B.J.H. Zijlstra, P.J. Hoffenaara & M. Dekovičb (2013): ”Long-term changes in parenting and child behavior after the Home-Start family support program”. *Children and Youth Services Review*, 35(2013), s. 678-684.

STUDIETS FORSKNINGSDSIGN

Indsatsen undersøges via et kontrolgruppedesign. Til studiet konstrueres tre grupper: en indsatsgruppe, der modtager Home-Start, og to kontrolgrupper, hhv. en gruppe med sammenlignelige behov og en gruppe, der vurderes ikke at have behov for støtte. Data indsamles af fem omgange: 1) inden indsatsens start (baseline), 2) én måned inde i indsatsen, 3) efter indsatsens afslutning, 4) ved en opfølgende dataindsamling cirka et år efter indsatsens afslutning, og 5) ved en opfølgende dataindsamling tre år efter. Indsatsen vurderes på tre udfaldsmål:

6. http://www.home-start.dk/viewpage.php?page_id=7&link_id=1.

1. Mødrenes velbefindende, som defineres ved deres tilfredshed ved eget liv, depressive tendenser og egen oplevelse af kompetencer som mor. Dette er målt ud fra tre forskellige skalaer; the Satisfaction with Life Scale, the Parenting Stress Index-revised og den hollandske version af the Parenting Stress Index.
2. Mødrenes forældreadfærd, som defineres ved stabil forældreadfærd, lydhørhed og afvisning (over for barnet/børnene). Dette er målt ud fra tre skalaer; the Parenting Dimensions Inventory, en underskala fra the Nijmegen Parenting Questionnaire og en underskala fra the Parenting Stress Index.
3. Børnenes adfærdsproblemer, som defineres ved affektive adfærdsproblemer, hyperaktiv og urolig adfærd. Dette er målt ud fra skalaen the Child Behaviour Check List.

De tre udfaldsmål måles ud fra forskellige skalaer, hvor forældrene/mødrene angiver, hvor enige de er i forskellige udsagn. Endelig indsamles baggrundsinformationer om de deltagende familier ift. indkomst, mødrenes uddannelsesniveau, nationalitet, civilstatus og helbred.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder en forbedring blandt mødrene i indsatsgruppen (dvs. mødre, der har modtaget Home-Start-indsatsen) i forhold til tilfredshed med eget liv og oplevelse af egne kompetencer. Forskerne observerer også en forbedring af mødrenes sindstilstand. For indsatsgruppen, der modtager Home-Start-indsatsen, ses også en længerevarende forbedring af mødrenes humør i perioden fra eftermålingen til den anden opfølgende måling. Der kan ikke påvises samme positive udvikling med hensyn til tilfredshed med eget liv, oplevelse af egne kompetencer og depressivitet i kontrolgrupperne.

I forhold til mødrenes forældreadfærd findes en signifikant forbedring fra før til efter deres deltagelse i Home-Start. I løbet af indsatsperioden falder mødrenes afvisende adfærd over for deres barn/børn. For mødrene, der modtager Home-Start-indsatsen, forbedres deres lydhørhed over for børnene fra eftermålingen til den anden opfølgende måling tre år efter indsatsens afslutning.

I forhold til børnenes adfærdsproblemer er resultaterne mere tvetydige. Alle tre grupper viser forandringer på variablene. Det er dog kun børnene i Home-Start-gruppen, der viser en signifikant forbedring i

forhold til affektive problemer, både fra førmåling til eftermåling, og fra eftermåling til den anden opfølgende måling. Studiet finder ligeledes kun en signifikant forbedring af børnenes angstproblemer i Home-Start-gruppen, mens der ikke kan påvises en forbedring blandt børnene i kontrolgrupperne.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

Home-Start er allerede realiseret i Danmark, hvor der findes 11 lokalafdelinger spredt over hele landet. Home-Start er ikke i udgangspunktet en boligsocial indsats, der er afgrænset til bestemte boligområder, men snarere en indsats, der skal finde sted i hele byer eller bykvarterer. Intet forhindrer dog, at der etableres Home-Start eller lignende indsatser, som er knyttet til specifikke boligområder eller helhedsplaner. Ved ønske om at oprette en ny Home-Start-lokalafdeling skal man tage kontakt til Home-Start-organisationen, der giver godkendelse til projekter. Det indbefatter bl.a., at initiativtageren skal skaffe 700.000 eller 1.250.000 kr. til at finansiere en deltids- eller fuldtidsansat koordinator i afdelingen.⁷

Som alternativ til at oprette en ny Home-Start-lokalafdeling eller et Home-Start-korps kan boligsociale aktører samarbejde med nogle af de allerede eksisterende Home-Start-lokalafdelinger med henblik på at få frivillige ”familievenner” til at foretage hjemmebesøg hos småbørnsfamilier bosat i det enkelte boligområde.

De boligsociale medarbejdere kan informere om og motivere familier til at deltage i indsatsen som supplement til den oplysning, som sundhedsfagligt personale eller sociale medarbejdere foretager.

De boligsociale medarbejdere kan også hjælpe til med at rekruttere frivillige til indsatsen, evt. andre beboere fra boligområdet, således at de interne netværk i boligområdet bliver styrket. Det er imidlertid afgørende, at de frivillige gennemgår et undervisningsprogram inden indsatsen, så de er tilstrækkeligt rustede til at hjælpe familierne. Derudover er det vigtigt, at de frivillige holdes opdaterede i forhold til ny viden, nye lovtiltag, nye relevante aktiviteter osv., hvilket kan gøres via undervisningslektioner i løbet af året og løbende supervisering og sparring med lokale Home-Start-koordinatører.

7. Se mere på hjemmesiden www.home-start.dk.

INDSATS 9: STÆRKE LOKALOMRÅDER FOR BØRN

ORIGINALTITEL: STRONG COMMUNITIES FOR CHILDREN

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med indsatsen ”Stærke lokalområder for børn” er at forebygge omsorgsvigt af børn og forbedre børns sikkerhed. Dette gøres ved at styrke lokalsamfundet i områder, hvor en stor andel af familierne har begrænsede økonomiske og sociale ressourcer.

Det er forventningen, at indsatsen styrker sociale relationer mellem naboer og øger de lokale organisationers og institutioners støtte til børn og familier, som igen fører til ændringer i de deltagende familiers oplevelse af: 1) deres naboers indsats for at sikre deres børns sikkerhed i hjemmet, 2) deres naboers forældrekompetencer og 3) deres egen adfærd som forældre. Det langsigtede mål med indsatsen er at integrere indsatsens normer, værdier og aktiviteter, der er rettet mod beskyttelse af børn i lokalområdet, således at familiernes trivsel og børnenes sikkerhed øges.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Indsatsens målgruppe er familier og børn med begrænsede økonomiske og sociale ressourcer i udsatte boligområder.

INDSATSENS INDHOLD

”Stærke lokalområder for børn” er en todelt indsats. For det første består indsatsen af en opsøgende medarbejder i hvert lokalområde. Denne medarbejder organiserer indsatsen, der skal få beboerne i lokalområderne til at holde øje med hinanden med henblik på at øge sikkerheden for børnene i området. Den opsøgende medarbejder rekrutterer frivillige og engagerer lokale organisationer og relevante institutioner i et samarbejde om at udvikle og implementere lokale handlingsplaner, der udarbejdes som en del af indsatsen.

For det andet består indsatsen af uformel service til familier med små børn. I første omgang leveres denne service af ansatte fra indsatsen ”Stærke lokalområder for børn”, men senere overgår opgaven til et team af frivillige ledere. Ved at anvende frivillige ressourcer og eksisterende lokale tilbud er det muligt at skabe en systematisk kontakt til familier med små børn, at tilbyde aktiviteter, der kan hjælpe forældrene med at opbygge sociale netværk, og at organisere og tilbyde familierne direkte

støtte, som målrettes deres konkrete behov. De konkrete indsatser kan eksempelvis være mulighed for, at forældrene går ud uden børn, legegrupper for børnene, aktiviteter for familien, hjemmebesøg med fokus på familiestøtte eller samtaler med en familieadvokat (professionelle, der tilbyder deres service frivilligt/gratis). Disse indsatser er tilgængelige for alle familier med små børn i de udsatte områder, der modtager indsatsen ”Stærke lokalområder for små børn”.

Indsatsen bygger på seks principper:

- Støtten skal integreres i områder, hvor børn og familier naturligt opholder sig.
- Lokalområdets normer for beskyttelse af børn skal styrkes.
- Beboere og personer i ledende funktioner i lokalområdet skal mobiliseres i forhold til at involvere sig i indsatsen.
- Den organisatoriske kapacitet i de primære lokale organisationer skal styrkes.
- Der ydes støtte til forældrene, så de kan hjælpe deres børn.
- Der ydes støtte til børn og familier på en ikke-stigmatiserende måde.

INDSATSENS ORGANISERING

Indsatsen organiseres ved, at der til hvert lokalområde tilknyttes en opsøgende medarbejder, som er ansvarlig for at koordinere indsatsen mellem lokale frivillige, lokale organisationer og lokale institutioner.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er de opsøgende medarbejdere. Derudover er der lokale frivillige, lokale organisationer og lokale institutioner, som spiller en central rolle for, at indsatsen realiseres.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen er oprindeligt designet til at vare i ti år, men bliver nu tænkt som en permanent indsats, der skal forankres i udsatte boligområder.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen evalueres i studiet nedenfor. Studiet undersøger effekten af indsatsen i et udsat boligområde i South Carolina, USA.

- McDonell, J.R, A. Ben-Arieh & G.B, Melton (2013): "Strong Communities for Children: Results of a multi-year community-based initiative to protect children from harm". *Child Abuse & Neglect*. 41(2015), s. 79-96.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et kontrolgruppedesign til at undersøge effekten af indsatsen. Der foretages en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre i indsats- og kontrolgruppen. Indsatsgruppen udvælges blandt familier med børn under 10 år, der bor i det lokalområde, som modtager indsatsen "Stærke lokalområder for børn". Kontrolgruppen udvælges i et storbyområde, der er sammenligneligt med indsatsområdet.

I den første spørgeskemainsamling deltager 232 forældre i indsatsgruppen og 238 forældre i kontrolgruppen (svarprocenten er på henholdsvis 78 pct. og 82 pct.). I den anden spørgeskemainsamling deltager 327 forældre i indsatsgruppen og 292 forældre i kontrolgruppen (en svarprocent på 85 pct. for begge grupper). Det var oprindeligt planlagt, at der skulle være tre dataindsamlinger via spørgeskemaer til forældre i løbet af den 10-årige periode, som indsatsen var designet til at vare. Udfordringer ved implementeringen af indsatsen betød dog, at den første dataindsamling blev to år forsinket, og den tredje og sidste dataindsamling blev aflyst, da finansieringen til programmet udløb efter otte år (i 2008), kun ét år efter den anden dataindsamling (de to spørgeskemainsamlinger kan derfor ikke ses om egentlige før- og eftermålinger). Forskerne bag studiet argumenterer på denne baggrund for, at evalueringens resultater skal ses som konservative estimater af indsatsens effekter.

Spørgeskemaet indeholder skalaer, der indfanger:

- Støtte og gensidig hjælp
- Oplevelse af nabolag og naboer
- Oplevelse af naboers forældreevner
- Holdninger blandt forældre
- Selvrapporteret forældreadfærd.

Derudover anvendes der et mål for antallet af sager om børnemishandling og omsorgssvigt pr. 1.000 børn, og et mål for oprettede sager om skader på børn, registreret på hospital og skadestue, pr. 1.000 børn.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder generelt positive effekter af indsatsen ”Stærke lokalområder for børn”. Effekterne beskrives inden for hvert emne nedenfor:

- Støtte og gensidig hjælp: Indsatsgruppen oplever en stigning i tilgængeligheden af socialstøtte, mens kontrolgruppen oplever et fald i tilgængeligheden af social støtte. I indsatsgruppen oplever forældrene, at de i højere grad hjælper andre i deres nabolag, mens forældrene i kontrolgruppen oplever, at de i mindre grad hjælper andre i deres nabolag. Forældrene i indsatsgruppen har også en øget oplevelse af at få hjælp fra andre.
- Oplevelse af nabolag: Analysen viser et fald i engagementet i aktiviteter i nabolaget i både indsats- og kontrolgruppe; faldet er dog større for kontrolgruppen. Der ses også et fald i tilfredsheden med nabolaget som et sted at bo i både indsats- og kontrolgruppe, men igen falder tilfredsheden mere i kontrolgruppen. Endelig ses der en øget oplevelse af, at fælles handling kan forbedre forholdene i nabolaget, i både indsats- og kontrolgruppen, men oplevelsen er øget signifikant mest i indsatsgruppen.
- Oplevelse af naboers forældreevner: Indsatsgruppen oplever i højere grad end kontrolgruppen, at deres naboer forsøger at forbedre sikkerheden for deres børn. Der er en stigning i andelen af forældre i indsatsgruppen, der har en oplevelse af, at deres naboers forældreevner er forbedret, mens andelen af forældre i kontrolgruppen, der har denne oplevelse, er faldet. Der er et fald i antallet af oplevelser med utilstrækkelig forældreadfærd i indsatsgruppen, mens antallet stiger i kontrolgruppen, hvilket er en signifikant effekt af indsatsen. Der kan ikke påvises en signifikant forskel i omfanget af oplevelser med fysisk/verbalt overfald fra forældre imellem indsats- og kontrolgruppe.
- Holdninger blandt forældre: Omfanget af forældrenes oplevelse af stress ved forældrerollen falder i indsatsgruppen, mens den stiger i kontrolgruppen. Forskellen vidner om en effekt af indsatsen. Der er en stigning i andelen af forældre, der oplever en forbedring af egne evner i forældrerollen i både indsats- og kontrolgruppen. Stigningen er dog signifikant større i indsatsgruppen, hvilket vidner om en effekt af indsatsen.

- Selvrapporeret forældreadfærd: Forældrenes rapportering af positiv forældreadfærd stiger markant i indsatsgruppen, mens den falder i kontrolgruppen. Forældrenes rapportering af uengageret forældreadfærd falder i indsatsgruppen, mens den stiger i kontrolgruppen. Forældrene i indsatsgruppen rapporterer om mindre forsømmelig forældreadfærd, mens forældrene i kontrolgruppen rapporterer om en stigning. Der kan ikke påvises en forskel i udviklingen af selvrapporerede fysiske/verbale overfald på børn af forældrene i indsats- og kontrolgruppen.
- Skader på børn, der indikerer mishandling: Der ses et fald i omfanget af såvel omsorgssvigt som misbrug af børn i både indsats- og kontrolgruppe, men faldene er størst i indsatsgruppen.
- Oprettede sager om børnemisbrug og omsorgssvigt: Omfanget af sager om fysisk misbrug falder i både indsats- og kontrolgruppen, mens hyppigheden af sager om omsorgssvigt stiger i både indsats- og kontrolgruppe. Stigningen er dog mindst i indsatsgruppen.

Studiet peger dermed på, at indsatsen ”Stærke lokalområder for børn” bidrager til at forebygge omsorgssvigt af børn og forbedre børns sikkerhed.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST
 ”Stærke lokalområder for børn” er en områdebaseret indsats, der er målrettet familier og børn i udsatte boligområder. Det er derfor en indsats, der kan placeres naturligt i boligsocialt regi i en dansk kontekst.

Indsatsen hviler i høj grad på den opsøgende medarbejder, der skal organisere og koordinere indsatsen, rekruttere frivillige samt engagere lokale organisationer og relevante institutioner. Det er afgørende, at den opsøgende medarbejder har gode organisatoriske evner, og at vedkommende formår at engagere andre mennesker. Desuden er det en fordel, hvis den opsøgende medarbejder har et bredt kendskab til lokalområdet – i forhold til at vide, hvilke familier der kan have brug for indsatsen, hvem der kunne tænke sig at arbejde frivilligt, og hvilke lokale organisationer der kan samarbejdes med. ”Stærke lokalområder for børn” tilbyder bl.a. en uformel service til målgruppen. Denne service skal på længere sigt leveres af frivillige, så indsatsen bliver permanent forankret og ikke hviler på ekstern finansiering. Det kan eventuelt indtænkes at få frivillige med fra indsatsens start, så de når at opbygge et indgående

kendskab til indsatsen og derved bliver i stand til at føre indsatsen videre, når startfinansieringen til indsatsen ophører. I forhold til at levere uformel service til familierne kan ”Stærke lokalområder” eventuelt kobles sammen med andre indsatser, hvor frivillige støtter og hjælper børnefamilier. Disse indsatser kan være ”Familieforbindelser” eller ”Home-Start”, der er detaljeret beskrevet i denne forskningsoversigt. Det kan også være ”Bydelsmødre”, hvor ressourcestærke kvinder med indvandrerbaggrund uddannes til at vejlede isolerede kvinder med indvandrerbaggrund om børneopdragelse, børns sundhed og det danske institutionssystem.⁸ ”Stærke lokalområder” kan også forsøge at skabe et samarbejde med CePI, der er en privat organisation, som arbejder for at forbedre integration ved bl.a. at yde juridisk rådgivning til etniske minoriteter i Mjølnerparken.⁹

I en dansk kontekst vil det ikke være relevant at få beboerne i lokalområderne til at holde øje med hinanden med henblik på at øge sikkerheden for børnene i området på den måde, det beskrives i indsatsen, men en grad af positiv social kontrol i forhold til at udvikle fælles normer i forhold til, hvordan man som forældre bør opføre sig sammen med sine børn, kan være relevant i nogle udsatte boligområder.

Den opsøgende medarbejder skal også organisere ”stærke lokalområder” på en måde, der får naboer til at holde øje med hinanden og hinandens børn. I den henseende kan det være en god idé at hente inspiration fra indsatsen ”Nabohjælp”, der er udbredt over hele landet. ”Nabohjælp” har ikke specifikt til formål at øge sikkerheden for børn, men mere generelt at øge sikkerheden i boligområder ved bl.a. at øge den sociale kontrol i området. Det indebærer fx at spørge fremmede om deres ærinde i området og have et ekstra øje med naboens hjem.¹⁰

8. Læs mere på www.cfbu.dk.

9. Læs mere på www.cepi.dk.

10. Læs mere på www.nabohjælp.dk.

INDSATS 10: TIDLIG INDSATS – EVNER FOR SUCCES

ORIGINALTITEL: THE EARLY RISERS' SKILLS FOR SUCCES PROGRAM

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med programmet ”Tidlig indsats – evner for succes” er at hjælpe børn og unge, der, på baggrund af tidlige tegn på aggressiv adfærd, vurderes at have forhøjet risiko for at udvikle alvorlige adfærdsproblemer. Programmet er designet til at udvikle kompetencer hos børn og øge støttende adfærd hos børnenes forældre.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Målgruppen for programmet er børn med tidlige tegn på aggressiv adfærd og børnenes forældre.

INDSATSENS INDHOLD

Programmet ”Tidlig indsats – evner for succes” indeholder to komponenter: CORE og FLEX.

CORE indeholder fire delelementer:

- Et sommerprogram for børn med adfærdsforstyrrelser. Programmet tilbyder aktiviteter til at udvikle børnene sociale forståelse, kreative og kulturorienteret læring og sportsaktiviteter. Sommerprogrammet løber fra mandag til torsdag, ca. tre timer om dagen, i en seks-ugers periode. I alt 144 timers strukturerede aktiviteter i sommerprogrammet.
- Et forældrelærings- og ressourceprogram med 12 sessioner planlagt det første år, mens der i andet år er planlagt ti sessioner. På trods af gentagne rekrutteringsrunder er der kun en lille tilslutning til programmet. Denne del af programmet nedlægges derfor.
- En dinosaurskole, der tilbydes én gang om ugen efter skoletid i familiecentret. Aktiviteterne varierer fra håndtering af vrede til styrkelse af evnen til problemløsning. Børnene deltager i i alt 92 timers aktiviteter.
- Monitoring- og mentorordning med fokus på læring, opførsel og klasserumshåndtering.

FLEX er et støtteprogram med fokus på risikofaktorer, der er skræddersyet til den enkelte familie og foregår i familiernes eget hjem. Indsatsen forløber over fire faser. For det første foretages der en vurdering af familiernes ressourcer og en evaluering af behov. For det andet planlægges strategi, og der opstilles mål. For det tredje gives korte interventioner og sundhedsydelse. Som det fjerde skal der foretages monitorering af målsætning og revidering af mål, hvis det er nødvendigt. Familiernes kontaktperson er forpligtet til at have minimum tre timers kontakt med familien det første år og seks timers kontakt i det andet år.

INDSATSENS ORGANISERING

Indsatsen foregår primært på to familiecentre med tilknytning til fem skoler hver (tilsammen ti skoler). Indsatsen foregår primært på to familiecentre, der tilknyttes fem skoler. Børnene rekrutteres til at deltage i studiet via deres skole. Her modtager forældrene information om programmet, og om hvad deres børns deltagelse i indsatsen indbefatter.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

De primære aktører i indsatsen er to familiecentre og Pillsbury United Communities (PUC). PUC er en nonprofitorganisation, der serverer mad til fattige og samarbejder med lokale medborgerhuse. De ansatte på familiecenterne trænes i at varetage forskellige funktioner i forbindelse med indsatsen som fx programleder, kompetencetræner, underviser, skolekonsulent og konsulent til hjemmebesøg. De primære interventionsagenter i programmet er fire familierådgivere (fra familiecenteret eller PUC, uklart). Rådgiverne fordeles på de to centre. I forhold til CORE, så fungerer rådgiverne som koordinatore for sommerprogrammet og gruppeledere ved Dinosaurskolen. I forhold til FLEX, så yder rådgiverne bistand i hjemmet og bisidder ved kommunale møder.

”Tidlig indsats – evner for succes” monitoreres – og kvalitetssikres – af Minnesota Research Staff.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen varer to år.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen evalueres i studiet nedenfor, der undersøger effekterne af indsatsen i udsatte boligområder i en større by i USA:

- August, G.J., S.S. Lee, M.L. Bloomquist, G.M. Realmuto & J.M. Hektner (2004): "Maintenance Effects of an Evidence-Based Prevention Innovation for Aggressive Children Living in Culturally Diverse Urban Neighborhoods: The Early Risers Effectiveness Study". *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, vol. 12 no. 4, s. 194-205.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et randomiseret kontrolleret forsøg (RCT) til at undersøge indsatsen. 327 børn, der går i børnehave eller 1. klasse, fordeles tilfældigt i tre grupper: CORE+FLEX (107 børn), CORE (111 børn) og kontrolgruppen, der ikke modtager en indsats (109 børn). Alle deltagerne screenes for at undersøge, om de kan deltage i programmet. Fordelingen af børn i de tre grupper foregår først efter rekrutteringen til undersøgelsen.

Programmet "Tidlig indsats – evner for succes" består af en to-årig aktiv interventionsfase, som efterfølges af en et-års opfølgingsfase uden en intervention. I studiet foretages der fire målinger i alt: en baselinemåling, en måling efter hvert indsatsår og en måling efter opfølgingsåret. Målingerne foretages via spørgeskemaundersøgelser; både børnenes lærere og forældre besvarer spørgsmål om børnenes udvikling. Spørgeskemaerne måler både på børnenes faglige udvikling og på deres adfærd. Forskellen på effekten mellem de forskellige interventioner testes ved at undersøge forskelle i alle udfaldsmål mellem CORE alene og CORE + FLEX-gruppen.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder en effekt af programmet på børnenes tilpasning i skolesammenhæng og en moderat effekt i forhold til børnenes problemer med udadreagerende adfærd. Studiet finder, at de børn, der deltager i programmet, har et højere niveau af sociale kompetencer end børnene i kontrolgruppen. Forskellen i børnenes sociale kompetencer ses også i opfølgningen. Programmets positive effekter på børnenes tilpasning i skolesammenhænge og udadreagerende adfærd kan dog ikke længere påvises ved opfølgningen et år efter programmets afslutning.

Studiet finder ikke en signifikant forskel på gruppen af børn, der modtager CORE alene, og CORE + FLEX-gruppen på nogle udfaldsmål. Derfor slås de to sammen til CORE + FLEX i sammenligning med kontrolgruppen.

Det enkelte barn deltager i gennemsnit i 86 programtimer. Evalueringen viser, at et højt deltagelsesniveau forbindes med bedre udfaldsmål blandt børn med svær aggressivitet i deres udadreagerende adfærd sammenlignet med børn med let aggressiv udadreagerende adfærd.

De børn, der modtager indsatsen, viser forbedrede sociale kompetencer mellem første år og andet år og opretholder denne udvikling mellem andet og tredje år. Børnene i kontrolgruppen viser svagere sociale kompetencer mellem første og andet år og forbliver på det samme lave niveau i opfølgingsåret.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”Tidlig indsats – evner for succes” kan umiddelbart implementeres som en helhedsorienteret boligsocial, familierettet indsats, da indsatsen i udgangspunktet er organiseret omkring familiecentre og/eller beboerhuse, placeret i lokalsamfundet. Det er en indsats, der indeholder forskellige delelementer, som typisk er knyttet til velfærdssamfundets kerneopgaver. Det er derfor oplagt (og formentlig nødvendigt), at indsatsen iværksættes i samarbejde med kommunen og herunder relevante velfærdsinstitutioner, hvor boligsociale medarbejdere kan fungere som brobyggere. Et samarbejde vil også kunne være med til at sikre, at boligområdet ikke får skabt paralleltilbud til eksempelvis børnehaver, skolefritidsordninger og sportsforeninger.

”Tidlig indsats – evner for succes” kan i en dansk sammenhæng tilbydes som et supplement til andre aktiviteter, hvor børn med tidlige tegn på aggressiv adfærd og deres familier kan få hjælp. Sommerprogrammet og dinosaurskolen, der indgår i indsatsen, og som tilbyder aktiviteter til håndtering af vrede og styrkelse af børnenes evner til problemløsning, kan således være et tilbud, der struktureres i samarbejde med de lokale skolefritidsordninger, som ellers tilbyder aktiviteter i skoleferierne og efter skoletid.

Eventuelt kan boligsociale medarbejdere være med til at koordinere og gennemføre nogle af de aktiviteter, som ikke løses af offentlige myndigheder – eksempelvis mentorordninger og monitorering af familierne. I forbindelse med disse tilbud kan der dog også trækkes på forskellige aktører, som er vant til at arbejde med frivillige, såsom Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors og frivilligcentre.

KOORDINERENDE INDSATSER UDEN PRÆDEFINERED AKTIVITETER

Indsatserne inden for denne klynge har det til fælles, at de *ikke* består af konkrete aktiviteter og servicetilbud, hvorved de adskiller sig fra indsatserne i de to andre klynger. I indsatserne i denne klynge arbejdes der i stedet med en model for, hvordan man i det enkelte boligområde eller for den enkelte familie kan koordinere og eventuelt planlægge aktiviteter og servicetilbud. I indsats 11: ”Den bedste start” ansættes en ”facilitator”, der skal hjælpe med at etablere et partnerskab bestående af politikere og andre centrale lokale aktører, som har til opgave at udvikle og levere sundheds- og trivselsfremmende aktiviteter i boligområdet. I indsats 13: ”Børnevenlige lokalsamfund” varetages koordineringen af aktiviteter og servicetilbud i stedet af en NGO i samarbejde med lokalsamfundet. Fælles for begge indsatser, og for flere af de andre indsatser i denne indsatsklynge, er, at lokalsamfundet, herunder beboere, lokale myndigheder og lokale erhvervsdrivende, bliver inddraget i processen med henblik på at planlægge og koordinere aktiviteter, der skræddersys til det enkelte boligområde med det formål at imødekomme lokale behov.

Den grundlæggende teori, der ligger bag flere af indsatserne i denne indsatsklynge, er, at trivslen i det enkelte boligområde eller i den enkelte familie kan forbedres inden for rammerne af de allerede eksisterende aktiviteter og tilbud, hvis koordineringen af disse tilbud forbedres, og hvis kendskabet til tilbuddene øges. Flere af indsatserne har derfor til formål både at styrke koordineringen af eksisterende aktiviteter og servicetilbud og at forbedre informationen til beboerne om de lokale tilbud.

INDSATSERNES REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

Ifølge de boligsociale aktører, der deltog i workshoppen, er den koordinerende og understøttende rolle i høj grad en kerneopgave i det boligsociale arbejde. De boligsociale medarbejdere har kendskab til de lokale behov og udfordringer, og de kan derfor i samarbejde med kommunen og andre aktører planlægge, hvilke aktiviteter og services der skal etableres i boligområdet. Det er dog ikke nødvendigvis de boligsociale medarbejdere, der skal udføre aktiviteterne. Der er typisk ikke mange boligsociale medarbejdere ansat i et boligområde, og det vil ifølge flere af de boligsociale aktører fra workshoppen ikke altid være en hensigtsmæssig

brug af ressourcer, at de boligsociale medarbejdere udfører aktiviteterne. Aktiviteter kan i stedet udføres af kommunale aktører eller af NGO'er såsom Dansk Flygtningehjælp og Ungdommens Røde Kors, afhængigt af aktiviteterernes og servicetilbuddenes karakter.

Derudover kan de boligsociale medarbejdere gå sammen med skolen om at skabe alternative undervisningsforløb, hvor undervisningen tages ud af vante omgivelser, og hvor andre fagligheder såsom håndværk og innovation bringes i spil (www.cfbu.dk). Det lægges der også op til i folkeskolereformen, jf. ”den åbne skole”. Det er afgørende, at lignende initiativer foregår i et tæt samarbejde med skolen for bl.a. at undgå parallelle aktiviteter, der ”konkurrerer” med skolens tilbud. Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) vurderer, at et tæt samarbejde mellem skolen og den boligsociale indsats (helhedsplan), og med den boligsociale medarbejder som brobygger er en af de løsninger, der kan afhjælpe nogle af de både faglige og sociale problemer, som børn i udsatte boligområder står overfor. CFBU skriver bl.a., at de boligsociale medarbejdere kan hjælpe med deres kendskab til børnene og deres familier, og på den måde fungerer som brobyggere mellem skolerne og det udsatte boligområde.

Ifølge de boligsociale aktører fra workshoppen kan de boligsociale medarbejdere med fordel stå for rekrutteringen af beboere til lokale aktiviteter og servicetilbud, hvilket de bl.a. kan gøre gennem opsøgende arbejde.

En forudsætning for, at koordineringen af aktiviteter og brobygningen til aktiviteter omkring borgerne fungerer, er, at de forskellige aktører, der er i kontakt med målgruppen kender hinanden. Det gælder de boligsociale medarbejdere, sagsbehandlerne i den fremskudte kommunale indsats, de frivillige i lektiecaféen osv. Ved at kende hinanden kan de bedre koordinere deres aktiviteter og henvise beboere til hinandens aktiviteter og udveksle erfaringer og viden om indsatser og målgruppen. Dette kendskab kan sikres ved faste møder, hvor der er mulighed for at holde hinanden opdaterede om nye tilbud, udvikling i lokalområder mv.

INDSATS 11: DEN BEDSTE START

ORIGINALTITEL: BEST START

FORMÅL MED INDSATSEN

”Den bedste start” har til formål at forbedre helbred, udvikling, læring og velbefindende for børn fra mødrenes graviditet til de tidlige skoleår.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

”Den bedste start” målrettes forældre og deres børn i udsatte boligområder med lavt børnesundheds- og børneudviklingsniveau.

INDSATSENS INDHOLD

Hvert boligområde engagerer som en del af indsatsen en facilitator, som finansieres af staten. Facilitatoren skal hjælpe med at oprette et partnerskab bestående af repræsentanter fra både delstatsligt og lokalt politisk ledelsesniveau, private organisationer samt grupper fra lokalsamfundet og lokale forældre. Kernen i ”Den bedste start” er disse lokale partnerskaber, som etableres i hvert boligområde. Hvert enkelt partnerskab udvikler og leverer sundheds- og trivselsprojekter til beboerne i området. Partnerskaberne øger primært koordineringen og samarbejdet mellem eksisterende tilbud frem for at tilføje nye tilbud eller udvide eksisterende tilbud.

De anvendte strategier øger beboernes bevidsthed om de eksisterende tilbud. Det sker via social marketing, reklamer, påmindelser og udvikling af legegrupper med et særligt fokus på udsatte grupper, som står uden tilstrækkelig hjælp. Poser med børnebøger, forældreinformation og velkomstpakker anvendes til at promovere servicen og tilbud.

I nogle ”Den bedste start”-områder udvikles og res ”sundhedshus-projekter”, som har fokus på at øge beboernes bevidsthed om sundhedshusene og målretter tilbud til mødre og deres børn. Målet for projekterne er, at flere benytter de gratis tilbud, som sundhedshusene tilbyder. Sundhedshusene er placeret i boligområderne. Sundhedshusene tilbyder bl.a. et gratis sundhedstjek for børn, når de er 3½ år.

INDSATSENS ORGANISERING

”Den bedste start” foregår i udsatte boligområder. Hvert boligområde engagerer en facilitator, der dels sørger for, at områdets tilbud koordineres på en hensigtsmæssig måde, dels sørger for, at områdernes beboere informeres om de tilbud, de har adgang til. Nogle tilbud foregår eksempelvis i sundhedshusene, hvor der er ansatte sundhedsplejersker og andet sundhedsfagligt personale.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Facilitatoren i hvert boligområde spiller en afgørende rolle i forhold til at koordinere indsatser og tilbud i boligområdet. Derudover spiller sundhedspersonalet, der leverer indsatserne og tilbuddene til beboerne, en primær rolle.

INDSATSENS VARIGHED

”Den bedste start” defineres ikke med en klar varighed, da det ikke er en afgrænset indsats eller aktivitet. ”Den bedste start” skal snarere betragtes som en ny måde at organisere og koordinere forskellige indsatser og aktiviteter inden for et boligområde på.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen ”Den bedste start” evalueres i studiet nedenfor. I studiet undersøges indsatsen i nogle af de mest udsatte boligområder i Australien, i delstaten Victoria.

- Kelaher, M., D. Dunt, P. Feldman, A. Nolan & B. Raban (2009): ”The Effects of an Area-Based Intervention on the Uptake of Maternal and Child Health Assessments in Australia: A Community Trial”. *BMC Health Services Research*, 9(53), s. 9-53.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et kontrolgruppedesign til at undersøge effekten af indsatsen. Studiet foretager to analyser. I den første analyse sammenlignes ”Den bedste start”-områderne med resten af delstaten i forhold til udviklingen i antallet af forældre, der anvender sundhedstjekket for børn på 3½ år. I denne analyse anvender forskerne delstatens opgørelser over børn, der får foretaget sundhedstjekket i henholdsvis 2001/02 og 2004/05. Sundhedstjekkerne er gratis og finder sted i et lokalt sundheds-

hus, der målretter tilbud til mødre og deres børn. Sundhedstjekket for børn på 3½ år betragtes som en platform for at nå børn med udviklingsproblemer med en målrettet indsats, der kan reducere omfanget af problemer for barnet på længere sigt. Sundhedstjekket anses også som et afgørende tidspunkt, hvor man kan opmuntre forældrene til børnenes førskoledeltagelse, hvilket også kan være afgørende for barnets udvikling.

Beboerne er mere marginaliserede i de områder, hvor ”Den bedste start” implementeres, end beboerne i delstaten Victoria generelt. Forskernes sammenligning af udviklingen i ”Den bedste start”-områderne med udviklingen i resten af delstaten er derfor lidt problematisk. Forskerne bag studiet prøver dog at håndtere dette problem ved at kontrollere for en række sociodemografiske forhold.

I den anden analyse sammenlignes ”Den bedste start”-områder, der har implementeret ”sundhedshus-projekter”, med ”Den bedste start”-områder, der *ikke* har implementeret ”sundhedshus-projekter” i forhold til udviklingen i forældrenes adgang til informationer om sundhedshusene og deres tro på egne evner som forældre. Udfaldsmålene baserer sig her på spørgeskemaundersøgelser med forældre til 3-årige børn. Udfaldsmålene er forældrenes adgang til information og deres oplevelse af, hvor trygge de er ved forældrerollen. Spørgeskemaundersøgelsen gennemføres før og efter indsatsen.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiets første analyse viser en stigning i deltagelsesniveauet for sundhedstjekket for både ”Den bedste start”-områderne og resten af delstaten. Stigningen er dog større i ”Den bedste start”-områderne, hvilket indikerer en ønsket indsatseffekt.

Studiets anden analyse viser, at forældre i ”Den bedste start”-områder med ”sundhedshus-projekter” har større sandsynlighed for at have set information om sundhedstjekket ved slutningen af indsatsen end ved indsatsens start, sammenlignet med forældre i ”Den bedste start”-områder uden ”sundhedshus-projekter”. Det indikerer, at ”sundhedshus-projekterne” er effektive i forhold til at gøre forældrene bevidste om sundhedstjekket. Studiets anden analyse viser også, at forældre i ”Den bedste start”-områder med ”sundhedshus-projekter” øger deres tro på deres egne evner som forældre ved slutningen af indsatsen, sammenlignet med forældrene i ”Den bedste start”-områder uden ”sundhedshus-projekter”. Dette indikerer, at ”sundhedshus-projekterne” har

en positiv effekt i forhold til at øge forældrenes tro på deres egne evner som forældre.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”Den bedste start” tager udgangspunkt i, at områdebaserede indsatser fungerer bedst lokalt. De forskellige indsatsområder iværksætter i forlængelse heraf forskellige projekter og aktiviteter. Studiet peger derfor ikke på, hvilke konkrete aktiviteter der virker – og ikke virker. Den overordnede indsats virker tilsyneladende, og det kunne i en australsk kontekst svare sig at udvikle lokale partnerskaber i samarbejde med en facilitator og fokusere på optimering af eksisterende tilbud og herunder øge bevidstheden om disse.

”Den bedste start” tjener som inspiration til, hvordan lokalområdet kan forbedre aktivitetsdeltagelse og faktorer relateret til børnesundhed og børnetrivsel gennem lokale partnerskaber og forbedret servicekoordinering. Studiet underbygger, at beboernes adgang til information om de eksisterende tilbud og påmindelsen om at benytte tilbuddene kan have en positiv effekt på deltagelsen. I forlængelse heraf kan ”Den bedste start” specielt give inspiration til, hvordan lokale projekter kan øge beboernes bevidsthed om de sundhedstilbud, som allerede findes i flere boligsociale indsatser. Der kan eksempelvis informeres om eksisterende aktiviteter og indsatser i forbindelse med velkomstpakker til nye beboere eller uddeling af poser med børnebøger. Information om eksisterende aktiviteter og indsatser kan også være en opgave for opgangsambassadører og/eller bydelsmødre. Et opmærksomhedspunkt er, at ”Den bedste start” ikke tilbyder en konkret opskrift, der skal følges, da hvert ”Den bedste start”-partnerskab udvikler egne konkrete projekter og aktiviteter. Det handler dog meget om, at informationerne om tilbuddene er tilgængelige. Her kan de boligsociale medarbejdere spille en central rolle, da de har kontakt med forskellige relevante aktører i og omkring boligområderne, ligesom de ofte har en god fornemmelse af, hvilke beboere der ikke bliver nået. Det samme kan også ejendomsfunktionærer og andre nøglepersoner med stor kontaktflade i boligområdet.

INDSATS 12: "SIKKER START'

ORIGINALTITEL: SURE START LOCAL PROGRAMMES (SSLP)

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med ”Sikker start” er at øge trivslen og sikre en så god start på livet som muligt for 0-3-årige børn fra familier i udsatte boligområder.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

”Sikker start” målrettes 0-3-årige børn og deres familier i udsatte boligområder.

INDSATSENS INDHOLD

Indsatsen ”Sikker start” indeholder i udgangspunktet ikke konkrete aktiviteter og specificerede servicetilbud. ”Sikker start” er et lokalt program, der samarbejder med lokalsamfundet for at forbedre eksisterende tilbud og tilpasse aktiviteter og servicetilbud til de lokale behov. Indsatsen fokuserer på at gøre følgende:

- Facilitere en øget adgang til services i området
- Skabe bedre kontakt og samarbejde mellem lokale tiltag og forskellige velfærds- og serviceudbydere
- Udvikle nye arbejdsmetoder.

Der er ingen specificering af, hvordan målene nås – dette er op til det lokale program og dets samarbejdspartnere at beslutte (Belsky m.fl., 2007). Hvert lokalt ”Sikker start”-program har ansvar for at udbyde velfærdsservices inden for fem områder, der inkluderer:

- Hjemmebesøg
- Støtte til familier og forældre
- Støtte til kvalitetsleg, læring og børnepasning
- Støtte vedrørende primær og lokal sundhedspleje
- Støtte til børn og forældre med særlige behov.

Disse services udbydes i ”Sikker start”-børnecentre. Børnecentrene, som administreres af eller i samarbejde med en lokal myndighedsautoritet, tilbyder integrerede services til småbørnsfamilier. Disse centre er placeret

i de udsatte boligområder, så de er let tilgængelige for områdernes beboere.¹¹ Det specifikke indhold i centrene besluttes lokalt og afhænger af de konkrete problemstillinger, som det enkelte boligområde står med.

INDSATSENS ORGANISERING

Indsatsen organiseres primært inden for ”Sikker start”-børnecentrene, der udbyder servicen til børnefamilier. Centrene styres af eller i samarbejde med en lokal myndighed, der også samarbejder med lokalsamfundet.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er dels repræsentanter fra den lokale myndighed, de ansatte på ”sikker start”-børnecentre samt de forskellige serviceudbydere, og dels beboere og lokalsamfundet generelt.

INDSATSENS VARIGHED

”Sikker start”-programmet er ikke veldefineret og indeholder ikke veldefinerede aktiviteter, hvorfor indsatsens varighed heller ikke er velafgrænset. ”Sikker start”-programmerne har været iværksat i England fra 1999.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen ”Sikker start” evalueres i studiet nedenfor. Studiet undersøger effekten af ”Sikker start” i Englands 20 procent mest udsatte boligområder.

- Melhuish, E., J. Belsky, A. H. Leyland & J. Barnes, (2008): ”Effects of Fully-Established Sure Start Local Programmes on 3-Year-Old Children and their Families Living in England: A Quasi-Experimental Observational Study”. *The Lancet*, 372(9659), s. 1641-1647.

STUDIERNES FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et kontrolgruppedesign til at undersøge effekten af ”Sikker start”. 5.883 børn og deres familier fra 93 ”Sikker start”-områder (indsatsgruppen) sammenlignes med 1.879 børn og deres familier fra 72 lignende boligområder (kontrolgruppen). Data om børnene og deres familier indhentes gennem spørgeskemaer. Første dataindsamling indledes, når barnet er 9 måneder gammelt, og anden gang, når barnet er

11. <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200910/cmselect/cmchilsh/130/13006.htm>.

3 år. Studiet følger de samme børn og deres familier over tid. 83 pct. af familierne, der besvarer spørgeskemaet ved første måling, svarer også ved anden måling. Kontrolgruppens respondenter identificeres og konstrueres ved hjælp af matching på baggrund af 85 variable.

Studiet måler på 14 udfaldsmål, som relaterer sig til børns trivsel: 1) børns vaccinationer, 2) børns skader/ulykker, 3) børns sprogdudvikling, 4) børns positive sociale adfærd, 5) forældres opdragelsesadfærd, 6) læringsmiljø i hjemmet, 7) faderens involvering, 8) moderens rygning, 9) body-mass index (BMI), 10) familiens brug af tilbud/servicer, 11) moderens bedømmelse af boligområdet, 12) livsglæde, 13) børns uafhængighed, 14) børns negative sociale adfærd.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder, at indsatsen har effekt på fem af de 14 udfaldsmål. De positive effekter ses for følgende udfaldsmål:

1. Børn i indsatsområder udvikler sig bedre socialt, sammenlignet med børnene i kontrolgruppen.
2. Børn i indsatsområderne viser større uafhængighed, sammenlignet med børnene i kontrolgruppen.
3. Forældre i indsatsområderne anvender i mindre grad negativ opdragelse, sammenlignet med forældrene i kontrolgruppen.
4. Forældrene i indsatsområderne giver deres børn et bedre læringsmiljø i hjemmet, sammenlignet med forældrene i kontrolgruppen.
5. Familierne i indsatsområderne anvender i større omfang tilbud målrettet børne- og familieudvikling, sammenlignet med familierne i kontrolgruppen.

I en sekundær analyse finder studiet, at indsatsen til dels har en positiv effekt igennem familiernes hjemmelæringsmiljø og forældrenes risikoadfærd, men at indsatsen også har en selvstændig positiv effekt på barnets adfærd.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”Sikker start” er en områdebaseret indsats, hvor fokus dels er på at placere velfærdstilbud lokalt inden for de ”trygge” rammer, som beboerne i de udsatte boligområder kender, dels er på at koordinere de forskellige

servicer, så det er lettere for beboerne at navigere mellem dem. ”Sikker start” minder således om indsatserne ”Børnevenlige lokalsamfund” og ”Den bedste start”, der også inkluderes i denne forskningsoversigt.

I ”Sikker start” samles de relevante servicetilbud til småbørnsfamilier i ”Sikker start”-børnecentre i lokalområdet, hvorved der opnås en større nærhed og koordination af servicer. Fremgangsmåden anvendes ligeledes i Gellerup i Aarhus. I Gellerup har man fx placeret et sundhedshus i samme bygning som biblioteket. Bibliotekets sundhedshus fokuserer på småbørnsfamilier, og familierne får vejledning af jordemødre, sygeplejersker og tandplejere. Derudover kan brugerne benytte bibliotekets faciliteter. Sundhedshuset er et eksempel på en tværfaglig indsats, hvor sundhedssektoren og bibliotekets ansatte samarbejder. Det er en indsats, der af kommunale og boligsociale medarbejdere i kommunen vurderes til at være meget succesfuld (Christensen & Jørgensen, 2015). Blandt de boligsociale og kommunale medarbejdere i Aarhus er der enighed om, at indsatser, der har til formål at skabe en god start på børns liv allerede starter under graviditeten. I den forbindelse spiller jordemødre og læger en afgørende rolle i forhold til at rekruttere deltagere til de kommunale og boligsociale aktiviteter (ibid.). Generelt har Aarhus gode erfaringer med, at de fagprofessionelle, som udfører nogle af aktiviteterne i de udsatte boligområder, også arbejder uden for boligområdet, da engagementet kan være med til at nedbryde barrierer for beboerne i forhold til sundhedssektoren og kommunen generelt. De fremrykkede kommunale/offentlige aktiviteter og indsatser kan altså have en brobyggende karakter, da erfaringerne viser, at beboerne i kraft af deres møde med den fagprofessionelle i boligområdet er mere tilbøjelige til at benytte tilbud uden for boligområdet (ibid.).

For at opnå en positiv virkning af ”Sikker start” er det afgørende, at den indsats, som området iværksætter, har særligt fokus på de mest ressourcetsvage beboere, som oftest er vanskelige at nå ud til. Dette har været et eksplicit fokus i ”Sikker start”-programmerne, men det er ud fra studiet lidt uklart, hvad der konkret er gjort for at nå de mest ressourcetsvage beboere. Det nævnes dog, at ”Sikker start” bl.a. baserer sig på op-søgende arbejde og hjemmebesøg (Melhuish m.fl., 2008), og dette kan være helt essentielt i forhold til at nå de svageste, hvilket også CFBU påpeger (Sigurd, 2013).

Nogle af de samme forskere, der måler effekterne af ”Sikker start”, undersøger i et andet studie, hvordan effekterne knytter sig til ind-

satsens implementering (Melhuish m.fl., 2007). Heraf fremgår det, at en god implementering af indsatsen, der bl.a. inkluderer en klar vision for indsatsen, god kommunikation og lav udskiftning af ansatte, øger effekten af indsatsen. Desuden peger studiet på, at valget af konkrete aktiviteter og af det personale, der indgår i disse aktiviteter, er afgørende for, hvilke udfaldsmål der påvirkes.

INDSATS 13: BØRNEVENLIGE LOKALSAMFUND (BLS)

ORIGINALTITEL: COMMUNITIES FOR CHILDREN (CFC)

FORMÅL MED INDSATSEN

”Børnevenlige lokalsamfund” (BLS) har til formål at forbedre koordineringen af serviceydelser til småbørnsfamilier i udsatte boligområder. Indsatsen skal sikre bedre opvækstvilkår for børnene i de udsatte boligområder.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Målgruppen for BLS var i indsatsens første periode (2004 til 2008) familier i udsatte boligområder med børn i alderen 0-5-år.

INDSATSENS INDHOLD

BLS implementerer ikke konkrete aktiviteter, men koordinerer derimod de eksisterende tilbud og serviceydelser til småbørnsfamilier i boligområdet på en bedre måde, så tilgangen til småbørnsfamilierne bliver mere helhedsorienteret og bæredygtig

Det er NGO’erne, som står for at udvikle, facilitere og implementere BLS, og de skal inkludere lokalsamfundet, herunder lokale interessenter, i processen. I den forbindelse oprettes lokale komitéer (BLS-komitéer), der består af lokale interessenter. Der foreligger ingen krav om, at bestemte aktiviteter skal implementeres. Hvad de konkrete aktiviteter skal indeholde, skal man finde frem til lokalt og tilpasse til de lokale behov og ønsker. Størstedelen af bevillingerne anvendes på lokale serviceudbydere, ”lokalsamfundspartnere”, der leverer de aktiviteter, som specificeres i de enkelte komitéers strategiske planer og serviceleveringsplaner.

Logikken bag BLS er, at serviceeffektiviteten ikke blot afhænger af, hvilken type og omfang af services der udbydes, men også om disse services koordineres ordentligt. BLS adskiller sig fra traditionelle modeller ved, at NGO’en dels engagerer lokalsamfundet, dels fungerer som koordinerende bindeled mellem delstaten og de virksomheder, der udbyder services. De services, der udbydes i boligområderne, inkluderer fx hjemmebesøg, aktiviteter rettet mod tidlig læring og læsekompetencer, forældre- og familiestøtte, beboerarrangementer, information om ernæring m.m.

Selvom indsatsen fokuserer på at forbedre koordinering af eksisterende servicier og aktiviteter, så estimeres der en stigning på 12 pct. mellem 2006 og 2008 i antallet af aktiviteter i de australske boligområder, der evalueres i det inkluderede effektstudie af BLS (Muir m.fl., 2010).

INDSATSENS ORGANISERING

BLS finansieres af delstaten. Det er den enkelte NGO (den faciliterende partner), der i samråd med den enkelte BLS-komité og beboerne beslutter, hvordan pengene skal forvaltes. De enkelte servicier kan leveres af forskellige private udbydere.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

De faciliterende partnere fungerer som koordinator og bindeled mellem de forskellige aktører i indsatsen. BLS-komitéerne og de enkelte serviceudbydere er også primære aktører.

INDSATSENS VARIGHED

”Børnevenlige lokalsamfund” fungerer ikke med en fastdefineret tidsramme. Indsatsen forløber gennem flere år fra 2004, ligesom indsatsen fra 2012 konsekvent er blevet forlænget.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen BLS evalueres i studiet nedenfor. Studiet undersøger effekten af BLS i udsatte boligområder i Australien.

- Edwards, B., M. Gray, S. Wise, A. Hayes, I. Katz, K. Muir & R. Patulny (2011): ”Early Impacts of Communities for Children on Children and Families: Findings from a Quasi-Experimental Cohort Study”. *Journal of Epidemiology of Community & Health*, 65(10), s. 909-914

STUDIERNES FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et kontrolgruppedesign, hvor børn og familier i indsatsområderne sammenlignes med børn og familier i lignende områder, der ikke modtager indsatsen (kontrolgruppen). Data indsamles fra begge grupper: ét år før indsatsen iværksættes (baseline), ét år efter baseline og igen cirka to år efter baseline. Der er indsamlet data fra familier og børn i indsatsområder og fem kontrolområder. Ved baselinemålingen indgår

2.202 familier, hvoraf 1.488 er fra indsatsområder og 714 er fra kontrolområder.

Studiet undersøger, om der er en forskel i udviklingen mellem indsatsområderne og kontrolområder på en række udfaldsmål af betydning for børns velfærd. Derudover undersøger studiet, hvilken effekt indsatsen ”Børnevenlige lokalsamfund” har på de mere udsatte børn og deres familier. Studiets udfaldsmål måles på baggrund af forældrenes spørgeskemabesvarelser og test af børnene. Studiet måler på i alt 19 udfaldsmål, der fordeler sig inden for fire temaer:

- *Familiernes sundhed*, der inkluderer følgende udfaldsmål: antal skader på barnet, som kræver lægelig behandling, børnenes generelle helbred, forældrenes generelle helbred, børns oplevelser af emotionelle og adfærdsmæssige problemer, børns prosociale adfærd, om barnet er overvægtigt, forældres mentale helbred.
- *Familierne og forældrenes støtte til børnene*, der inkluderer følgende udfaldsmål: anvendelsen af streng opdragelse, forældrenes tro på egne evner som forældre, omfanget af forældrenes konflikter i forholdet, husstandens voksne beboeres beskæftigelsesstatus (om barnet vokser op i en ”arbejdsløs husstand”).
- *Tidlig læring og omsorg*, der inkluderer følgende udfaldsmål: børns receptive ordforråd og verbale evner, og kvaliteten af hjemmets læringsmiljø.
- *Børnevenlige lokalsamfund*, der inkluderer følgende udfaldsmål: Forældres involvering i lokalsamfundets serviceaktiviteter, graden af hjælp, som forældre får fra lokalsamfundet ift. børneopdragelse, kvaliteten af boligområdet ift. at være et sted, hvor børn vokser op, forældrenes oplevelse af den sociale sammenhængskraft i lokalsamfundet, forældrenes oplevelse af kvaliteten af faciliteterne i lokalsamfundet, graden af uopfyldte servicebehov.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet finder, at forældrene i indsatsgruppen rapporterer, at de har større tro på egne evner som forældre ved eftermålingen end ved førmålingen. Derudover finder studiet, at færre børn i indsatsgruppen vokser op i arbejdsløse hjem, end tilfældet er for børn i kontrolgruppen.

Studiet viser endvidere to negative effekter af indsatsen, når der tages højde for de to gruppers udgangspunkt inden indsatsen (førmaal-

gen). For det første rapporterer forældrene i indsatsområderne, at de har et dårligere generelt helbred. For det andet rapporterer forældrene i indsatsområderne, at deres børn har signifikant dårligere fysisk funktionsevne. Forskerne forklarer fundet ved, at forældrene i indsatsområderne er mere opmærksomme på deres børns fysiske funktionsevne end tidligere, da de i højere grad har kontakt med lægefaglige professionelle som en del af indsatsen. Dette kan således også være en positiv effekt ved indsatsen.

Når studiet alene undersøger husstande, hvor mødrene har et lavt uddannelsesniveau, viser indsatsen en række positive effekter. Det knytter sig bl.a. til børnenes receptive ordforråd og verbale evner, der forbedres, til færre skader på børn, der kræver lægebehandling, større involvering i lokalsamfundets aktiviteter fra morens side og en reduceret sandsynlighed for, at barnet vokser op i en arbejdsløs husstand. Forældrene rapporterer dog ligeledes, at deres børns fysiske funktionsevne er signifikant dårligere efter indsatsen end før indsatsen.

Når studiet alene fokuserer på lavindkomsthustandene, så viser indsatsen, at forældrene involverer sig mere i deres børns læring. Desuden vurderer mødre med lav indkomst, at kvaliteten i boligområdet, hvor børn vokser op, stiger. Endelig reducerer ”børnevenlige lokalsamfund” sandsynligheden for, at børnene i lavindkomsthustandene vokser op i en arbejdsløs husstand.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

BLS er en stor australsk indsats, som ikke kan overføres direkte til en dansk boligsocial kontekst. Alligevel kan nogle af de grundlæggende idéer i BLS tjene som inspiration til, hvordan initiativer kan udvikles i en dansk boligsocial kontekst. Det drejer sig om 1) modellen med faciliterende partnere, 2) finansieringen og 3) lokalsamfundsfokus/beboerfællesskabsfokus, som netop er tre faktorer, som Muir m.fl. (2010) tilskriver indsatsens succes.

MODELLEN MED FACILITERENDE PARTNERE

Modellen, der består i etableringen af et stærkt samarbejde med NGO'er som de faciliterende partnere, er effektiv, såfremt den enkelte NGO anerkendes i lokalsamfundet. Desuden fungerer modellen bedst, hvis de faciliterende partnere kan bygge videre på allerede eksisterende tværinstitutionelle samarbejder, fx som det sker med sundhedshuset i Gellerup. Det er også en mulighed, at den rolle, som NGO'erne tilskrives i indsats-

sen, helt eller delvist udfyldes af boligsociale medarbejdere. Fordelen ved, at det er boligsociale medarbejdere, der har den faciliterende og koordinerende rolle, er, at de ofte har et bredere fokus og en mere permanent karakter end NGO'er, der ofte har et mere specifikt fokus på en bestemt målgruppe eller indsats og ofte er afhængige af frivillige, hvilket kan være en udfordring i forhold til at sikre kontinuitet.

FINANSIERING

Indsatsområderne bruger 9 pct. af servicefinansieringen på aktiviteter, som relaterer sig til koordinering. BLS-serviceudbydere foretrækker denne finansieringsmodel frem for direkte finansiering fra staten, da modellen dels baserer sig på lokalsamfundet, dels tillader fleksibilitet, og dels bygger på lokale forbindelser.

FOKUS PÅ LOKALSAMFUNDET

BLS-indsatsen imødekommer lokale behov. Det tager dog tid (og dermed ressourcer) at rådføre sig med lokalsamfundet. Det betyder, at der bør være en lang tidshorison for en sådan indsats (ofte længere end de tre år). I meget udsatte områder kan det potentielt skade tilliden til indsatsen, når der ikke er tid nok til at opbygge et samarbejde og få det til at fungere.

Tidshorisonen nævnes også som en udfordring af kommunale og boligsociale medarbejdere i Aarhus, når det gælder de store helhedsorienterede projekter. Helhedsindsatsernes tidshorison er ofte på omkring fire år, hvilket i nogle tilfælde ikke er tilstrækkeligt med tid til at gennemføre ”det lange seje træk” (Christensen & Jørgensen, 2015).

INDSATS 14: BEDRE BEGYNDELSE, BEDRE FREMTID

ORIGINALTITEL: THE BETTER BEGINNINGS, BETTER FUTURES PROJECT

FORMÅL MED INDSATSEN

Formålet med indsatsen ”Bedre begyndelse, bedre fremtid” (BBBF) er: 1) at forebygge og reducere adfærdsproblemer hos børn og i stedet skabe grundlag for en sund udvikling hos børnene, 2) at styrke forældre, familier og det lokale nabolag i bedre at kunne opfylde børnenes behov, 3) at udvikle lokale organisationer, der kan tilbyde indsatser, der opfylder børn og forældres behov, 4) at motivere lokale forældre og andre beboere til at deltage i udviklingen og forankringen af indsatser, og 5) at etablere partnerskaber med eksisterende og nye serviceudbydere og skoler i forhold til at koordinere indsatserne. BBBF kan beskrives som en indsats, der mobiliserer udsatte boligområder i forhold til at skabe udvikling lokalt og beskyttelse af børn i den tidlige barndom. Nogle børn og familier påvirkes direkte via indsatserne – eksempelvis i kraft af hjemmebesøg, indsatser i skolen, indsatser uden for skoletiden, støtte til forældrene, legegrupper samt sikrere legepladser og gader. Mens andre børn ikke deltager i nogle indsatser, men har mulighed for at blive påvirket indirekte af indsatsens lokale tilstedeværelse, eksempelvis ved at have en nabo, der deltager i indsatsen og tilbyder at give råd eller støtte, eller ved at nabolaget bliver mere trygt at færdes i. Effekterne af BBBF-indsatserne forventes således at sprede sig igennem sociale netværk i lokalområdet.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Indsatsens målgruppe er børn i alderen 0-4 år og børn i alderen 4-8 år samt deres familier. I denne forskningsoversigt fokuserer vi på indsatsen målrettet aldersgruppen 4-8 år og deres familier.

BBBF adskiller sig fra andre indsatser ved, at den identificerer en målgruppe af børn, der er i særlig risiko for at være udsatte, ud fra kendetegn ved det nabolag, de bor i, og ikke bare ud fra kendetegn ved børnene eller deres forældre. Nabolagene bliver udvalgt, fordi de scorer lavt på flere socioøkonomiske parametre, og alle børn og deres familier i dette nabolag tilbydes at deltage i indsatsen. Det er således en indsats, der er målrettet imod at forbedre udviklingen for alle børn og deres familier, der bor i et udsat område (Peters m.fl., 2010).

INDSATSENS INDHOLD

”Bedre begyndelse, bedre fremtid” er en indsats, der blev udviklet i 1990 i Canada. Kendetegnene for ”Bedre begyndelse, bedre fremtid” er:

- Der tages et helhedsorienteret udgangspunkt i de forhold, der påvirker barnets udvikling – nemlig familien, og herefter nabolaget og det bredere lokalområde. Indsatsen har et bredt fokus på forhold omkring barnet – bl.a. skoleparathed, fysisk, kognitiv og social udvikling samt mentalt helbred.
- Indsatsen er universel, hvilket betyder, at den tilbydes bredt til alle børn i aldersgruppen, der bor i det udvalgte område; ikke kun de børn, der vurderes at være i højrisiko.
- Indsatsen er drevet af lokale og tilpasses til lokale behov. Dette sikres ved, at beboerne udgør mindst 51 pct. af beslutningsorganerne i ”Bedre begyndelse, bedre fremtid”-projekterne og deltager aktivt i planlægningen, ledelsen og udførelsen af projekterne.
- Indsatserne skal bidrage til at udvikle de eksisterende partnerskaber mellem lokale organisationer, der har tilbud til børn og deres familier, samt styrke koordinationen mellem de eksisterende programmer.

Indsatsen er oprindeligt implementeret i tre lokalområder. I to af lokalområderne foregår indsatsen primært på børnenes skoler, mens indsatsen i det tredje lokalområde foregår uden for børnenes skoletid. Indsatsen har forskelligt indhold de tre lokalområder:

- *Lokalområde 1:* Indsatsen består af skolebaserede aktiviteter. Der er ansat fuldtidsmedarbejdere på fire skoler med det formål at forbedre undervisningen, hjælpe eleverne med deres lektier samt iværksætte en turtorindsats i sommerferien. Derudover tilbydes eleverne morgenmad, og der stilles et bibliotek med legetøj og materialer til rådighed for eleverne på de fire skoler. Derudover er der aktiviteter, der foregår i børnene og familiernes ferier, legegrupper for børnene, familiebesøg, velkomstkurve og hjemmebesøg til nye familier samt aktiviteter i lokalområdet.
- *Lokalområde 2:* Indsatsen består i, at særlige programmedarbejdere tilknyttes én lokal skole med det formål at styrke undervisningen og tilbyde børnene et program i deres sommerferie. Programmedarbejderne fokuserer særligt på at støtte og styrke børnene og deres fami-

lier, og de foretager hjemmebesøg hos alle familier og informerer dem om børnenes aktiviteter i skolen og opfordrer forældrene til at involvere sig mere i børnenes skole. Indsatsen indeholder også et fokus på børnenes ernæring, og børnene tilbydes en frokost- og morgenmadsordning på skolen. Endelig tilbydes der indsatser for forældre og børn uden for skoletiden, som eksempelvis adgang til et legetøjsbibliotek.

- *Lokalområde 3:* Indsatsen består primært af aktiviteter uden for børnenes skoletid. Aktiviteterne er lege, kreative værksteder og uden-dørsaktiviteter. Børnene tilbydes også sunde mellemmåltider. Der er i indsatsen fokus på at inddrage og udvikle lokalområdet. Eksempelvis blev der udviklet folkekøkkener, lokale haver, miljømæssige forbedringer og lignende. Derudover blev der udført aktiviteter på børnenes skoler, der eksempelvis fokuserede på konflikthåndtering. Det var dog kun 8 pct. af det samlede budget, der blev brugt på aktiviteter på børnenes skoler.

INDSATSENS ORGANISERING

To ud af tre indsatser er primært organiseret omkring de lokale skoler, hvortil der knyttes særlige projektmedarbejdere. Den tredje indsats er organiseret med fokus på at inddrage og udvikle en større del af lokalsamfundet.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er medarbejdere, der er ansat på indsatsen, og eksempelvis er tilknyttet lokale skoler, med fokus på at styrke elevernes undervisning, eller medarbejdere, der foretager hjemmebesøg i familiernes hjem eller koordinerer aktiviteter for forældre og børn uden for børnenes skoletid.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen varer fem år.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen undersøges i studierne nedenfor. Studierne undersøger effekten af indsatsen i Canada.

- Peters, R.D., K. Petrunka & R. Arnold (2003): "The Better Beginnings, Better Futures Project: A universal, comprehensive, community-based prevention approach for primary school children and their families". *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(2), s. 215-27.
- Peters, R.D, A.J. Bradshaw, K. Petrunka, G. Nelson, Y. Herry, W.M. Craig, R. Arnold, K.C. Parker, S.R. Khan, J.S. Hoch, S.M. Pancer, C. Loomis, J.M. Bélanger, S. Evers, C. Maltais, K. Thompson & M.D. Rossiter (2010): "The Better Beginnings, Better Futures Project: Findings from Grade 3 to Grade 9". *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 75(3), s. 1-174.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Peters m.fl. (2003) anvender et kontrolgruppedesign til at undersøge indsatsen og undersøger effekten for børn i aldersgruppen 4-8 år og deres familier i socialt udsatte boligområder i Canada. Studiet anvender to sammenligningsgrupper fra to områder med lignende socioøkonomiske forhold. 554 børn indgår i undersøgelsen (255 børn i tre indsatsgrupper og 299 børn i to kontrolgrupper). Undersøgelsen løber over fem år – fra det år, børnene fylder fire år, til det år, de fylder otte år.

Studiet undersøger effekten af indsatsen på syv overordnede parametre, der består af en række udfaldsmål. De syv parametre er:

- Børns emotionelle og adfærdsmæssige problemer
- Børns sociale færdigheder
- Børns kognitive færdigheder
- Børns helbred
- Forældres helbred
- Familiers funktion
- Kvaliteten af lokalområdet og skolerne

Børnenes helbred, adfærd, sociale færdigheder og faglige færdigheder måles via vurderinger fra børnenes forældre og lærere ved brug af en række forskellige skalaer. Skalaerne inkluderer bl.a. underskalaer fra the Social Skills Rating Scales, the Revised Ontario Child Health Study og the Peabody Picture Vocabulary Test. Forældrenes helbred, forældreevnen og familiemønsteret måles via interview i familiernes hjem. Kvaliteten af lokalområderne er bl.a. målt ud fra forældrenes egne vurderinger.

Peters m.fl. (2010) anvender, som det foregående studie, et kontrolgruppedesign til at undersøge effekten af indsatsen. Formålet med studiet er at undersøge de langsigtede effekter af at deltage i BBBF målt på 1) børnenes sociale, følelsesmæssige, kognitive og fysiske udvikling, 2) forældres helbred, forældreevner, familiekompetencer og engagement i lokalsamfundet, 3) de langsigtede økonomiske gevinster ved at deltage, og om disse opvejer omkostningerne ved indsatsen. Dette måles henholdsvis ét, fire og syv år efter, at børnene har deltaget i indsatsen – altså når børnene går i henholdsvis 3., 6. og 9 klasse.

STUDIETS NØGLEFUND

Peters m.fl. (2003) finder, at indsatsen BBBF har ført til forbedringer på et par af udfaldsmålene inden for de syv parametre studiet måler på:

- I forhold til børns emotionelle og adfærdsmæssige problemer viser studiet, at indsatsen har haft en effekt på følgende udfaldsmål: Der er et fald over tid på tværs af indsatsområderne i lærernes rating af børnenes ængstelige adfærd sammenlignet med børnene i kontrolområderne.
- I forhold til børns sociale færdigheder viser studiet, at indsatsen har haft en effekt på følgende udfaldsmål: Der er en stigning over tid på tværs af indsatsområderne i lærernes rating af børnenes selvkontrol, sammenlignet med børnene i kontrolområderne.
- I forhold til børns kognitive færdigheder viser studiet, at indsatsen ikke har nogen effekt på nogen af udfaldsmålene.
- I forhold til børns helbred viser studiet, at indsatsen har haft en effekt på følgende udfaldsmål: Der er en stigning over tid på tværs af indsatsområderne i forældrenes rating af deres børns helbred, sammenlignet med børnene i kontrolområderne.
- I forhold til forældrenes helbred viser studiet, at indsatsen har haft en effekt på følgende udfaldsmål: Der er et fald over tid på tværs af indsatsområderne i forældrenes rygning, sammenlignet med forældrene i kontrolområderne.
- I forhold til familiernes funktion viser studiet, at indsatsen har haft en effekt på et enkelt udfaldsmål. Studiet viser en effekt over tid på tværs af de tre indsatsområder i forhold til at reducere antallet af stressende begivenheder i respondenternes liv. Effekten er størst i

lokalområde 2, hvor indsatsen også har en kraftig og positiv effekt på en række andre udfaldsmål.

- I forhold til kvaliteten af lokalområdet og skolerne viser studiet, at indsatsen har en positiv effekt på følgende udfaldsmål: Indsatsen har en effekt på tværs af indsatsområderne i forhold til at øge respondenternes tilfredshed med deres bolig.

Studiet finder en række effekter på tværs af de tre indsatsområder, men effekterne er størst i lokalområde 2. Forskerne vurderer i forlængelse heraf, at BBBF har ført til flere forbedringer i lokalområde 2 end i lokalområde 1 og 3.

Peters m.fl. (2010) finder, at der kan påvises positive effekter af BBBF på børnenes skoleevner samt følelses- og adfærdsproblemer (vurderet af børnenes lærer), både når det måles ved 3., 6. og 9. klassetrin. Overordnet findes der i studiet flest positive effekter af BBBF, målt på børnenes skolekompetencer. Når børnene går i 6. og 9. klasse, kan der ligeledes påvises en positiv effekt på deres sociale evner (vurderet af børnenes lærere). Derimod rapporterer forældre til børnene i indsatsgruppen i større omfang følelses- og adfærdsmæssige problemer hos deres børn i 6. klasse, end forældre til børn i kontrolgruppen. Børnene i indsatsgruppen angiver også selv et større omfang af fysisk vrede i 6. klasse end børnene i kontrolgruppen. Børnene i indsatsgruppen rapporterer at have et dårligere helbred i perioden fra 3. til 9. klasse, sammenlignet med børnene i kontrolgruppen.

Peters m.fl. (2010) finder i lokaleområde 1 og 3 de største positive effekter af BBBF på forældre og læreres vurdering af børnenes sociale og faglige evner, samt af følelsesmæssige og adfærdsmæssige problemer. I lokalområde 2 ses der kun en effekt af indsatsen i form af positive lærevurderinger af skolekompetencen hos børnene i indsatsgruppen, når de går i 9. klasse.

Peters m.fl. (2010) finder, at der kan påvises positive langsigtede effekter af BBBF på indsatsgruppens forældre/familier målt ved forældrenes helbred, forældreadfærd og familiernes funktion og involvering i lokalområdet. De mest positive effekter for forældre og familie ses, når børnene går i 9. klasse (ved den sidste måling). I forhold til involvering i lokalområdet ses de mest positive effekter af indsatsen, når børnene går i 6. klasse. Både når der ses på forældrenes helbred, forældreadfærd, familiernes funktion og familiernes involvering i lokalområdet, er der dog

udfaldsmål, der peger i forskellige retninger – det vil sige, at der både er udfaldsmål, hvor indsatsgruppen klarer sig bedre end kontrolgruppen, og udfaldsmål, hvor der ikke kan påvises en forskel mellem indsats- og kontrolgruppe, eller hvor kontrolgruppen klarer sig bedre end indsatsgruppen. Studiets forfattere peger på, at dette til dels kan skyldes, at BBBF som indsats søger at påvirke en lang række områder. Mere målrettede indsatser vil muligvis være mere succesfulde ved at fokusere på at påvirke færre udfaldsmål.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”Bedre begyndelse, bedre fremtid” er en boligsocial indsats, der tager udgangspunkt i barnets familie, dets nabolag og det bredere lokalområde. De enkelte aktiviteter i indsatsen er ikke konkret definerede, da de skal udvikles og tilpasses til det enkelte boligområde på baggrund af bl.a. beboernes ønsker.

Det kan være en fordel at inddrage beboere i forhold til udformningen af lokale aktiviteter, da det potentielt øger beboernes ejerskab og deres lyst til at indgå i indsatsen – eksempelvis som frivillige. I en dansk kontekst er der en lang tradition for beboerdemokrati. Beboere uden faglige kompetencer, eksempelvis inden for børneadfærd, kan dog beslutte sig for at vælge aktiviteter, der ikke er videnskabeligt belæg for at vælge, hvilket kan betyde, at aktiviteterne ikke vil have den ønskede effekt. At beboere kan træffe uheldige valg i forhold til aktiviteter, viste sig fx i en boligsocial indsats i Holland, som havde til hensigt at fremme beboernes sundhed, og som hvilede på en høj grad af beboermedbestemmelse. Her blev der kun iværksat én evidensbaseret aktivitet ud af 53 aktiviteter, og indsatsen havde ikke de ønskede effekter (Kloek m.fl., 2004). Det er derfor afgørende, at de professionelle fagfolk, der indgår i beslutningsprocessen, formår at dele deres viden med beboerne i tilstrækkelig grad, så beboerne træffer deres beslutninger på et oplyst grundlag.

Selvom aktiviteterne i ”Bedre begyndelse, bedre fremtid” ikke er klart definerede, er det dog muligt at få konkret inspiration fra de tre boligområder, som har implementeret indsatsen, og som er evalueret i studiet af Peters m.fl. (2003). Vi vil fokusere på nogle af aktiviteterne i det boligområde (lokaleområde 2), der ifølge studiet har iværksat den mest effektive kombination af aktiviteter. I dette boligområde varetages ”Bedre begyndelse, bedre fremtid” bl.a. af programmedarbejdere, som er tilknyttet de lokale skoler, og hvis ansvar det er at styrke undervisningen på

skolen samt tilbyde et program for børnene i sommerferien. Programmedarbejderen har en tæt kontakt til børnenes hjem og holder familierne informeret om børnenes skolegang, bl.a. via hjemmebesøg. En sådan brobyggende og organiserende rolle mellem skole og hjem kunne eventuelt varetages af boligsociale medarbejdere, der typisk har en god kontakt til hjemmene. Hvis boligsociale medarbejdere eller andre skal indtage en sådan rolle, kræver det, at der etableres et stærkt samarbejde mellem skolen og den boligsociale indsats.

INDSATS 15: HJÆLP TIL FAMILIER

ORIGINALTITEL: HELPING FAMILIES INITIATIVE

FORMÅL MED INDSATSEN

Indsatsen ”Hjælp til familier” yder rådgivning til familier med adfærdsproblematiske børn/unge, så de modtager den korrekte offentlige støtte. ”Hjælp til familier” betragtes som et præventivt bindeled mellem lavindkomstfamilier fra udsatte boligområder og den offentlige støtte. Formålet med ”Hjælp til familier” er at forbedre den måde, familier og børn fungerer på, for igen at reducere de unges problematiske og eventuelle voldelige adfærd i skolen. Problemadfærden kan være tyveri, fysisk vold, besiddelse eller brug af stoffer eller besiddelse af våben, som fører til bortvisning fra skolen. Overtrædelserne er dog ikke af en sådan karakter, at det fører til anholdelse af de unge. Indsatsen har også til formål at reducere de unges eventuelle fremtidige problemadfærd i skolen og i lokalsamfundet og reducere afvigende adfærd, fx pjækkeri, og øge læring og trivsel på skolerne ud fra et familieorienteret perspektiv.

INDSATSENS MÅLGRUPPE

Målgruppen for indsatsen er familier, hvor et barn udviser problemadfærd i form af overtrædelser, der berettiger bortvisning (tyveri, fysisk vold, besiddelse eller brug af stoffer eller besiddelse af våben) på deres skole, der dog ikke fører til anholdelse af børnene. 60 pct. af børnene i familierne går i 7., 8. eller 9. klasse.

INDSATSENS INDHOLD

Indsatsen hviler på en antagelse om, at hvis de offentlige ydelser virker, så vil den rigtige bistand fra det offentlige afhjælpe familiernes udfordringer i hverdagen. Det er ”Hjælp til familier”-programmets opgave at sikre en korrekt støtte til familierne.

Inden indsatsen ”Hjælp til familier” igangsættes, kontaktes familier, hvis børn udviser problemadfærd på deres skole, via brev fra distriktsadvokaten. Familierne oplyses om, at det pålægges dem, at de laver en aftale med en medarbejder fra ”Hjælp til familier” for at få en indledende vurdering af, om de skal indskrives i programmet.

For hver af de deltagende familier foretager en af ”Hjælp til familier”-medarbejderne, der primært er sagsbehandlere, en vurdering af

familiernes styrker og svagheder via en valideret skala (The North Carolina Family Assessment Scale). Resultatet af målingerne gør det muligt at vurdere familiernes behov for støtte – eksempelvis inden for forældreverner eller i forhold til deres omgivelser. På baggrund af denne vurdering laves der en indsatsplan for den enkelte familie. Gentagne målinger på skalaen gør det muligt for fagpersonerne at følge og dokumentere familiernes udvikling over tid. Medarbejdere i ”Hjælp til familier” yder altså ikke nogen egentlig *direkte* service, men fungerer som et bindeled mellem familierne og den kommunale indsats, således at familierne i højere grad forstår deres egne behov, rettigheder og muligheder

Indsatsen ”Hjælp til familier” varetages af et tværfagligt team af repræsentanter fra ca. 20 fagområder, bl.a. inden for mental sundhed, det lokale politi, amtsskolesystemet, Alabamas afdeling for human ressource og organisationer, der yder service til børn. Det tværfaglige ”Hjælp til familier”-team mødes ugentligt for at udvikle og monitorere de individuelle interventionsplaner, som indhentes af ”Hjælp til familier”-medarbejderne. ”Hjælp til familier”-medarbejderne yder som nævnt ikke direkte service, men udfylder individuelle interventionsplaner, laver henvisninger, vurderer barrierer ift. behandling, arbejder på at reducere disse og følger op på, om deltagerne modtager den behandling, de henvises til. Når familien henvises til den relevante indsats, foretager ”Hjælp til familier”-medarbejderen typisk ugentlige opfølgninger for at sikre, at familien etablerer kontakt til de aktører, som de henvises til, herunder vurderer, om der er progression, samt støtter familierne, hvis de oplever tilbagegang. ”Hjælp til familier”-medarbejderen kontakter også repræsentanter fra skolen for at få information om barnet/den unges præstationer, adfærd og behandling.

INDSATSENS ORGANISERING

”Hjælp til familier”-indsatsen er organiseret i et tværfagligt team af repræsentanter fra ca. 20 fagområder, bl.a. inden for mental sundhed, det lokale politi, amtsskolesystemet, Alabamas afdeling for HR og organisationer, der yder service til børn.

INDSATSENS PRIMÆRE AKTØRER

Indsatsens primære aktører er ”Hjælp til familier”-medarbejderne, der primært er sagsbehandlere. De udfører en koordinerende funktion i forhold til at tage kontakt og henvise til forskellige tilbud, udfylde interven-

tionsplaner for de deltagende familier, vurdere barrierer ift. behandling, lave opfølgning m.m.

INDSATSENS VARIGHED

Indsatsen har ikke en afgrænset varighed.

EVALUERING AF INDSATSEN

Indsatsen evalueres i studiet nedenfor. Studiet undersøger effekten af indsatsen blandt familier i Alabama, USA.

- Turner, L.A., A.E. Powell, J. Langhinrichsen-Rohling & J. Carson (2009): "Helping Families Initiative: Intervening with High-Risk Students through a Community, School, and District Attorney Partnership". *Child & Adolescent Social Work Journal*, 26(3), s. 209-223.

STUDIETS FORSKNINGSDESIGN

Studiet anvender et design med før- og eftermålinger til at undersøge effekten af indsatsen. Studiet fokuserer på familier, der er indskrevet i "Hjælp til familier"-programmet og modtager mindst fem timers service fra programmet. I alt 147 familier deltager. I målingerne anvendes skalaen The North Carolina Family Assessment Scale (NCFAS), der viser familiernes udvikling inden for 31 forhold, fordelt under fem emner:

- Familiens omgivelser
- Forældreevner
- Familiens interaktioner
- Familiesikkerhed
- Børnenes velbefindende

Inden for hvert emne tildeles familierne en score fra -3 til +2. En negativ score mellem -1 og -3 indikerer, at der er behov for en intervention. Scoren beregnes som et gennemsnit for hvert af de fem emner: Hvis den gennemsnitlige score inden for et emne er negativ, er en intervention berettiget.

STUDIETS NØGLEFUND

Studiet indikerer, at indsatsen fører til forbedringer inden for alle fem undersøgte emner: 1) familiens omgivelser, 2) forældreevner, 3) familiens interaktioner 4) familiesikkerhed og 5) børnenes velbefindende. Studiet finder især en stærk positiv sammenhæng mellem indsats og ”børns velbefindende”.

Studiet finder endvidere, at ”børns velbefindende”, ”forældreevner”, ”familiens interaktioner” og ”familiesikkerhed” er positivt korreleret med børnenes karakterer i skolen, hvilket tyder på, at en høj score inden for disse områder påvirker barnets karakterer i skolen i positiv retning. ”Barnets velbefindende” er negativt korreleret med barnets bortvisninger, ubegrundet fravær og overtrædelser på skolen. Der kan derimod ikke påvises en sammenhæng mellem ”forældreevner”, ”familiens interaktioner” og ”familiesikkerhed” på barnets bortvisninger fra skolen, ubegrundet fravær eller overtrædelser på skolen. Der er heller ikke nogen sammenhæng mellem familiens omgivelser og barnets karakterer, bortvisninger fra skolen, ubegrundet fravær eller overtrædelser på skolen.

Yderligere analyser viser, at hvis de fire områder: ”familiens omgivelser”, ”forældreevner”, ”familiens interaktioner” og ”familiesikkerhed” samles i ét mål for, hvordan familien fungerer, så indikerer analyserne, at denne nye variabel (familiefunktion) påvirker barnets karakterer i skolen gennem det femte mål, ”barnets velbefindende”. Det samme gør sig gældende, hvis barnets bortvisninger, ubegrundede fravær og overtrædelser på skolen slås sammen til ét mål for barnets ”problemer i skolen”. Da ses det, at også barnets velbefindende er den mellemliggende variabel, hvorigennem det sammenlagte mål for ”familiefunktion” påvirker barnets problemer i skolen og skolekarakterer.

INDSATSENS REALISÉRBARHED I EN DANSK BOLIGSOCIAL KONTEKST

”Hjælp til familier” er en indsats, der kan have en boligsocial komponent, men som nødvendigvis må basere sig på en høj grad af inddragelse fra kommunale aktører. Indsatsens centrale aktører er de medarbejdere, der har til opgave at fungere som sagsbehandlere for familierne og sørge for, at familierne indgår i de rette tilbud og indsatser. Medarbejderne kan i en dansk kontekst sammenlignes med eksempelvis koordinerende sagsbehandlere, der skal sørge for at koordinere forskellige indsatser rundt om en borger/familie og løbende følge op på, om der sker en udvikling. Ind-

satsen kan eventuelt organiseres inden for boligsocialt regi som en art fremrykkede sagsbehandlere, der møder familierne dér, hvor de bor.

Medarbejderne i ”Hjælp til familier” har til opgave at skræddersy et forløb til den enkelte familie, hvorfor det er afgørende, at den enkelte medarbejder er god til at afdække familiens behov og ressourcer og kender til de relevante velfærdstilbud. Det er derfor oplagt, at medarbejderne har en uddannelse inden for socialrådgivning eller socialt arbejde eller eventuelt er i gang med en sådan uddannelse. I den henseende kan der hentes inspiration fra indsatsen ”Familieforbindelser”, der også er beskrevet i denne forskningsoversigt (indsats 8). ”Familieforbindelser” faciliteres af studerende i socialt arbejde, der også fungerer som koordinerende sagsbehandlere. I ”Familieforbindelser” udfører de studerende deres sagsbehandlararbejde som en del af deres uddannelsespraktik.

FÆLLESTRÆK I STUDIERNE

Kortlægningen omfatter i alt 18 studier, der tilsammen beskriver 15 forskellige indsatser. I dette kapitel præsenteres en række fællestræk ved såvel studierne som indsatserne. Der gives et indblik i studiernes metodiske design, samt hvordan indsatserne fordeler sig på målgruppe på geografisk, institutionel og fysisk placering samt på varighed og primære initierende aktører.

De kortlagte indsatser har alle til formål at påvirke forhold, der kan styrke forældrekompetencer, støtte familier, der har behov for faglig og social støtte, og forbedre trivselen blandt børn. Der inddrages en lang række aktører i indsatserne, eksempelvis skoler, familiecentre, lægefaglige personer, frivillige, lokale beboere mv. En del indsatser uddanner studerende, personer med socialfaglig baggrund, lærere eller andre til at facilitere eller koordinere forskellige indsatser.

ANVENDTE FORSKNINGSDESIGN

De inkluderede studier benytter forskellige metodiske design med henblik på at måle effekten af en indsats. Tabel 4.1 viser typer af forskningsdesign, der er anvendt i studierne.

TABEL 4.1

Inkluderede studier om boligsociale indsatser rettet mod forældrekompetencer og trivsel hos børn fordelt efter studiedesign. Antal.

Systematisk review	RCT	Kontrolgruppedesign	Før- og eftermåling	I alt
1	7	9	1	18

Kilde: Egne beregninger.

Et af de inkluderede studier er et ”systematisk review”. Syv af de inkluderede studier anvender et ”RCT-design” (randomized controlled trial), der i en dansk sammenhæng typisk kaldes ”lodtrækningsforsøg”. Ni af de inkluderede studier måler indsatserne med et kontrolgruppedesign. Indsatserne er i disse tilfælde, i lighed med RCT-design, blevet målt på en indsats- og en kontrolgruppe. Indsatsen er ikke dog ikke tildelt tilfældigt, hvorfor der er risiko for, at forskellen i målingerne kan skyldes andre forhold end indsatsen. Et af de inkluderede studier undersøger indsatsen via før- og eftermålinger. Før- og eftermålinger er minimumskriteriet for, at studierne kan inkluderes i kortlægningen.

De 18 inkluderede studier præsenterer effekter for i alt 15 forskellige indsatser.

TABEL 4.2

Inkluderede boligsociale indsatser, rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel, fordelt efter, hvilket forskningsdesign de er undersøgt med i det inkluderede studie.

Metodedesign	Indsats
Systematisk review	De Utrolige År (DUA) – forældreprogram
RCT	De Utrolige År (DUA) – forældreprogram
RCT	Forældrekorps
RCT	Links til læring ¹
RCT	At træffe valg og Stærke familier
RCT	DARE Plus-projektet
RCT	Tidlig indsats – evner for succes
Kontrolgruppedesign	Forældreinddragelse i unges alkoholforbrug
Kontrolgruppedesign	GITS: "Gå din vej, ignorér, tal om det, søg hjælp"
Kontrolgruppedesign	Home-Start
Kontrolgruppedesign	Stærke lokalområder for børn
Kontrolgruppedesign	Den bedste start
Kontrolgruppedesign	Sikker start
Kontrolgruppedesign	Børnevenlige lokalsamfund
Kontrolgruppedesign	Bedre begyndelse, bedre fremtid
Før- og eftermåling	Hjælp til familier

Kilde: Egne beregninger.

Tabel 4.2 viser en liste over indsatserne og hvilket forskningsdesign indsatserne er undersøgt med i de inkluderede studier.

GEOGRAFI

Syv af de 18 inkluderede studier er fra USA. Fire af de inkluderede studier undersøger indsatser i Canada, tre studier undersøger indsatser i Holland, og to undersøger indsatser i Australien. Der er inkluderet et enkelt studie fra Sverige og ét fra England. Tabel 4.3 giver et overblik over de inkluderede studiers geografiske oprindelse.

TABEL 4.3

Inkluderede studier om boligsociale indsatser, rettet mod udvikling af forældrekompetencer og trivsel hos børn, fordelt efter geografisk oprindelse. Antal.

USA	Canada	Holland	Australien	Sverige	England	I alt
7	4	3	2	1	1	18

Kilde: Egne beregninger.

INDSATSERNES MÅLGRUPPER

Der er forskellige målgrupper repræsenteret i de indsatser, der behandles i rapporten. De fleste af indsatserne er målrettet forældre og børn. Enkelte indsatser er målrettet unge. Af tabel 4.4 fremgår indsatsernes fordeling på målgrupper.

TABEL 4.4

Inkluderede indsatser om boligsociale indsatser, rettet mod udvikling af forældrekompetencer og trivsel hos børn, fordelt efter målgrupper. Antal.

Forældre og børn (0-12 år)	Forældre	Unge (13-16 år)	I alt
11	2	2	15

Kilde: Egne beregninger.

INDSATSERNES INSTITUTIONELLE OG FYSISKE PLACERING

Indsatserne foregår i forskellige kontekster og er placeret forskelligt, såvel institutionelt som fysisk. Tabel 4.5 viser de forskellige institutionelle og fysiske placeringer af indsatserne.

TABEL 4.5

Inkluderede boligsociale indsatser, rettet mod udvikling af forældrekompetencer og trivsel hos børn, fordelt efter institutionelle og fysiske placeringer. Antal.

Skoler	Boligområde ¹	Skoler og boligområde	Børnecentre	I alt
3	7	3	2	15

1. Boligområde skal forstås bredt. Eksempelvis kan det være et afgrænset område i en større by.

Kilde: Egne beregninger.

INDSATSERNES PRIMÆRE AKTØRER

En lang række aktører er involveret i de fleste indsatser. Der er dog en række aktører, der går igen som de primære aktører i indsatserne. Eksempelvis benytter flere indsatser sig af at uddanne lokale koordinatører til at facilitere en konkret indsats eller til at koordinere flere indsatser.

TABEL 4.6

Inkluderede boligsociale indsatser, rettet mod forældrekompetencer og trivsel hos børn, fordelt efter primære aktører. Antal.

Lokale koordinatører	Lærere	Frivillige/studerende	Personale på børne- eller familiecentre	I alt
7	3	2	2	15

Kilde: Egne beregninger

Der er også indsatser, der er forankret på skoler, hvor lærerne fungerer som de primære aktører. To indsatser har frivillige eller studerende som primære aktører – de frivillige/studerende modtager undervisning og supervision i forhold til, hvordan de skal arbejde med indsatsen. Endelig er der to indsatser, hvor det er personale på lokale børne- eller familiecentre, der er de primære aktører i indsatsen, se tabel 4.6.

INDSATSERNES VARIGHED

Der er relativt stor forskel på varigheden af de inkluderede indsatser. Nogle indsatser varer et par måneder, mens andre indsatser varer flere år. Der er også indsatser, der ikke har en fastsat varighed. Det er ofte indsatser, der har karakter af at være en ny strategi eller metode i forhold til at organisere samarbejde. Indsatsernes fordeling i forhold til varighed fremgår af tabel 4.7.

TABEL 4.7

Inkluderede boligsociale indsatser rettet mod udvikling af forældrekompetencer og børns trivsel, fordelt efter varighed. Antal.

2 -5 måneder	2-3 år	5 år	10 år	Ingen fast varighed	I alt
5	4	1	1	4	15

Kilde: Egne beregninger.

BILAG

BILAG 1 GRÅ LITTERATUR

AUSTRALIA

City Futures Research Centre, Faculty of the Built Environment, University of New South Wales, NSW 2052 Sydney, Australia.

AUSTRIA

NÖ Landesakademie, Wohnbauforschungs-Dokumentationsstelle, (Housing Research and Documentation Unit, The Lower Austrian Scientific Academy), Neue Herrengasse, Haus 17A, 3109, St. Pölten, Austria.

DENMARK

Aalborg University Copenhagen, Danish Building Research Institute (SBI), Department of Town, Housing and Property, A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV, Denmark.

Syddansk Universitet, Department of Business & Economics, Campusvej 55, 5230 Odense M, Denmark.

GERMANY

IILS-Research Institute for Regional and Urban Development GmbH,
Brüderweg 22-24, 44135, Dortmund, Germany.

Institut der Deutschen Wirtschaft Köln, PO Box 101942, 50459 Cologne,
Germany.

Leibniz Institute of Ecological and Urban Development (IOER), Weber-
platz 1, 01217, Dresden, Germany.

Ruhr-University Bochum, Institute for Housing, Real Estate and Urban
and Regional Development (InWIS), Springorumallee 5, 44795
Bochum, Germany.

UNITED KINGDOM

De Montfort University, Centre for Comparative Housing Research, De-
partment of Politics and Public Policy, The Gateway, LE1 9BH,
Leicester, Great Britain.

Heriot-Watt University, I-SPHERE, Institute for Housing, Urban and
Real Estate Research (IHURER), EH14 4AS, Riccarton, Edin-
burgh, Great Britain.

Housing Centre, BRE Environment, Bucknalls Lane, WD25 9XX,
Garston, Watford, Herts, Great Britain.

LSE London, LSE, Houghton Street, WC2A 2AE London, Great Britain.

Oxford Brookes University, Department of Real Estate and Construc-
tion, Gibsy Lane, OX3 9BP, Oxford, Great Britain.

Sheffield Hallam University, Centre for Regional Economic & Social
Research, Pond St., S11WB, Sheffield, Great Britain.

University of Birmingham, School of Social Policy, Muirhead Tower,
Edgbaston, B15 2TT Birmingham, Great Britain.

University of Cambridge, Cambridge Centre for Housing & Planning
Research, 19 Silver Street, CB39EP, Cambridge, Great Britain.

University of Glasgow, Urban Studies, School of Social and Political Sci-
ences, 25, Bute Gardens, G128RS, Glasgow, Great Britain.

University of Greenwich, School of Architecture & Construction, Avery
Hill Campus, DA1 2SZ, Dartford, Kent, Great Britain.

University of Stirling, Department of Applied Social Science, FK9 4LA,
Stirling, Great Britain.

University of Westminster, 35 Marylebone Road, NW1 5LS, London,
Great Britain.

University of York, Centre for Housing Policy, Heslington, YO1 5DD,
York Great Britain.

University of Ulster, Centre for Research in Property & Planning, School
of the Built Environment, Newtownabbey, BT37 0QB, Co. An-
trim, Northern Ireland.

IRELAND

University College Dublin, School of Applied Social Science, John Henry
Newman Building, Belfield, Dublin 4, Ireland.

NORWAY

Norwegian Institute for Urban & Regional Research (NIBR), Gaustadal-
léen 21, 0349, Oslo, Norway.

NOVA (Norwegian Social Research), PO Box 4 St. Olavs plass, 0130,
Oslo, Norway.

SINTEF Byggforsk Architecture, Materials and Structures, PO Box 4760,
7465, Trondheim, Norway.

Fafo, Institute for Labour and Social Research, PO Box 2947, 0608,
Tøyen, Norway.

SWEDEN

Linköping University, Department of Social and Welfare Studies, Na-
tional Institute for the Study of Ageing and Later Life (NISAL),
581 83, Linköping, Sweden.

Lund University, Housing Development & Management (HDM), PO
Box 118, 221 00, Lund, Sweden.

Malmö University, Department of Urban Studies, 205 06, Malmö, Swe-
den.

Royal Institute of Technology (KTH), Department of Urban Planning
and Environment, School of Architecture and the Built Envi-
ronment, 100 44, Stockholm, Sweden.

Stockholm University, Department of Human Geography, Svante Ar-
rhenius väg 8, 10691 Stockholm, Sweden.

Uppsala University, Institute for Housing & Urban Research, PO Box
514, SE-75120, Uppsala, Sweden.

USA

The U.S. Department of Housing and Urban Development's (HUD's)
Office of Policy Development and Research. www.hud.gov

Local Initiatives Support Corporation (LISC). www.lisc.org

NeighborWorks America. www.neighborworks.org

MDRC Building knowledge to improve social policy. Sandtown – Win-
chester neighborhood in Baltimore.

LITTERATUR

PRIMÆR LITTERATUR

- August, G.J., S.S. Lee, M.L. Bloomquist, G.M. Realmuto & J.M. Hektner (2004): "Maintenance Effects of an Evidence-Based Prevention Innovation for Aggressive Children Living in Culturally Diverse Urban Neighborhoods: The Early Risers Effectiveness Study". *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 12(4), s. 194-205.
- Bosma, L.M., K.A. Komro, C.L. Perry, S.V. Mortenson & K. Farbaksh (2005): "Community Organizing to Prevent Youth Drug Use and Violence: The D.A.R.E. Plus Project", *Journal of Community Practice*, 13(2), s. 5-19.
- Conner, N.W. & M.W. Fraser (2011): "Preschool Social-Emotional Skills Training: A Controlled Pilot Test of the Making Choices and Strong Families Programs". *Research on Social Work Practice*, 21(6), s. 699-711.
- Dawson-McClure, S., E. Calzada, K.Y. Huang, D. Kamboukos, D. Rhule, B. Kolawole, E. Petkova & L.M. Brotman (2015): "A Population-Level Approach to Promoting Healthy Child Development and School Success in Low-Income, Urban Neighborhoods: Impact on Parenting and Child Conduct Problems". *Prevention Science*, 16(2), s. 279-90.

- Edwards, B., M. Gray, S. Wise, A. Hayes, I. Katz, K. Muir & R. Patulny (2011): "Early Impacts of Communities for Children on Children and Families: Findings from a Quasi-Experimental Cohort Study". *Journal of Epidemiology of Community & Health*, 65(10), s. 909-914
- Hermansa, J.M.A, J.J. Asschera, B.J.H. Zijlstra, P.J. Hoffenaara & M. Dekovičb (2013): "Long-term changes in parenting and child behavior after the Home-Start family support program". *Children and Youth Services Review*, 35(2013), s. 678–684.
- Kelaher, M., D. Dunt, P. Feldman, A. Nolan & B. Raban (2009): "The Effects of an Area-Based Intervention on the Uptake of Maternal and Child Health Assessments in Australia: A Community Trial". *BMC Health Services Research*, 9(53), s. 9-53.
- Koutakis N., H. Stattin & M. Kerr (2008): "Reducing youth alcohol drinking through a parent-targeted intervention: The Örebro Prevention Program". *Addiction*. 103(10), s. 1629-37.
- Leadbeater, B. & W. Hoggund (2006): "Changing the social contexts of peer victimization". *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 15(1), s. 21–26.
- Leijten, P., M.A.J., Raaijmakers, B. Orobio de Castro, E. van den Ban & W. Matthys (2015): "Effectiveness of the Incredible Years Parenting Program for Families with Socioeconomically Disadvantaged and Ethnic Minority Backgrounds". *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, DOI: 10.1080/15374416.2015.1038823.
- McDonell, J.R, A. Ben-Arieh & G.B. Melton (2013): "Strong Communities for Children: Results of a multi-year community-based initiative to protect children from harm". *Child Abuse & Neglect*, 41(2015), s. 79-96.
- Melhuish, E., J. Belsky, A.H. Leyland & J. Barnes, (2008): "Effects of Fully-Established Sure Start Local Programmes on 3-Year-Old Children and their Families Living in England: A Quasi-Experimental Observational Study". *The Lancet*, 372(9659), s. 1641-1647.
- Menting A.T., B. Orobio de Castro & W. Matthys (2013): "Effectiveness of the incredible Years parent training to modify disruptive and prosocial child behavior: A meta-analytic review". *Clinical Psychology Review*, 33(8), s. 901-13.

- Perry, C.L., K.A. Komro, S.V. Mortenson, L.M. Bosma, K. Farbakhsh, K.A. Munson, M.H. Stigler & L.A. Lytle (2003): "A Randomized Controlled Trial of the Middle and Junior High School D.A.R.E. and D.A.R.E. Plus Programs". *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 157(2), s. 178-84.
- Peters, R.D., A.J. Bradshaw, K. Petrunka, G. Nelson, Y. Herry, W.M. Craig, R. Arnold, K.C. Parker, S.R. Khan, J.S. Hoch, S.M. Panzer, C. Loomis, J.M. Bélanger, S. Evers, C. Maltais, K. Thompson & M.D. Rossiter (2010): "The Better Beginnings, Better Futures Project: Findings from Grade 3 to Grade 9". *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 75(3), s. 1-174.
- Peters, R.D., K. Petrunka & R. Arnold (2003): "The Better Beginnings, Better Futures Project: A universal, comprehensive, community-based prevention approach for primary school children and their families". *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(2), s. 215-27.
- Powell, D., R. Peet & H. Susan (2008): "Development and outcomes of a community-based intervention to improve parents' use of inquiry in informal learning context". *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(4), s. 259-273
- Turner, L.A., A.E. Powell, J. Langhinrichsen-Rohling & J. Carson (2009): "Helping Families Initiative: Intervening with High-Risk Students through a Community, School, and District Attorney Partnership". *Child & Adolescent Social Work Journal*, 26(3), s. 209-223.

SEKUNDÆR LITTERATUR

- Demant, J. & M. Järvinen (2006): "Modenhed og alkoholforbrug" I: P. Gundelach & M. Järvinen (red.): *Unge, fester og alkohol*, København: Akademisk Forlag.
- Frederiksen, N., S.B. Larsen & M. Mortensen (2016): *MindSpring-forældregrupper – resultater og erfaringer fra et pilotprojekt i fem udsatte boligområder i København*. Hvidovre: Center for Boligsocial Udvikling (CFBU).
- Fridberg, T., I. Koch-Nielsen & L.S. Henriksen (2006): "Frivilligt arbejde". I: T.P. Boje, T. Fridberg & B. Ibsen (red.): *Den frivillige sektor i Danmark – omfang og betydning*, København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 06:19.

- Coffin, J.M. (1999): "Molecular Biology of HIV". I: K.A. Crandell (red.): *The Evolution of HIV*, Baltimore: Johns Hopkins Press, s. 2-10.
- Høje Kolstrup helhedsplan (2012): *Ny ansøgning 2012: "Trivsel, aktivitet og image" i Høje Kolstrup*. Tilgængelig på: http://www.hoejekolstrup.dk/fileadmin/hoejekolstrup/Helhedsplanen/Helhedsplanen/Helhedsplan_Hoeje_Kolstrup_12_-_15.pdf. Besøgt 07-03-2016.
- Järvinen, M. & J. Østergaard (2006): "Forældreregler og unges alkoholforbrug". I: P. Gundelach & M. Järvinen (red.): *Unge, fester og alkohol*, København: Akademisk Forlag.
- Kloek, G.C., F.J. van Lenthe, P.W.M. van Nierop, M.A. Koelen & J.P. Mackenbach (2004): "Impact Evaluation of a Dutch Community Intervention to Improve Health-Related Behaviour in Deprived Neighbourhoods". *Health Place*, 12(4), s. 665-677.
- Melhuish E., J. Belsky, A. Anning, M. Ball, J. Barnes, H. Romanuik, A.H. Leyland & the National Evaluation of Sure Start Team (2007): "Variation in Community Intervention Programmes and Consequences for Children and Families: The Example of Sure Start Local Programmes". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(6), s. 543-551.
- Muir, K., I. Katz, B. Edwards, M. Gray, S. Wise, A. Hayes & the Stronger Families and Communities Strategy Evaluation Team (2010): "The national evaluation of the Communities for Children initiative". *Family Matters*, 84, s. 35-42.
- Sigurd, F. & L. Darsøe (2013): *Boligsociale sundhedsindsatser – Baggrund og kortlægning af sundhedsfremmende indsatser i udsatte boligområder*. Hvidovre: Center for Boligsocial Udvikling (CFBU).
- Socialstyrelsen (2015): *De Utrolige År*. Tilgængelig på: <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/dokumenterede-metoder-born-og-unge/om-dokumenterede-metoder/dua>. Besøgt 07-03-2016.
- SSP København (2015): *En teenager i familien*. Tilgængelig på: <https://ssp.kk.dk/artikel/en-teenager-i-familien>. Besøgt 07-03-2016.
- Sundholmsvej kvarterets helhedsplan (2008): *Boligsocial helhedsplan for Sundholmsvej kvarteret*. Tilgængelig på: <http://www.vibo.dk/vibo/docs/department/Sundholmsvej.pdf>. Besøgt 07-03-2016.

Ådalen – Engen helhedsplan (2012): *Helhedsplan 2012 – 2016 for Ådalen – Engen (Tidligere Grønnedal)*. Tilgængelig på:
http://www.wss.struer.dk/Dagsordner/Byr%C3%A5d/29-05-2012/Referat%20ID2187/bilag/Punkt_39_Bilag_2_Helhedsplan_201216_endelig.pdf. Besøgt 07-03-2016.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2015

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Nogle rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.
- 15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119-279-7. Pris: 140,00 kr.
- 15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119-281-0. Pris: 170,00 kr.
- 15:04 Niss, N.K., A. Kierkgaard, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation
- 15:05 Bengtsson, S., A.L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119-284-1. Pris: 200,00 kr.

- 15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119- 286-5. Pris: 240,00 kr.
- 15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen. *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.
- 15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?* 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 289-6. Netpublikation.
- 15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baseline data fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.
- 15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluering af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.
- 15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119- 294-0. Pris: 120,00 kr.
- 15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaasiuutitut tunngasut kinguaasiuutitigullu innarliisarnerit qitinnuqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.
- 15:14 Rangvid, B.S., V.M. Jensen & S.S. Nielsen. *Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse*. 99 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 297-1. Netpublikation.
- 15:15 Amilon, A. (red.): *Inkluderende skolemiljøer – elevernes roller*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-304-6. e-ISBN: 978-87-7119- 300-8. Pris: 280,00 kr.
- 15:16 Amilon, A.: *Evaluering af lokale initiativer for fortidspensionister*. 96 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 301-5. Netpublikation
- 15:17: Jakobsen, V.: *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-305-3. e-ISBN: 978-87-7119- 306-0. Pris: 140,00 kr.
- 15:18 Christensen, G., A.G. Jeppesen, A.A. Kjær & K. Markwardt: *Udsættelser af lejere – Udvikling og benchmarking. Lejere berørt af foged-*

- sager og udsættelser i perioden 2007-13.* 178 sider, e-ISBN: 978-87-7119-307-7. Netpublikation
- 15:19 Christensen, C.P. & C. Scavenius: *Et felteksperiment med Kærlighed i Kaos. Et forældretræningsprogram til familier med ADHD eller ADHD-lignende vanskeligheder.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-308-4. e-ISBN: 978-87-7119-309-1. Pris: 90,00 kr.
- 15:20 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2014. Regionale forskelle.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-310-7. e-ISBN: 978-87-7119-311-4. Pris: 90,00 kr.
- 15:21 Nielsen, C.P., M.D. Munk, M.T. Jensen, K. Karmsteen & A.-M.K. Jørgensen: *Mønsterbryderindsatser på de videregående uddannelser. En forskningskortlægning.* 168 sider. e-ISBN: 978-87-7119-312-1. Netpublikation.
- 15:22 Sievertsen, H.H. & C.J. de Montgomery: *Børn i lavindkomstfamilier.* 105 sider. e-ISBN: 978-87-7119-313-8. Netpublikation.
- 15:23 Wendt, R.E. & A.-M.K. Jørgensen: *Forskningskortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinavisk dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2013.* 98 sider. E-ISBN:978-87-7119-314-5. Netpublikation.
- 15:24 Termansen, T., T. Dyrvig, N.K. Niss & J.H. Pejtersen: *Unge i misbrugsbehandling.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-315-2. e-ISBN: 978-87-7119-316-9. Pris: 170,00 kr.
- 15:25 Christensen, E.: *Det har vi lært af NAKUUSA.* 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-317-6. Netpublikation.
- 15:26 Christensen, E.: *Nakuusamit makku ilikkarpavut. NAKuusap meeqqanut isummorsorfiani ilaasortanik apersuineq.* 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-318-3. Netpublikation.
- 15:27 Keilow, M. & A. Holm: *Skalaer til måling af elevtrivsel på erhvervsuddannelserne. En analyse af data fra tidligere trivselsmålinger. Bidrag til Undervisningsministeriets udvikling af elevtrivselsmålinger på erhvervsuddannelserne.* 92 sider. e-ISBN: 978-87-7119-319-0. Netpublikation.
- 15:28 Andersen, D. & B.S. Rangvid: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed i de 2 første år.* 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119-320-6. Netpublikation.
- 15:29 Baviskar, S: *Grønlandere i Danmark. En registerbaseret kortlægning.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-321-3. Netpublikation.

- 15:30 Siren, A., R.N. Brunner & R.C.H. Jørgensen: *"Øvelse gør mester" i Næstved Kommune. Evaluering af livskvalitet i forbindelse med et rehabiliteringsforløb på plejecentre.* 71 sider. e-ISBN: 978-87-7119-322-0. Netpublikation.
- 15:31 Holt, H., M. Larsen, H.B. Bach & S. Jensen: *Borgere I fleksjob efter reformen.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-323-7. e-ISBN: 978-87-7119-324-4. Pris: 200,00 kr.
- 15:32 Keilow, M., M. Friis-Hansen, R.M. Kristensen & A. Holm: *Effekter af klasseledelse på elevers læring og trivsel.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-325-1. e-ISBN: 978-87-7119-326-8. Pris: 170,00 kr.
- 15:33 Christensen, E: *3-5 år efter ophold i Mælkebøtten – en opfølgning af 26 børn og unge.* 64 sider. ISBN: 978-87-7119-327-5. e-ISBN: 978-87-7119-328-2. Pris: 60,00 kr.
- 15:34 Christensen, E: *Meeqqanik inuusuttunillu 26-nik malinnaaqinneq - Mælkebøttenimit nuunnerinit ukiut 3-5 kingorna.* 64 sider. ISBN: 978-87-7119-329-9. e-ISBN: 978-87-7119-330-5. Pris: 60,00 kr.
- 15:35 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-333-6. e-ISBN: 978-87-7119-334-3. Pris: 200,00 kr.
- 15:36 Nielsen, C.P., A.T. Hansen, V.M. Jensen & K.S. Arendt: *Folkeskolereformen. Beskrivelse af 2. dataindsamling blandt elever.* 137 sider. E-ISBN: 978-87-7119-335-0. Netpublikation.
- 15:37 Jensen, M.T., K. Karmsteen, A.-M.K. Jørgensen & S.B. Rayce: *Psychosocial Function and Health in Veteran Families - A Gap Map of Publications within the Field.* 220 sider. e-ISBN: 978-87-7119-336-7. Netpublikation.
- 15:38 Sievertsen, H.H: *En god start – betydningen af alder ved skolestart for barnets udvikling.* 83 sider. e-ISBN: 978-87-7119-337-4. Netpublikation.
- 15:39 Mehlsen, L., H. Holt, H.B. Bach & C. Törnfeldt: *Ressourceforløb. Koordinerende sagsbehandlers og borgeres erfaringer.* 108 sider. ISBN: 978-87-7119-338-1. Pris: 200,00 kr.
- 15:40 Kjer, M.G., S. Baviskar & S.C. Winter: *Skoleledelse I folkeskolereformens første år. En kortlægning.* 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-340-4. Netpublikation.
- 15:41 Benjaminsen, L., S.B. Andrade, D. Andersen, M.H. Enemark & J.F. Birkelund: *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark.*

- En registerbaseret kortlægning.* 336 sider. ISBN: 978-87-7119-341-1. e-ISBN: 978-87-7119-342-8. Pris: 330,00 kr.
- 15:42 Lausten, M., S. Frederiksen, R.F. Olsen, A.A. Nielsen & T.T. Bengtsson: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer – del II. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-343-5. e-ISBN: 978-87-7119-344-2. Pris: 120,00 kr.
- 15:43 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge.* 129 sider. e-ISBN: 978-87-7119-345-9. Netpublikation.
- 15:44 Jakobsen, V., M. Larsen & S. Jensen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2015.* 272 sider. ISBN: 978-87-7119-346-6. e-ISBN: 978-87-7119-347-3. Pris: 270,00 kr.
- 15:45 Christensen, G., R.C.H. Jørgensen & M.R. Larsen: *Erfaringer med at ændre socialt mix i udsatte boligområder. Evaluering af brugen af anvisnings- og udlejningsredskaber som led i Landsbyggefondens 2006-10-midler.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-348-0. e-ISBN: 978-87-7119-349-7. Pris: 200,00 kr.
- 15:46 Mehlsen, L., M.T. Jensen, A.-M.K. Jørgensen, R.E. Wendt & G. Christensen: *Effektfulde indsatser i boligområder til forebyggelse af kriminalitet. En systematisk forskningsoversigt, nr. 1 af 4.* 112 sider. ISBN: 978-87-7119-350-3. e-ISBN: 978-87-7119-351-0. Pris: 110,00 kr.
- 16:01 Skårhøj, A., A.-K. Højen-Sørensen, K. Karmsteen, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-352-7. e-ISBN: 978-87-7119-353-4. Pris: 160,00 kr.
- 16:02 Andersen, D., M.B. Holtet, L. Weisbjerg & L.L. Eriksen: *Alkoholbehandling til socialt udsatte borgere. Systemets tilbud i borgerperspektiv.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-354-1. e-ISBN: 978-87-7119-355-8. Pris: 170,00 kr.
- 16:03 Baviskar, S., M.N. Christoffersen, K. Karmsteen, H. Hansen, M. Leth-Espensen, A. Christensen & J. Brauner: *Kontinuitet i anbringelser. Evaluering af lovændringer under Barnets reform, delrapport 1.* 128 sider. e-ISBN: 978-87-7119-356-5. Netpublikation.
- 16:04 Niss, N.K., K.I. Dannesboe, C.P. Nielsen & C.P. Christensen: *Evaluering af inklusionsindsatsen i Billund Kommune.* 132 sider. e-ISBN: 978-87-7119-357-2. Netpublikation.

- 16:05 Benjaminsen, L., M.H. Holm & J.F. Birkelund: *Fattigdom og afsavn. Om materielle og sociale afsavn blandt økonomiske fattige og ikke-fattige.* 336 sider. ISBN: 978-87-7119-358-9. e-ISBN: 978-87-7119-359-6. Pris: 320 kr.
- 16:06 Keilow; M., M. Friis-Hansen, S. Henze-Pedersen & S. Ravn: *Inklusionsindsatser i folkeskolen. Resultater fra to lodtrækningsforsøg.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-361-9. e-ISBN: 978-87-7119-362-6. Pris: 130 kr.
- 16:07 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen "Forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge". Projekt "Øget udbytte" på Julemærkehjemmene.* 130 sider. e-ISBN: 978-87-7119-363-3. Netpublikation.
- 16:08 Andersen, D, K. Markwardt, L.B. Larsen & M.A. Svendsen: *Velfærdsteknologi i plejeboliger. Borger, medarbejder og økonomisk perspektiv.* 200 sider. e-ISBN: 978-87-7119-364-0. Netpublikation.
- 16:09 Amilon, A & A.G. Jeppesen: *Økonomisk udsatte pensionister. Levevilkår blandt økonomisk dårligt stillede pensionister.* 98 sider. ISBN: 978-87-7119-365-7. e-ISBN: 978-87-7119-366-4. Pris: 100 kr.
- 16:10 Bille, R.: *Implementering af beskæftigelsespolitik i Danmark.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-369-5. Netpublikation.
- 16:11 16:11 Bach, H.B., L. Mehlsen & J. Høgelund.: *Evidens om effekten af indsatser for ledige seniorer. En litteraturoversigt.* 63 sider. e-ISBN: 978-87-7119-370-1. Netpublikation.
- 16:12 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effekfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparathed. En systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4. 173 sider.* ISBN: 978-87-7119-371-8. e-ISBN: 978-87-7119-372-5. Pris 170 kr.
- 16:13 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effekfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. En systematisk forskningsoversigt, nr. 4 af 4.* 134 sider. ISBN: 978-87-7119-373-2. e-ISBN: 978-87-7119-374-9. Pris: 130 kr.

EFFEKTFULDE INDSATSER I BOLIGOMRÅDER TIL AT ØGE BØRNS TRIVSEL OG FORBEDRE FORÆLDRES KOMPETENCER

EN SYSTEMATISK FORSKNINGSOVERSIGT, NR. 4 AF 4

SFI har samlet internationale studier, der viser positive effekter af indsatser, der skal øge børns trivsel og forbedre forældrenes kompetencer i udsatte boligområder.

Formålet med rapporten er at bidrage med inspiration til det boligsociale arbejde i Danmark og bringe større fokus på at arbejde evidensbaseret og målrettet.

Forskningsoversigten beskriver indsatser inden for tre kategorier:

- Gruppeindsatser for forældre og/eller børn
- Indsatser med individuel hjælp til den enkelte familie
- Koordinerende indsatser uden prædefinerede aktiviteter

Forskerne kommer i rapporten med nogle overvejelser om, hvordan indsatserne kan realiseres i en dansk sammenhæng.

Denne rapport er den sidste af i alt fire forskningsoversigter om internationale boligsociale indsatser der: 1) forebygger kriminalitet, 2) forbedrer børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparticipation og 3) øger børns trivsel og forbedrer forældrekompetencer. Rapporterne indgår som en del af den samlede evaluering af Landsbyggefondens 2011-14 midler til udsatte boligområder.